UČITEĽSKÉ NOVINY

14/2013, 14. marec 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Nájsť mieru a súlad

Orientácia obsahu vzdelávania na trh práce patrí v súčasnosti k prioritám. To znamená, že celý systém vzdelávania nadobúda profesionálnu orientáciu. Stredné školy prestávajú byť školami širokospektrálnymi, so všeobecným vzdelaním. Túto oblasť zamieňajú informácie z konkrétnych oblastí a odvetví. Výchova mladých ľudí je nasmerovaná na ich profesijný rast. Cieľom vzdelávania je možnosť okamžitého zapojenia odborníka do ekonomiky súčasného sveta.

Neviem, či sme dostatočne postrehli, že systém profesijno-technického vzdelávania zaznamenáva isté trhliny. Výrazne sa znižuje úroveň všeobecného vzdelania a všetko je podriadené príprave odborníkov pre sféru povedzme služieb. Tento krok sa vysvetľuje vzťahom k trhu práce. Budúcnosť mladého človeka sa vlastne zužuje a sústreďuje iba na možnosť jeho uplatnenia sa vo svete zamestnaní. Orientácia vzdelávania len a len na trh práce posúva v mnohých prípadoch na druhú koľaj chápanie jedinečnosti ľudskej osobnosti.

Súčasné školstvo nesmie zabúdať na ciele a zmysel ľudského života. Vzdelávanie by sa nemalo obmedzovať prispôsobovaním sa istým ekonomickým zámerom. Dostávame sa totiž k tomu, že pedagogické zámery sa zužujú na sociálnu adaptáciu a profesionalizáciu. Pri takomto spôsobe či systéme zostáva len málo miesta na všeobecné vzdelanie, na osvojenie si duchovných a mravných hodnôt. Profesionálna príprava nemusí byť iba čiastkou celého systému vzdelávania. Mladý človek sa musí naučiť uvažovať aj v takých kategóriách ako „čo je zmysel jeho života“, „aké je miesto človeka vo svete“, „čo je to pocit spravodlivosti“ a podobne.

To vonkoncom neznamená, že školstvo by svojimi formami práce, metódami malo byť niečím skostnateným, nemenným, ale zároveň sa žiada, aby sa celý školský systém venoval človeku, aby sa vyvíjal, fungoval v jeho záujme a v konečnom dôsledku slúžil vývoju plnohodnotného človeka.

Ľudský život má svoju logiku, ktorú musí mať na zreteli aj systém vzdelávania. Pochopiť ju sa nám podarí vtedy, keď vrátime do systému vzdelávania živého človeka a zároveň si uvedomíme, do akého sveta sa ten človek dostal, s čím sa v živote stretne a akou cestou sa vyberie. V tejto súvislosti sa priam núkajú slová ruskej poetky M. Cvetajevovej, že v dialógu so životom nie sú dôležité jeho otázky, ale naša odpoveď.

Myslím si, že treba si čoraz častejšie klásť otázku, koho vychovávame, kto nám vyrastá. V tomto procese treba nájsť mieru a zosúladiť potreby súčasnosti s ďalšími zložkami výchovy osobnosti, uvedomujúc si, že nevychovávame robotov, ale človeka.

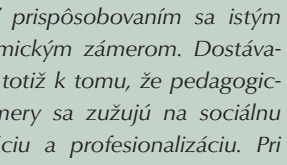

Ivan JACKANIN, publicista

Autori knihy Škola, ktorej sme dali srdce Mgr. Anna Gorduličová (vľavo) a Mgr. František Baloha rozdali pri prezentácii svojho diela niekoľko desiatok podpisov... ***Foto Ľubomír PAJTINKA***

Pedagogické „knihobranie“

Nestáva sa často, aby sa v školstve rodili nové knihy z pera „bežných“ učiteľov. Jedna takáto sa predsa len dostala na svet. Dvadsiateho siedmeho februára sa na Základnej škole s materskou školou na Ulici Májového povstania českého ľudu v Brezne-Mazorníkove odohrala milá udalosť uvedenia knihy *Škola, ktorej sme dali srdce* z pera a duše Mgr. Františka Balohu a Mgr. Anny Gorduličovej, ktorí napísali svoj pedagogický príbeh o tom, ako pracovali so svojimi žiakmi, využívajúc prvky waldorfskej pedagogiky.

Viac ako 50 učiteľov nielen z Brezna a jeho okolia prišlo počas prázdnin povzbudiť a poblahoželať svojim kolegom k spísaniu pedagogickej poémy, ktorá sa kedysi odohrávala v Základnej škole v Závadke nad Hronom. Autori v knihe popísali, ako zmenili štýl svojej práce po tom, ako sa stretli s niekoľkými vynikajúcimi pedagógmi z Holandska, ktorí im ukázali nové možnosti budovania dôvery a majstrovstva v práci s deťmi, ktoré často pochádzali zo sociálne slabých rodín. Ich zásluhou v nich vzbudili záujem o vzdelanie, dosiahli, že sa deti do školy začali tešiť, pracovali s nimi zaujímavými a príťažlivými metódami a nejedno z nich pokračovalo v štúdiu aj na vysokej škole.

Autorom sa prihovoril a knihu medzi čitateľov poslal prof. Miron Zelina. Uvedenie knihy *Škola, ktorej sme dali srdce* zorganizovala školská inšpektorka Mgr. Melánia Dubínyová s tímom pedagógov školy na Mazorníku a s kolegami zo Školského inšpekčného centra v Banskej Bystrici.

Súčasná situácia v školstve si žiada nové námety, novú kvalitu, výmenu názorov, skúseností, ale aj nové knihy, články, diskusie, okrúhle stoly, vírenie mozgov. Aj preto je úžasné, že kniha *Škola, ktorej sme dali srdce* vyšla bez pomoci sponzorov, tretieho sektora, štátu, samosprávy, autori ju vydali vo vlastnej réžii vo vydavateľstve, ktoré touto knihou otvorilo novú edíciu s názvom *Majstri pedagogiky*. Na druhej strane sa objavuje legitímny podnet pre Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR na vytvorenie fondu na podporu vydávania pedagogickej literatúry a tvorby učebníc a učebných pomôcok. Slovenská pedagogika a najmä učitelia by si ju zaslúžili.

Majstri pedagogiky zo Závadky nad Hronom ukázali, že aj dnes je pedagogické majstrovstvo najväčšou ozdobou dobrých učiteľov.

Ľubomír PAJTINKA

Nové multimediálne vzdelávacie DVD pre učiteľov výtvarnej výchovy

V rámci novej koncepcie výtvarnej výchovy pre primárne vzdelávanie vzniká nové multimediálne vzdelávacie DVD pre učiteľov výtvarnej výchovy v základných školách ako výstupný produkt aktivít národného projektu Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov.

O obsahu pripravovanej príkladovej vyučovacej hodiny výtvarnej výchovy sme sa porozprávali s Mgr. Klaudiou Križekovou, učiteľkou zo Základnej školy na Mudroňovej ulici v Bratislave, kde sa bude vyučovacia hodina výtvarnej výchovy natáčať.

Jedna z vašich ukážkových vyučovacích hodín je na tému *Metamorfózy ako adície dvoch alebo viacerých obrazov*, kde proti sebe stoja dva umelecké artefakty rôznych období. Čo je jej cieľom?

Cieľom je rozlíšiť výrazové prvky výtvarných artefaktov v klasickom i modernom období. Vypísať, kategorizovať a zdôvodniť svoje tvrdenia. Uvedomiť si možnosti novej kompozície – v súvislosti s tvorbou výtvarného artefaktu – v rámci prepojenia klasického i moderného umenia.

Venujú sa danej téme aj pedagógovia na prvom stupni základných škôl? Napriek tomu, že je takto vedená vyučovacia hodina na jednej strane náročná, na strane druhej je pre žiakov pútavá a motivačná...

Áno, to je tá najdôležitejšia časť vyučovacej hodiny, nazvime to teoretickým východiskom aktivizačnej fázy metodickej etudy. Motivačný proces vo výtvarnej výchove je naozaj jedným z najdôležitejších procesov v rámci celej štruktúry vyučovacej hodiny. V priebehu niekoľkých minút má pedagóg dosiahnuť maximálne zaujatie a aktivizovanie žiakov za tvorivé riešenie nastoleného výtvarného problému. Je potrebné v čo najkratšom čase pomocou správnej zmyslovej, emocionálnej, imaginatívnej a kognitívnej motivácie maximálne stimulovať ich pozornosť. Motivácia má v žiakovi naštartovať slobodnú tvorivú potrebu sebarealizácie a sebaaktualizácie. Dôležité je vytvoriť v rámci motivácie súbor viacerých väčších i menších príbehov (verbálnych, textových, obrazových, zvukových, hmatových, čuchových, atď.), ktoré danú tému žiakom názorne priblížia a mentálne „spriestornia“.

Je dôkladné uvedenie témy a nabudenie zárukou, že aj v tých najnižších – prvých – ročníkoch základnej školy porozumejú žiaci nielen téme výtvarnej hodiny, ale aj danému dielu?

Tento proces je výsledkom dlhého bádania, vnímania a porozumenia. Predstavuje určitý komplex predošlých krokov, ktorých predpokladom je poznanie dejín výtvarného umenia, základných stavebných a vyjadrovacích prvkov výtvarného jazyka a princípov kompozície. Recepcia predpovedá určitý proces, v ktorom žiak prechádza v rámci výtvarnej výchovy mnohými oblasťami vzdelávania, kým sa stane recipientom. Tomu bola v minulosti prisudzovaná malá

(pokračovanie rozhovoru na strane 2)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Zamyslenie: K situácii v našom školstve
Strany 4 – 6

Sme málo akční, sebavedomí, snažíme sa nevytŕčať z radu...
Rozhovor s Mgr. Zuzanou Martiškovou z Gymnázia v Topoľčanoch

Strany 9 a 10

Výtvarné vnemy žiakov ako vklad slovenskosti v európskej dimenzii
Strany 11 – 13

Sú alternatívne školské systémy na osoh?

Strana 16

Uplatnenie absolventov stredných škôl v praxi
Dokument, 1. časť
Strany 25 – 32

STRUČNE

Elektronizácia školských knižníc

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vyčlení 50 000 eur na podporu a rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov. Rezort zverejnil výzvu na predloženie žiadostí o financovanie rozvojového projektu *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc*.

Záujemcovia môžu predkladať svoje žiadosti do 15. apríla 2013 odboru školstva príslušného obvodného úradu v sídle kraja, pričom projekt sa musí uskutočniť v období od 1. septembra do 30. novembra 2013. Žiadateľ môže predložiť len jeden projekt. Maximálna výška príspevku na jeho realizáciu je 3-tisíc eur, potrebná je však minimálna spoluúčasť zriaďovateľa alebo iných osôb vo výške najmenej 5 % z celkových nákladov. Z pridelených prostriedkov môže škola zakúpiť napr. počítačovú zostavu do školskej knižnice, tlačiareň, čítačku čiarových kódov či knihy v printovej alebo digitálnej forme.

Projekty bude posudzovať odborná komisia, ktorá vyhodnotí ich využiteľnosť vo výchovno-vzdelávacej činnosti, ako aj účasť žiakov, rodičov a miestneho obyvateľstva na projekte. Dôraz sa bude klásť aj na ekonomickú efektívnosť, kreativitu a inovatívne prvky. **(mi)**

O ČOM PÍŠU

Marcová Rodina a škola

- Hosťom marcového čísla je doc. PhDr. Albín Škoviera, PhD., ktorý hovorí o svojej ceste k pozícii špeciálneho pedagóga, ale aj o živote a úlohách súčasnej školy a rodiny pri formovaní charakteru dieťaťa.
- Rodina a škola prináša v *Desatore pre rodičov detí predškolského veku* kompletnú informáciu o tom, aké podmienky musí spĺňať dieťa pred nástupom do školy.
- Mgr. Miroslav Deglovič zo Základnej školy na Riazanskej ul. v Bratislave píše, ako si so žiakmi priblížili život a dielo Kristy Bendovej.
- PaedDr. Erika Petrašková, PhD., rozoberá v téme *Výnimoční* myšlienky knihy s tým istým názvom od kanadského spisovateľa Malcoma Gladwella.
- V *Rodičovskom čítaní* v príspevku *Domáce vojny* záujemcovia nájdu pohľad na život rodiny zvnútra. V časopise nechýbajú príbehy Petra Vala, ekologické okienko doc. Ing. Miroslava Sanigu, CSc., či rubrika Dušana Jedináka ani epigramiáda Milana Hodála.
- Analýzu rodinných vzťahov rozkrýva redakcia v príspevku *České a slovenské páry najčastejšie rozhádajú malichernosti a rodinné financie*.
- Nechýba spomienka na Martina Kukučína, odporučenie OECD pre slovenské školstvo, poradňa na tému povinnej školskej dochádzky a jej plnenia.
- Vladimíra Komorovská pripravila preklad článku *Ako potlačiť výčitky svedomia* z francúzskeho časopisu Psychologies magazine. **(r)**

Minister školstva rokoval s generálnym tajomníkom OECD

SPOLUPRÁCA

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič sa stretol 1. marca 2013 s generálnym tajomníkom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) Josém Ángelom Gurríom, aby spolu prerokovali ďalšiu spoluprácu Slovenskej republiky a OECD zameranú na otázky skvalitnenia školstva na Slovensku.

Stretnutie na pôde OECD v Paríži bolo zamerané predovšetkým na prediskutovanie realizácie odporúčaní z decembrového *Ekonomického prehľadu SR*, v ktorom patrí špeciálna kapitola efektívnosti výdavkov v školstve. Odporúčania OECD pre oblasť školstva sa týkajú modernizácie vzdelávacieho systému na Slovensku, ako aj nastavenia vzdelávania poskytujúceho získavanie znalostí a zručností žiadaných na trhu práce.

Súčasťou odporúčania je aj zabezpečenie plynulého prechodu absolventov škôl do pracovného pomeru. Generálny tajomník OECD na stretnutí ocenil zriadenie Rady pre systémové zmeny v školstve, keďže tento krok patril medzi odporúčania z *Ekonomického prehľadu SR*, a ponúkol využívanie expertízy organizácie pre potreby ďalšieho rozvoja školstva v SR.

Rokujúce strany okrem toho dohodli konkrétnu spoluprácu SR a OECD v oblastiach inovácií a odborného vzdelávania, ktorého úzke prepojenie na pracovný trh je predpokladom znižovania nezamestnanosti. Zhodli sa na pokračovaní spolupráce Slovenskej republiky, Európskej únie a OECD a na kooperácii počas ďalšieho programového obdobia EÚ na roky 2014 – 2020.

Slovensko potvrdilo záujem o pokračovanie spolupráce v oblasti vysokého školstva a zapojenie SR do programov OECD, akým je napr. program AHELO (hodnotenie výsledkov vysokoškolského vzdelávania). Prienikom spolupráce SR a OECD bude aj posúdenie efektívnosti vzdelávacieho systému SR, predovšetkým začlenenia sociálne slabých skupín obyvateľstva do vzdelávacieho systému už od predškolského veku.

Minister Čaplovič na stretnutí pozval predstaviteľov OECD na Slovensko, a to na konferenciu o odbornom vzdelávaní, ktorá sa bude konať v spolupráci s Nemeckou spolkovou republikou 25. apríla 2013 v Bratislave. **(mi)**

Po Infoveku nasleduje digitalizácia

MILÉNIUM

V oblasti rozvoja počítačovej a informačnej gramotnosti žiakov a učiteľov bol v rámci koncepcie *Milénium* jedným z najvýznamnejších projekt Infovek. Riešil budovanie hardvérovej infraštruktúry, teda vybavenie počítačmi, notebookmi či interaktívnymi tabuľami, ako aj prípravu učiteľov a tvorbu edukačného obsahu.

Výsledkom je skutočnosť, že v súčasnosti majú internetové pripojenie všetky základné, špeciálne a stredné školy, ako aj školské zariadenia a roku 2011 pripadalo na jeden počítač 3,72 žiaka. Najlepší pomer žiakov na počítač dosahujú škandinávske krajiny, ktoré sa blížia k hodnote 1 : 1.

Novou výzvou pre rezort školstva v nastávajúcom období je zvyšovanie prenosových rýchlostí, ktoré by školám umožnili využívať širší rámec on-line služieb. Rezort školstva plánuje zintenzívniť digitalizáciu slovenského školstva sériou konkrétnych projektov. Koncom roka boli spustené práce na projekte Planéta vedomostí. Ministerstvo má však v pláne aj ďalšie konkrétne aktivity, ktoré súvisia s digitálnym vzdelávaním. Ide o projekty, ktoré vďaka štrukturálnym fondom Európskej únie využijú financie na digitalizáciu učiva a zároveň umožnia vybaviť školy modernými digitálnymi pomôckami.

Informatika je na gymnáziách povinný predmet, na štvorročných gymnáziách v rozsahu spravidla dve hodiny týždenne v 1. ročníku a jedna hodina týždenne v 2. ročníku. V rámci voliteľných hodín škola môže posilniť výučbu informatiky nad rámcový učebný plán. Na stredných odborných školách má výučba informatiky rôznu časovú dotáciu podľa charakteru učebného alebo študijného odboru. V aktuálnom akademickom roku študuje študijný odbor, resp. študijný program informatika a výpočtová technika na I. a II. stupni vysokých škôl celkovo 5 917 študentov.

Michal KALIŇÁK,
hovorca ministra

Nové multimediálne...

(dokončenie rozhovoru zo strany 1)

pozornosť. Základným cieľom recepcie v oblasti výtvarnej výchovy je mediálna gramotnosť žiakov, ktorú si vyžaduje súčasná doba, a až neskôr je to pochopenie procesu tvorby. Ak sa zameriavame na proces tvorby, v prvom rade musíme mať jasnú predstavu o pozícii artefaktu v rámci recepcie.

Ako konkrétne teda vyzerá motivačná časť vyučovacej hodiny v praxi a ako ju môžu učitelia výtvarnej výchovy aj vidieť na pripravovanom DVD nosiči? Hovorme o aplikácii didaktických pravidiel.

Expozičný proces – výklad tvorivého procesu, je úzko previazaný s motiváciou. Cieľom výkladu je stručne, jasne a dostatočne názorne priblížiť žiakom tvorivý problém, ktorý majú na danej hodine kreatívne riešiť. Je dôležité stručne zaznamenať základné body tvorivého procesu na tabuľu. Ak pedagóg chce ukázať žiakom názorný príklad, nemal by im ukazovať len jeden príklad v podobe presného a jediného návodu, ale viac rôznorodých príkladov, ktoré žiakovi predložia rôznorodé možnosti riešenia danej témy a neobmedzujú ho v jeho tvorivej činnosti. Ak máme byť ešte konkrétnejší, zoberme si na mušku tému – spomínané metamorfózy dvoch alebo viacerých obrazov. Žiakom načrtneme ako úvodný problém

dva rôzne výtvarné artefakty jedného alebo dvoch výtvarných období a žánrov. V rámci konkrétnej metodickej etudy na DVD nosiči sme zvoli dva rôzne žánre výtvarných artefaktov dvoch rôznych období dejín výtvarného umenia, a síce abstraktný expresionizmus a barok s hlavnými predstaviteľmi Jacksonom Pollockom a Michelangelom Merisim da Caravaggio.

Dôležitou súčasťou vyučovacej hodiny výtvarnej výchovy v primárnom vzdelávaní je aj prezentácia jednotlivých vybraných období výtvarných dejín, ich predstaviteľov a konkrétnych diel, ako aj prezentácia prostredníctvom interaktívnej tabule. Tu možno nastáva istý problém pre pedagógov, ktorí učili podľa osnov pred rokom 2008.

Áno, dejiny umenia v predchádzajúcej koncepcii vzdelávania do roku 2008 v učebných osnovách a plánoch chýbali, a, samozrejme, nielen dejiny umenia. Nedával sa dôraz na individuálny prístup učiteľa k žiakom a v tomto období boli hodiny výtvarnej výchovy zamerané najmä na finálny produkt. V súčasnosti sa učiteľ zameriava na celý proces. Učitelia výtvarnej výchovy v primárnom vzdelávaní teda už netrpezlivo čakajú na nové DVD, na ktorom nájdu ukážkové vyučovacie hodiny výtvarnej výchovy.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ
Ilustračné foto stock.xchng

(pokračovanie rozhovoru v ďalšom čísle UN)

MATURITY

Začali sa skúšky dospelosti

V utorok 12. marca 2013 sa začal týždeň písomných maturít. Na maturitné skúšky sa prihlásilo 57 232 žiakov, ktorí budú písať maturitné testy na 757 stredných školách s vyučovacím jazykom slovenským, maďarským a ukrajinským. Na maturitu zo slovenského jazyka a literatúry sa prihlásilo 54 449 študentov. Ako cudzí jazyk si až 73 percent študentov vybralo anglický jazyk.

Náhradný termín písomných maturít je naplánovaný na 16. – 19. apríla 2013. Školy dostanú výsledky žiakov najneskôr 10 dní pred začiatkom ústnej časti maturitnej skúšky (pred odchodom žiakov na akademický týždeň). Všetky informácie o príprave a priebehu Maturity 2013 sú dostupné na webovej stránke Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania. **(mi)**

NÁVŠTEVA

Štefan Chudoba navštívil Maďarsko

Zoznámenie sa s novým modelom riadenia regionálneho školstva bolo cieľom pracovnej cesty štátneho tajomníka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Štefana Chudobu do Maďarska, ktorá sa uskutočnila v piatok 8. marca 2013. Od septembra 2012 tam funguje Klebelsbergovo inštitucionálne centrum, ktoré má združovať viac ako 4-tisíc škôl so 120-tisíc učiteľmi. Úrad pomenovaný po K. Klebelsbergovi, maďarskom ministrovi školstva v rokoch 1922 až 1931, má slúžiť ako styčný bod medzi ministerstvom a školskými správami pri zlaďovaní cieľov ústredného orgánu zodpovedného za vzdelávanie s potrebami miestnych orgánov. Celkovo by malo mať 200 regionálnych kancelárií a 2 300 zamestnancov, čo z centra robí najväčšiu štátnu organizáciu v histórii Maďarska. **(mi)**

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 14. 3. 2013.

EV 2461/08

Europrojekty menia naše školy

ASFEU

Interaktívna tabuľa, elektronická verzia učebnice, multimediálna a multipointová učebňa, eLearning a podobne. Moderné didaktické prostriedky sa nevyhnutne stávajú súčasťou vyučovacieho procesu. Spoločnosť kladie vysoké požiadavky na znalosť moderných technológií a prax si žiada digitálne gramotných absolventov v akejkoľvek oblasti. Je preto potrebné využívať nové metódy, formy a postupy, ako aj nové výučbové prostriedky, keďže do popredia sa dostávajú informačno-komunikačné technológie (IKT). Jedným z cieľov Európskej únie je vybaviť školy týmito prostriedkami, najmä multimédiami, ako aj podporovať širokú aplikáciu multimédií vo vyučovacom procese a vytvoriť čo najväčšie množstvo multimediálnych programov a služieb. Inovatívny prístup k vzdelávaniu si osvojuje čoraz viac škôl aj na Slovensku. Do procesu sú zahrnutí aj pedagógovia, pretože požiadavky na vedomosti a zručnosti každého učiteľa z oblasti IKT budú v najbližších rokoch rozsiahle. Navyše, využitie nových technológií v edukačnom procese sa stáva motivujúce, flexibilné a zaujímavé.

Príležitosťou, ako do škôl zaviesť prestavbu vzdelávacieho systému zameranú na využitie IKT, je využitie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. V rámci viacerých vyhlásených výziev opatrenia Premena tradičnej školy na modernú boli nosnou aktivitou projektov práve IKT. V tomto čísle sa dočítate o príkladoch z praxe tých základných škôl, ktoré prostredníctvom europrojektu aplikovali moderné formy výučby.

Získajme nové poznatky modernými formami

Základná škola na Medňanskej ul. v Ilave získala na svoj dvojročný projekt, ktorý ukončila minulý rok, viac ako 153-tisíc eur. V rámci inovácie vzdelávania vytvorila päť pilotných projektových vyučovaní: *Ilava – naše mesto*, *Das Bild der anderen*, *Voda, Fyzika v kuchyni* a *Nebunkové a jednobunkové organizmy*. Prostredníctvom interaktívnych tabúľ sa žiaci vzdelávali v rámci pätnástich predmetov. V šiestich ročníkoch sa využívali elektronické prezentácie vo vyučovaní, čím sa zabezpečilo 25 % vyučovania formou elektronických prezentácií. Realizácia projektu prispela k rozvoju informačnej spoločnosti. Súčasťou projektu bolo zriadenie multimediálnych učební na výučbu na I. a II. stupni a obohatenie učební fyziky a chémie o IKT zariadenia.

Od poznania regiónu k poznaniu sveta prostredníctvom moderného vyučovania

Základná škola s materskou školou Kolárovice v okrese Bytča realizovala svoj projekt podporený sumou 109-tisíc eur v rokoch 2009 až 2011. Počas dvojročného obdobia inovovala obsah výučby a postupne vypracovala podklady na spracovanie vlastného školského programu pre ISCED 1 a ISCED 2 v nadväznosti na štátny vzdelávací program.

Do učebných plánov boli zakomponované IKT, práca s informáciami, prezentovanie vlastnej tvorby a posilnenie informácie.

Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Výstupom aktivity bol moderný vzdelávací program školy a upravené vzdelávacie programy a časovo-tematické plány z týchto okruhov: *História Kolárovíc a regiónu*, *Flóra a fauna Kolárovíc a regiónu*, *Ľudové zvyky a obyčaje*, *Ochrana života a zdravia*, *Environmentálna výchova, ochrana prírody a ekológia*, *Dopravná výchova*, *Výchova k rodičovstvu*, *Geometria*, *Optika*, *Astronómia*, *Spracovanie drôtu – drotárstvo*, *Literárna tvorba spisovateľov regiónu* a *Aktívne čítanie a písanie*. Ďalšie aktivity boli zamerané aj na zvyšovanie kompetencií učiteľov v oblasti zavádzania inovačných metód do vyučovania, ich gramotnosti v oblasti využívania IKT pri výučbe jednotlivých predmetov a efektívneho využívania interaktívnych tabúľ vo vyučovaní.

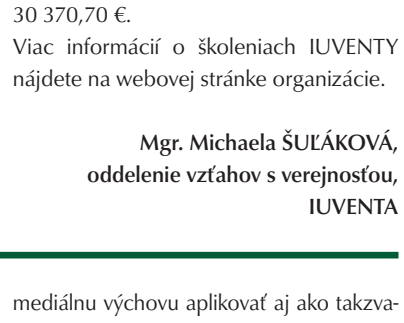

Moderné a inovatívne formy vyučovania, ktoré prihliadajú na využívanie IKT, tvoria len zlomok aktivít modernizácie vzdelávania. Každá z nich však umožní žiakom jednoduchšie vzdelávanie na stredných školách, prípadne ľahšie uplatnenie sa na trhu práce.

V najbližšom pokračovaní série článkov Europrojekty menia naše školy *sa dočítate o ďalších aktivitách škôl, ktoré svojím zameraním menia vyučovanie na netradičné. Na našej mailovej adrese radi privítame vaše spontánne informácie o výsledkoch a úspechoch projektov realizovaných z operačného programu Vzdelávanie, ktoré sa vám podarilo dosiahnuť a o ktoré sa vaša škola chce podeliť prostredníctvom ASFEU.*

Odbor informovania a publicity, ASFEU

VOĽNÝ ČAS

Prázdninujúci školáci mohli korčuľovať v Petržalke zadarmo

Bratislavskí školáci dostali darček. Desiatky z nich trávili svoj voľný čas aktívne na novootvorenom zimnom štadióne v Petržalke. Od pondelka do piatka v čase od 13.00 do 15.00 hod. tu mohla verejnosť korčuľovať zadarmo. Projekt finančne podporila bratislavská župa. Je to jedna z ciest, ako motivovať mladých do aktívneho trávenia voľného času. Samozrejme, podmienkou je, aby mali deti a mládež k dispozícii športoviská, kde sa športovým aktivitám možno venovať. Petržalčania takýto stánok nedávno dostali.

Po vyše roku prác stojí v Petržalke-Ovsišti nový zimný štadión HC Petržalka 2010 s najmodernejšími technológiami. Štadión na Ulici M. C. Sklodowskej je určený všetkým milovníkom športu, fungovať bude celoročne. Ukazuje sa, že sa môže stať miestom stretnutí priateľov, študentov, ale najmä vytvára sa tu vedomie identity Petržalčana, ktorý doteraz žil skôr v akomsi indiferentnom meste.

Každý sa iste pamätá, aké krásne môžu byť zoznámenia sa mladých ľudí na ľade pri korčuľovaní, aká je radosť preháňať sa aj s príchodom slnečných jarných dní po ľadovej ploche, ktorá má navyše vynikajúce parametre. **(do)**

FOTO TRIEDY

Naša veľká výhra

Naša škola je veľmi pekná. Vždy sa v nej deje niečo nové a zábavné. Naša riaditeľka Janka Poláčeková a učiteľka Silvia Nováková pre nás vždy niečo vymyslia. Na konci minulého roka sme sa odfotili s mikulášskymi čiapkami. Učiteľky nám povedali, že to bude na vianočný pozdrav. Fotografia sa naozaj vydarila. Všetci sme na nej vyzerali skvele.

Keďže radi súťažíme, riaditeľka Janka nám navrhla, aby sme sa s fotografiou prihlásili do súťaže Foto triedy. Všetci sme nadšene súhlasili.

Každý deň sme niekoľkokrát klikli na našu fotku. Doma sme prosili rodičov, aby nám posielali SMS-ky a dobíjali kredity. Najprv to vôbec nevyzeralo dobre. Počet bodov sa nám zvyšoval len veľmi pomaly. Preto sme cez prestávky naďalej usilovne klikali na našu fotografiu. SMS-ky posielali naši rodičia, starí rodičia, ale aj naše učiteľky. Pomaly sme sa dostali na 3. miesto. My sme však veľmi túžili vyhrať. Na začiatku posledného súťažného týždňa sme už boli na 2. mieste. A v posledný súťažný deň sme sa dostali na 1. miesto. Súťaž sa končila 28. februára o 20.00 hod. Na druhý deň sme netrpezlivo čakali na výsledky. V škole sme sa ráno ani nevedeli poriadne sústrediť.

Po veľkej prestávke prišla pani riaditeľka a oznámila nám, že dostala e-mail. Potvrdili jej v ňom našu výhru. Hurááááá! Veľmi sme sa tešili. A čo sme vyhrali? Tridsať croissantov, tridsať ceruziek s gumou a päť DVD filmov.

Zsófia SZABÓOVÁ, ZŠ Kráľová nad Váhom

IUVENTA vyškolila viac ako 3 000 ľudí

SEMINÁRE

IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže pomáha zlepšovať kvalitu neformálneho vzdelávania na Slovensku aj prostredníctvom odborných seminárov a školení pre ľudí, ktorí sa venujú práci s mládežou. Za uplynulý rok sa prišlo do IUVENTY vyškoliť viac ako 3 000 ľudí. Vzdelávanie sa týkalo mimoškolskej práce s mládežou na rôznych úrovniach. Absolventi niektorých typov školení získali osvedčenie, ktoré slúži na potvrdenie získaných zručností a ako doplnok portfólia pri formálnom vzdelávaní alebo hľadaní práce.

Záujemcom o vzdelávanie v oblasti práce s mládežou ponúkla IUVENTA v minulom roku 124 rôznych seminárov a školení. Najväčší záujem bol o tému neformálneho vzdelávania v práci s mládežou (1 199 účastníkov). Účasťou nesklamali ani samotní mladí ľudia vo veku 15 – 19 rokov, ktorí majú ambície stať sa mladými vedúcimi v rámci programu KomPrax - Kompetencie pre prax (512 účastníkov). Záujem bol aj o vzdelávanie na tému Výchova mládeže k ľudským právam (292 účastníkov). V súvislosti s Európskym rokom občanov, za ktorý bol vyhlásený rok 2013, je potešujúce, že záujem bol aj o školenia k aktívnemu občianstvu (114 účastníkov). IUVENTA zároveň vyškolila 116 nových trénerov, ktorí vedia poskytnúť poradenstvo pri práci s mládežou, ale aj pri podávaní žiadostí o granty v regiónoch.

Rozpočet na vzdelávacie aktivity počas minulého roka bol 676 420,92 €. Väčšia časť bola hradená z európskych fondov, podiel zo štátneho rozpočtu tvorila suma 30 370,70 €.

Viac informácií o školeniach IUVENTY nájdete na webovej stránke organizácie.

Mgr. Michaela ŠUĽÁKOVÁ, oddelenie vzťahov s verejnosťou, IUVENTA

Stredoškolskí učitelia opäť môžu študovať mediálnu výchovu

VZDELÁVACÍ PROGRAM

Fakulta masmediálnej komunikácie (FMK) Univerzity sv. Cyrila a Metoda (UCM) v Trnave roku 2011 ako prvá v SR otvorila vzdelávací program pre budúcich učiteľov mediálnej výchovy, ktorý úspešne absolvovalo takmer tridsať učiteľov z celého Slovenska, čím získali úplnú kvalifikáciu na vyučovanie samostatného predmetu mediálna výchova.

Po mimoriadne úspešnom pilotnom ročníku ponúka fakulta tento rok túto možnosť pre ďalších pedagógov zo stredných škôl na Slovensku znova. „Veľmi nás potešilo, že roku 2011 o absolvovanie nášho vzdelávacieho programu prejavilo záujem dvadsaťsedem učiteľov, ktorí za štúdiom dochádzali zo všetkých kútov Slovenska. Ich záujem je najlepším dôkazom správneho smerovania našej fakulty, ktorá sa už niekoľko rokov snaží budovať si pozíciu expertného pracoviska zameraného nielen na masmediálnu a marketingovú komunikáciu, ale aj mediálnu výchovu," hovorí PhDr. Dana Petranová, PhD., dekanka FMK UCM v Trnave.

Kvalifikačné štúdium predmetu mediálna výchova fakulta uskutočňuje v rámci programu kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. Akreditovaný vzdelávací program nadväzuje na jej doterajšie skúsenosti v oblasti mediálnej výchovy a na výstupy z nich. Vzdelávací program posilní mediálne a didakticko-metodické kompetencie učiteľov prostredníctvom 240 hodín výučby, ktoré sú zakončené záverečnými skúškami a obhajobou záverečných prác. Program sprostredkúva poznatky z oblasti masmediálnej komunikácie, žurnalistiky, pedagogiky, psychológie a ďalších odborov. Zároveň je orientovaný aj na rozvoj aktívneho, kritického a zodpovedného využívania rôznych druhov médií a ich produktov.

Absolventi získajú 68 kreditov a novú kvalifikáciu na vyučovanie ďalšieho aprobačného predmetu v podmienkach strednej školy. Vzdelávací program je určený pre učiteľov bez bližšej špecifikácie aprobačných predmetov alebo ich kombinácie. Kvalifikačné štúdium predpokladá rozšírenie kvalifikácie a profesijných predpokladov učiteľov o nový predmet mediálna výchova, ktorý môže slúžiť na rozšírenie alebo doplnenie existujúceho pracovného úväzku učiteľa.

„Mediálnu výchovu podľa našich prieskumov považujú študenti stredných škôl za veľmi atraktívny a užitočný odbor. Podľa platnej legislatívy ho každá základná i stredná škola môže v súčasnosti ponúkať svojim študentom ako samostatný voliteľný predmet. Okrem toho by všetky školy mali mediálnu výchovu aplikovať aj ako takzvanú prierezovú tému. Znamená to, že mediálnu gramotnosť by si študenti mali rozvíjať aj v rámci iných predmetov, napríklad na informatike, náuke o spoločnosti, slovenčine a podobne," vysvetľuje Mgr. Norbert Vrabec, PhD., riaditeľ Centra mediálnej gramotnosti pri FMK UCM v Trnave.

Fakulta ako expertné pracovisko zamerané na problematiku mediálnej výchovy zabezpečuje vyučovanie kvalifikovanými vysokoškolskými pedagógmi. Koordinátorom vzdelávacieho programu je Medzinárodné centrum mediálnej gramotnosti IMEC a Katedra mediálnej výchovy FMK UCM. Budúci učitelia mediálnej výchovy tak budú mať k dispozícii metodickú, technickú a konzultačnú podporu, ale aj prístup k multimediálnym materiálom a ku knižnici odbornej literatúry zameranej práve na túto problematiku.

Začiatok ďalšieho ročníka vzdelávacieho programu je naplánovaný na jeseň tohto roka. Záujemcovia z radov stredoškolských pedagógov sa môžu prihlásiť **do 30. apríla 2013**. Prihlášku a viac informácií získate po kontaktovaní fakulty masmediálnej komunikácie.

(red)

K situácii v našom školstve

ZAMYSLENIE

Situáciu v školstve nemožno posudzovať bez zhodnotenia situácie v spoločnosti. Najväčším výdobytkom revolúcie v roku 1989 bolo získanie slobody, nastolenie demokratického režimu, otvorenie sa svetu. Táto zmena priniesla víziu mnohých možností, priniesla aj reálnu možnosť čo najrýchlejšie zmeniť zastarané stereotypy a závislosti a rýchle napredovať ľudsky, sociálne, ekonomicky.

Na túto náhlu a radikálnu zmenu nebola naša spoločnosť dostatočne pripravená, čo má závažné dôsledky, a to pozitívne (vstup SR do EÚ, NATO, OECD, prijatie eura, rovnoprávne postavenie SR s najvyspelejšími štátmi Európy), ale aj negatívne. Za najväčší negatívny dôsledok tejto zmeny považujem rozpad hodnotového systému a úpadok morálky. Heslom dňa sa stalo naháňanie peňazí a tvorba zisku (čo najrýchlejšie a bez väčšej námahy), preferovanie materiálneho blahobytu. Opantal nás démon peňazí. Dosiahnuť materiálny blahobyt na úrovni Švajčiarska, Rakúska, Nemecka a ďalších kapitalistických štátov statočnou, usilovnou, čestnou prácou si vyžaduje dlhší čas a trpezlivosť, ktorú mnohí spoluobčania nemali a nemajú.

Omnoho jednoduchšou cestou k zbohatnutiu sa ukázala cesta korupcie, rodinkárstva, klientelizmu, partokracie, rozkrádania spoločného majetku, podvodov, špekulácií, klamstva, kriminality, atď., na čo stačí iba nedodržiavanie mravných princípov a potlačenie svedomia. Štátna moc sa nedokázala a ani v súčasnosti nedokáže s týmito negatívnymi javmi vyrovnať a dokonca je niekedy ich protagonistom. Neexistuje v podstate žiadna cieľavedomá výchova občanov, a ak, je skôr kontraproduktívna (napr. pôsobenie niektorých súkromných televízií). Výsledkom je veľmi nízka dôvera občanov SR v zákonodarné orgány, k vláde, súdnictvu, prokuratúre, polícii a štátnym orgánom vôbec, ale aj ich apatia, nezáujem o veci verejné (hoci práve občania sú držiteľmi moci v demokratickom štáte). Ak sú v štáte státisíce nezamestnaných, ďalšie státisíce sú vykorisťované a žijú na hranici biedy, ak státisíce občanov musia nachádzať prácu v cudzine, ak na uliciach stretávame množstvo bezdomovcov, žobrákov, narkomanov, ak štát žije na dlh, ktorý neustále narastá, a pritom nieto dostatok peňazí ani na zabezpečenie ochrany štátu a jeho obyvateľstva, nehovoriac o zlej situácii v sociálnom zabezpečení, zdravotníctve, kultúre, športe, jednoducho všade, je zrejmé, že ani situácia v školstve nemôže byť ružová a že všetky neduhy spoločnosti sa odrážajú aj v ňom.

Zmena v roku 1989 bola výraznou šancou aj pre školstvo, výchovu a vzdelávanie. Sny a možnosti sa nenaplnili za vyše dvadsať rokov tak, ako sme očakávali a v čo sme dúfali. Medzinárodné merania (napr. PISA, TIMSS), celoslovenské merania výsledkov vyučovacieho procesu na základných i stredných školách (napr. Monitor), skúsenosti učiteľov, žiakov, študentov, ich rodičov, Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI) i ďalších inštitúcií naznačujú, že kvalita školstva v Slovenskej republike nie je taká, ako by mala a mohla byť, a že sa dokonca znižuje. Vzdelávacia politika a vzdelávací systém v SR sa od vzdelávacej politiky a vzdelávacích systémov v EÚ vzďaľujú, namiesto toho, aby sa k nim približovali.

Reforma školstva na Slovensku je preto už dlhší čas mimoriadne aktuálna. Aj keď pokusov o ňu bolo už viacej, ani jedna z navrhovaných koncepcií školstva (napr. Duch školy, Konštantín, Milénium) sa nezačala realizovať, pretože ďalšia vláda ich zavrhla a svoju koncepciu nestačila často ani vypracovať, nieto ešte realizovať.

Iba jediný minister školstva sa rozhodol razantne pustiť do školskej reformy (ktorá prebieha doteraz), ale, žiaľ, zredukovala sa na tvorbu a prijatie zákona o výchove a vzdelávaní a následné expresné vypracovanie štátnych a školských vzdelávacích programov. Tvorba zákona o výchove a vzdelávaní (a aj z neho vyplývajúcich štátnych vzdelávacích programov) sa uskutočnila tak rýchlo a bez aktívnej účasti rozhodujúcich aktérov (učitelia, žiaci a študenti, ich rodičia, zamestnávatelia absolventov škôl, verejnosť), až to vzbudilo dojem, že cieľom bolo čo najrýchlejšie formálne splnenie jedného z programových bodov vlády bez ohľadu na kvalitu a možné negatívne dôsledky pre naše školstvo.

Podmienky

Každý systém, teda aj školstvo, potrebuje na svoj rozvoj priaznivé podmienky. Finančné podmienky (platy učiteľov a školských zamestnancov, materiálne zabezpečenie škôl) sú zahanbujúce a patria medzi najhoršie spomedzi štátov OECD i EÚ. Platy v školstve sú veľmi nízke, v dôsledku čoho sú učitelia znechutení, demotivovaní, odkázaní na výkon viacerých povolaní a tí najlepší zo školstva aj odchádzajú. Logickým dôsledkom v spoločnosti, kde hlavným kritériom uznania je majetok a peniaze, bez ohľadu na spôsob ich nadobudnutia, je upadajúca prestíž učiteľského povolania a neustály pokles záujmu oň.

Všetky vlády síce uznávali potrebu zvýšenia investícií do školstva, ako aj nárastu platov učiteľov, ale odvolávali sa najmä na nedostatok finančných prostriedkov. Argument, že štát je chudobný a nemá na školstvo financie, neobstojí, pretože bez kvalitného školstva nikdy financie ani mať nebude a Slovensko bude naďalej chudobnou montážnou dielňou Európy, v ktorej sa budeme strachovať o to, či si to zahraniční investori nerozmyslia a nepresťahujú tieto dielne do štátov, v ktorých je možné pracujúcich ešte viac vykorisťovať. Dnes sa „veľké“ peniaze zarábajú hlavou, a nie rukami.

Financovanie

Paradoxom sa stalo financovanie škôl. Podobne ako v mnohých štátoch sveta, aj u nás sa školy začali financovať podľa počtu žiakov. Ak škola má dostatok žiakov, má dostatok financií, a naopak, ak žiakov nemá, má problémy a môže zaniknúť. Zdá sa to byť logické a spravodlivé. Ale iba v štátoch s normálne fungujúcou trhovou, zdravou ekonomikou (čo, žiaľ, nie je prípad Slovenska). Čím je človek schopnejší, čím viac vie, tým viac dokáže zarábať. Vedomosti, zručnosti, schopnosti nadobúdajú ľudia vzdelávaním, prevažne v školách. Preto si ľudia vyberajú školy, ktoré ich viac naučia, teda kvalitné školy.

Titul, diplom

Kariéra, životný úspech človeka závisí najmä od toho, aké vzdelanie človek dosiahol a na akej škole (ktorá garantuje, že jej absolvent naozaj ovláda to, čo je jej programom). Diplom o absolvovaní školy (aj univerzity), pokiaľ nie je krytý príslušnými vedomosťami a zručnosťami, nie je zárukou úspechu v zamestnaní. Diplom právnika z Harvardskej univerzity, prírodovedca z Univerzity v Cambridgei či inžiniera z Massachusettskej technickej univerzity je zárukou, že tento právnik, prírodovedec, inžinier je dobre pripravený vykonávať svoje povolanie. Na Slovensku to však celkom neplatí. Ceníme si síce vzdelanie, o čom svedčí, že viac ako 50 % absolventov stredných škôl sa hlási na vysoké školy, ale ceníme si viac výsledok vzdelávania – diplom, titul, nie to, či za diplomom, titulom sú aj príslušné schopnosti, vedomosti, zručnosti a postoje.

Dovolím si uviesť nadsadený, hypotetický príklad. Na námestí istého mesta si rozloží stôl vedúci predstaviteľ univerzity. Za určenú sumu peňazí vystaví „z ruky do ruky“ diplom o absolvovaní vysokej školy. Táto správa sa rýchle rozšíri a v nasledujúce dni budú jazdiť do mesta mimoriadne vlaky a autobusy plné tituluchtivých ľudí, ktorí v dlhých radoch vyčkávajú, kým si kúpia príslušný doklad o vzdelaní. Tento doklad a titul im v rozpore so zdravým rozumom uznajú mnohí zamestnávatelia (najmä v štátnych službách).

Vysokoškolské vzdelanie sa stalo módou a požaduje sa aj tam, kde vôbec nie je potrebné. Kde je dopyt, tam je aj ponuka. Na Slovensku vznikajú vysoké školy ako huby po daždi. Všade, kde stojí rýchlik alebo diaľkový autobus, je aspoň jedna vysoká škola alebo aspoň detašované pracoviská vysokých škôl, ktoré poskytujú vzdelávanie aj v takých študijných odboroch, o ktorých je jasné, že ich absolventov nikto nepotrebuje. Mnohé z nich nemajú azda ani úroveň niekdajších gymnázií či priemysloviek, ale to nikomu nevadí. Ak by mal v SR uchádzač o vysokoškolské vzdelanie dve možnosti: prihlásiť sa na vysokú školu, o ktorej je známe, že sa dá absolvovať bez väčšej námahy, ale veľa sa tam nenaučí, alebo sa prihlásiť na vysokú školu, na ktorej je štúdium veľmi náročné, ale dá sa aj veľa naučiť, na ktorú vysokú školu sa prihlási? Diplomy sú predsa rovnocenné a o kariére nerozhodujú ani tak odborné spôsobilosti, ale viac známosti, členstvo vo vládnucej strane, korupcia a pod. Akreditačná komisia môže vymýšľať a sprísňovať kritériá, ale akékoľvek kritériá sa dajú obísť alebo splniť aj čisto formálne. Ja sám som bol svedkom úspešných obhajob niektorých dizertačných prác, habilitačných a inauguračných pokračovaní, ktoré ani zďaleka nespĺňali požadované akademické požiadavky. Výsledkom vzdelávania na takýchto vysokých školách je fakt, že viac ako polovica absolventov našich vysokých škôl pracuje na miestach, kde vysokoškolské vzdelanie vôbec nie je potrebné alebo kde nie je potrebný vyštudovaný študijný odbor, čoraz viac absolventov vysokých škôl si nevie nájsť žiadne zamestnanie a mnohí so serióznym záujmom o hodnotné vzdelanie odchádzajú študovať do zahraničia. Finančné náklady na vysoké školy sú najvyššie zo všetkých druhov škôl. Je správne bezplatné vysokoškolské vzdelávanie v študijných odboroch, ktorých absolventov nikto nepotrebuje a kde si študent neosvojuje v podstate žiadne schopnosti (azda okrem rozvoja pamäte) a dozvie sa len množstvo nepotrebných a neužitočných informácií, ktoré aj tak v krátkom čase zabudne?

Dovolím si uviesť ešte jeden príklad vzdelávania učiteľov, ktorý poznám z vlastnej praxe. V bývalom Československu sa od majstra odborného výcviku na SOU vyžadoval výučný list v odbore, maturita na strednej odbornej škole, prax v odbore a doplňujúce pedagogické štúdium. U učiteľov odborných predmetov technického zamerania teoretického charakteru na SOŠ a SOU sa vyžadoval diplom o absolvovaní príslušnej vysokej školy technickej, najmenej päťročná prax v priemysle a doplňujúce pedagogické štúdium. Proti kvalifikovanosti majstrov odborného výcviku a učiteľov technických predmetov neboli žiadne výhrady a takýto systém dodnes úspešne funguje v Nemecku, Rakúsku i v škandinávskych štátoch. V súvislosti s prijatím Bolonskej deklarácie o vysokoškolskom vzdelávaní v Európe jedna komisia ministerstva školstva (ktorej ani jeden člen nemal skúsenosti so vzdelávaním na SOU a SOŠ) prišla k záveru, že doplňujúce pedagogické vzdelanie je nedostatočná kvalifikácia a že všetci učitelia majú mať bakalárske a magisterské pedagogické vzdelanie. Táto požiadavka sa realizovala takto: prihlásiť na študijný odbor učiteľstvo praktickej prípravy (majster odborného výcviku) sa mohol každý maturant (teda aj absolvent gymnázia) a nebol potrebný žiadny výučný list. Za 3 roky štúdia sa vyučovali niektoré strojárske a pedagogicko-psychologické predmety, ale žiadna prax na strojoch v dielni. Po úspešnej obhajobe bakalárskej práce absolvent získal titul bakalár a oprávnenie vyučovať predmety praktickej prípravy (napr. sústruženie, frézovanie, rôzne autoopravy a pod.). Toto oprávnenie získali aj študenti, ktorí sústruh či vŕtačku možno v živote nevideli, a mali pritom naučiť žiakov sústružiť, frézovať, atď. Je to neuveriteľné, ale je to tak! Sadol by niekto do lietadla, ktoré má viesť pilot, ktorý nikdy v živote nelietal, ale zato má diplom dokazujúci, že sa niekoľko rokov učil o histórii letectva, konštrukcii lietadla a ako sa má správať k pasažierom? Po absolvovaní bakalárskeho štúdia mohli jeho absolventi pokračovať v magisterskom štúdiu ešte 2 roky (v štúdiu pokračovalo 100 % bakalárov). Učili sa niektoré ďalšie strojárske a pedagogicko-psychologické predmety a po obhajobe diplomovej práce a štátniciach získali titul inžinier a spôsobilosť vyučovať strojárske predmety na stredných školách. Takíto kvázi inžinieri mali problém zamestnať sa v strojárstve a aj na stredných školách (pokiaľ tam nemali známosť). Na skutočnosť, že fakticky nejde o prípravu budúcich učiteľov, som upozornil dekana fakulty, rektora vysokej školy a aj akreditačnú komisiu. Dostal som odpoveď, že všetko je v poriadku, lebo o štúdium je záujem a pri akreditácii študijného odboru boli splnené všetky požiadavky (garant mal požadovanú kvalifikáciu, členovia katedry napísali dostatok publikácií, majú požadovaný počet citácií, atď.). Na ministerstvo školstva som na základe svojich skúseností ani nepísal. V podstate rovnakým spôsobom pripravuje učiteľov praktickej prípravy a učiteľov odborných predmetov na stredných školách jedna vysoká škola, na ktorej študujú takmer dve tisícky študentov, prevažne v externej forme, ktorí si za to aj zaplatia. Pochybujem, či aspoň zlomok absolventov tejto školy pracuje na pozícii majster odborného výcviku. Určite však pracujú v rôznych úradoch mimo rezortu školstva, lebo spĺňajú jednu z hlavných požiadaviek – majú vysokú školu.

Príprava učiteľov

Problémy nie sú iba s prípravou učiteľov odborných predmetov, ale s prípravou učiteľov vôbec. Na Slovensku nemá príprava učiteľov celoštátnu koncepciu, koordináciu ani kontrolu, je príliš liberálna, rozdielna a roztrieštená. V školskom systéme SR, najmä na vysokých školách, sa zatiaľ nepodarilo presadiť ani zárodok konkurencie (trhového mechanizmu), kvalitu práce vysokých škôl v oblasti výučby nikto nezisťuje (na rozdiel od výskumnej práce), ba dokonca nie je ani definovaná (a keď, tak iba formálne: počet doktorandov, docentov, profesorov a pod.), riadenie vysokých škôl býva často amatérske, spolupráca vysokých škôl, ale aj katedier v rámci jednej vysokej školy je nedostatočná, motivácia vysokoškolských učiteľov je veľmi nízka (najmä pre mimoriadne finančné poddimenzovanie školstva, nízke zárobky učiteľov a slabé riadenie), pedagogický výskum sa podarilo takmer úplne zlikvidovať; vzdelávanie budúcich učiteľov na našich vysokých školách vychádza často iba z tradície, intuície a, žiaľ, často sa presadzuje právo silnejšieho – toho, kto dokáže presadiť úzke požiadavky svojho vedného odboru.

Väčšinu štúdia študenti strávia osvojovaním si síce potrebných, ale rozsahom neprimeraných informácií o obsahu učiva svojich aprobačných predmetov. V rozsahom podstatne menšej pedagogicko-psychologickej príprave sa viac učia o vyučovaní, výchove, vzdelávaní ako reálne vyučovať, vychovávať, vzdelávať. Mnohí „učitelia učiteľov“ nemajú pedagogickú prax v školách, pre ktoré pripravujú budúcich učiteľov. Prevláda málo efektívne tradičné informatívno-receptívne vyučovanie, hoci práve učiteľské fakulty a vyučovanie pedagogických disciplín by mali byť ukážkou moderného prístupu. Výber kvalitných „učiteľov učiteľov“ sa zanedbáva. Dôsledkom toho je skutočnosť, že na našich učiteľských fakultách (a vysokých školách vôbec) vyučuje v podstate kto chce, čo chce a ako chce. Namiesto učiteľa, ktorý je spôsobilý kultivovať človeka, rozvíjať jeho schopnosti, záujem a dispozíciu neustále sa vzdelávať a účinne sa vyrovnávať s neustálymi zmenami v čoraz sa zrýchľujúcejšom tempe života, naše učiteľské fakulty pripravujú najmä úzkych špecialistov, odborníkov na obsah učiva aprobačných predmetov, ktoré sa navyše často vyučujú na základných i stredných školách v takom malom rozsahu, že sa tým iba zvyšuje už beztak vysoká nekvalifikovanosť vyučovania. Učiteľské fakulty boli do roku 1990 najviac podrobené ideologickému tlaku, ktorý sa prejavoval výberom učiteľov i študentov, zásahmi do kurikula, podoby učebných textov, atď. Dôsledkom bola neuspokojivá

personálna kvalifikačná štruktúra, malé nároky na vedeckú prácu a málo kvalitná publikačná činnosť. Pedagogický výskum bol nedostatočne rozvinutý. Pedagogické vedy boli často chápané ako úniková cesta, ako možnosť obísť omnoho prísnejšie požiadavky odboru a ľahšie získať príslušnú vedecko-pedagogickú hodnosť. Žiaľ, od roku 1990 sa na tomto stave zmenilo len veľmi málo.

Veľký potenciál pomôcť nášmu finančne veľmi podvyživenému školstvu má čerpanie eurofondov. Moje skúsenosti (rovnako ako skúsenosti mojich známych) s riešením projektov financovaných z eurofondov sú veľmi negatívne. Projekty bývajú často finančne, časovo i personálne predimenzované, byrokracia (najmä vyplňovanie rôznych výkazov) neuveriteľne prácna a mnohokrát aj zbytočná, manažovanie projektov mimoriadne slabé, prínos mnohých projektov pre školstvo otázny. Nepoznám jediného riaditeľa školy, ktorý by získal financie na riešenie europrojektu bez protekcie či pristúpenia na spoluprácu s rôznymi pochybnými súkromnými firmami, ktoré mu za podiel 15 – 30 % (z objemu financií na riešenie projektu) garantovali jeho prijatie. Poznám však prípady, keď návrh projektu bol veľmi dobrý, pre školstvo mimoriadne užitočný, ale nemal žiadnu protekciu, a tak nebol prijatý. Existujú aj projekty bez výberového konania, tzv. priamo zadané projekty, a to najmä štátnym inštitúciám, ako napr. Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ), Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV), Metodicko-pedagogické centrum (MPC). Nebol by problém nájsť tímy, ktoré by dokázali takéto projekty vyriešiť podstatne lacnejšie, rýchlejšie a aj kvalitnejšie. Existuje vôbec niekto, kto by skúmal efektívnosť už vyriešených projektov, zhodnotil ich reálny prínos?

Samovzdelávanie

Je známe, že učiteľ, ktorý sa nevzdeláva, nezdokonaľuje, nemôže zostať učiteľom. Problémy sú však aj s ďalším vzdelávaním učiteľov, ktoré sa zvrhlo na naháňanie kreditov a získanie I. a II. atestácie bez ohľadu na to, či príslušné vzdelávacie podujatie prináša nejaký úžitok na skvalitnenie výchovnej a vzdelávacej činnosti učiteľa alebo práce školy, v ktorej učiteľ pôsobí. Vzdelávacie podujatia organizuje a príslušné kredity poskytuje množstvo rôznych (niekedy aj pochybných) firiem a organizácií, ktorých kvalitu činnosti nikto nepreveruje a ktorých cieľom býva získavanie poplatkov za poskytovanie štúdia. Mnohí účastníci takýchto podujatí nie sú spokojní s ich úrovňou, ale podstatné je, že získali kredity. Nezanedbateľný počet učiteľov chce získať kredity, pokiaľ možno, bezprácne. Kde je dopyt, je aj ponuka, a na vzdelávacom trhu sa nájdu aj firmy, ktoré sú ochotné tento dopyt naplniť. Rozhodujúcou motiváciou pri ďalšom vzdelávaní učiteľov je získavanie kreditov, s čím je spojené zvyšovanie platu. Vyšší plat by však mal získať ten učiteľ, ktorý po získaní príslušného počtu kreditov či atestácie lepšie, kvalitnejšie vyučuje alebo vykonáva nejakú kvalifikovanú prácu navyše (napr. realizuje akčný výskum, zisťuje kvalitu práce školy a pod.). Zisťuje niekto, či učitelia s II. atestáciou vyučujú kvalitnejšie ako pred jej získaním alebo ako učitelia s I. atestáciou, alebo aj bez atestácie? Nie je súčasný spôsob ďalšieho vzdelávania učiteľov pomýlený, neefektívny?

Existuje viacero metód, ktorými ľudstvo poznáva „pravdu“, napr. metóda autority, metóda tradície, metóda zdravého rozumu a pod. Ale iba jedna metóda poznania je objektívna, systematická, kontrolovaná, verejne overiteľná – je to metóda vedy. Ľudstvo za svoj pokrok vďačí najmä vede (aj napriek tomu, že viaceré vedecké objavy najmä politici zneužili proti ľudstvu). Ale veda, žiaľ, akoby sa z nášho školstva vytratila. Ústav experimentálnej pedagogiky SAV bol v „porevolučnej eufórii“ zrušený, Výskumný ústav pedagogický bol pretransformovaný na ŠPÚ, ktorý je skôr akousi odborno-úradníckou inštitúciou, rovnako ako ŠIOV a ďalšie inštitúcie. Experimentálny výskum v školstve prakticky neexistuje. Vo sfére materských, základných a stredných škôl (MŠVVaŠ SR, ŠPÚ, ŠIOV, ŠŠI, MPC, školské úrady) neexistuje ani jediné systematizované miesto, na ktorého obsadenie by sa vyžadovala vedecká hodnosť a výsledky vedeckej práce. Keď nejakého úradníka, komisiu alebo poradcu ministra školstva napadne myšlienka, že v školstve treba robiť niektoré veci inak (alebo si to prečíta v zahraničnom časopise), a presvedčí o tom ministra školstva (niektorí naši ministri školstva, ktorých bolo za 20 rokov už takmer dvadsať, neovládali poriadne ani základnú pedagogickú terminológiu a o školstve mali len hmlisté predstavy, takže presvedčiť ich nebol problém), všetky školy na Slovensku začnú prakticky zo dňa na deň robiť niektoré veci úplne inak, a to bez prípravy, experimentálneho overenia, posúdenia vhodnosti (pretože to, čo sa osvedčilo napr. vo Fínsku, sa nemusí osvedčiť na Slovensku). Výsledkom býva pokles kvality práce školy, znechutenie učiteľov a ďalšie zníženie dôvery v školský manažment. Už niekoľko rokov sa mohlo

experimentálne overovať prostredníctvom validného a reliabilného pedagogického výskumu napr. rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov, tvorba štandardov, tvorba školských vzdelávacích programov, zisťovanie kvality práce školy, atď. Mohli sme sa tak vyhnúť mnohým problémom pri realizácii súčasnej školskej reformy.

Manažérstvo kvality

Hitom v celosvetovom meradle, nielen v školstve, ale vo všetkých sférach hospodárstva, je kvalita, manažérstvo kvality. Jediným účinným riešením zachovania konkurencieschopnosti štátov EÚ v súčasnom globálnom svete, a tým aj zachovania prosperity ich občanov, je inovácia a kvalita. Väčšina politikov, národohospodárov, sociológov, prognostikov i expertov z ďalších oblastí vedy sa zhoduje v názore, že budúcnosť národov, štátov, ľudstva závisí od kvality vzdelávania. Jedným zo základných princípov všetkých systémov manažérstva kvality je, že kvalitu určuje zákazník, pričom zákazník je každý, komu poskytuje jedinec nejakú službu, a služby poskytované zákazníkovi majú mať najvyššiu možnú kvalitu. Kvalita znamená robiť správne veci a robiť ich správne. Správne veci sú tie veci, ktoré požadujú zákazníci. Správne ich robiť znamená robiť ich tak, aby boli vysokokvalitné, pri vynaložení optimálneho pracovného času, optimálnom využití ľudských i finančných zdrojov, ako aj pracovných prostriedkov. V škole si to vyžaduje najmä správne odpovede na otázky „čo vyučovať“ a „ako to vyučovať“. Úlohou nadriadených je odstraňovať prekážky, ktoré zabraňujú ich podriadeným poskytovať najvyššiu kvalitu služieb zákazníkom. V školstve existuje viacej zákazníkov: žiaci, ich rodičia, učitelia a ostatní zamestnanci školy, školy vyššieho typu, zamestnávatelia absolventov škôl, občania obce, regiónu i štátu. Na rozdiel od mnohých hospodársky vyspelých štátov sveta nemá Slovensko vypracovaný všeobecne akceptovaný model zisťovania kvality základných a stredných škôl ani systém manažérstva kvality týchto škôl. Za indikátory kvality sa považujú výsledky našich škôl v rámci medzinárodných meraní PISA, TIMSS, PIRLS a pod., ako aj celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníkov základných škôl Monitor.

Nie som si istý objektivitou a spoľahlivosťou zistených výsledkov. Mám osobné skúsenosti so zisťovaním kvality výsledkov štúdia. Niekoľko rokov som realizoval meranie úrovne vedomostí a zručností žiakov stredných priemyselných škôl z učiva strojárskych predmetov prostredníctvom didaktických testov. Pokiaľ dozor pri riešení didaktických testov nevykonávali učitelia z cudzích škôl, výsledky boli skreslené smerom nahor (do akej miery, záviselo od toho, v akom rozsahu učitelia z vlastnej školy vykonávajúci dozor dovolili žiakom odpisovať alebo im dokonca aj sami pomáhali – veď išlo o dobré meno školy). Navyše kvalitu práce základnej školy nemožno posudzovať iba podľa výsledkov žiakov 9. ročníka zo slovenského jazyka a z matematiky. Veď v škole sa vyučujú aj iné predmety a existujú aj iné ročníky, nielen deviaty. Kľúčové indikátory kvality školy – spokojnosť žiakov a ich rodičov s výchovou a so vzdelávaním; spokojnosť učiteľov a ostatných zamestnancov so svojím pôsobením v škole; spokojnosť zamestnávateľov absolventov školy a škôl vyššieho typu, na ktoré odchádzajú absolventi školy študovať – nezisťuje nikto.

V našom školstve existuje celý rad ďalších ťažkostí, napr. obrovské problémy so vzdelávaním detí z „marginalizovaných a sociálne znevýhodňovaných skupín“, ktoré výstižne charakterizovali v otvorenom liste kolegyne z Dobšinej; problémy málotriednych a aj stredných odborných škôl s nedostatkom žiakov, atď. Je neuveriteľné, že žiaci tzv. reformných tried počas štyroch rokov nemali ani raz načas základnú učebnú pomôcku – nové učebnice.

Zarážajúce je, že za vyššie uvedené (ale aj ďalšie nedostatky) nášho školstva nie je nikto zodpovedný, nenašiel sa konkrétny vinník (vinníci). Ani jediný minister školstva či iný vrcholový manažér si nepriznal svoj podiel viny na alarmujúcom stave nášho školstva. Pripisuje sa predchádzajúcim vládam, opozícii, kríze a rôznym objektívnym činiteľom. Očakávam, kedy sa vina pripíše mimozemšťanom.

Čo by sme mali robiť, ako dostať naše školstvo z tohto marazmu? Odporúčam realizovať aspoň tieto opatrenia:

- Podľa zakladateľa teórie TQM – komplexného manažérstva kvality – W. E. Deminga, ak nejaký systém nefunguje tak, ako by mal, najmenej 90 % problémov spočíva v jeho riadení. O tom, že **vzdelávací systém na Slovensku nefunguje tak, ako by mal a mohol**, nepochybuje asi nikto. Od nežnej revolúcie v roku 1989 sa vymenilo cca 20 ministrov školstva, rovnako sa vymieňali štátni tajomníci, generálni riaditelia rôznych sekcií ministerstva, riaditelia kľúčových odborných organizácií v školstve (ŠPÚ, ŠIOV, Ústav informácií a prognóz školstva, MPC), vedúci rôznych školských úradov. Iba nepatrný počet z nich poznala pedagogická verejnosť ako fundovaných odborníkov v pedagogických vedách alebo uznávaných praktikov, ktorí dosiahli významné výsledky (napr. v riadení školy, vo výchove a vzdelávaní žiakov). Naše školstvo nemá žiadnu strednodobú a dlhodobú koncepciu. Ak sa aj nejaká vytvorí (napr. projekt Milénium), ďalšia vláda ju zneguje a snaží sa vytvoriť koncepciu novú. Nie je vytvorený žiadny zmysluplný a efektívny kariérový systém umožňujúci, aby sa učiteľ na základe svojich schopností, skúseností a výsledkov práce postupne posúval vyššie, od riaditeľa školy cez vedúceho odboru na regionálnom školskom úrade až po najvyššie priečky ministerstva školstva, bez ohľadu na vládnucu politickú garnitúru. **Podmienkou zvýšenia kvality je vedecké riadenie nášho školstva, ktoré má jasnú dlhodobú, strednodobú a aj krátkodobú koncepciu rozvoja školstva** (ktorú budú rešpektovať aj opozičné strany), **permanentnú spätnú väzbu a realizujú ho skúsení odborníci.** Je potrebné **zásadne zmeniť personálnu politiku v školstve (a nielen tam), aby rozhodujúcim kritériom výkonu riadiacich funkcií boli osobnostné predpoklady, vzdelanie, pedagogické a manažérske schopnosti a skúsenosti, nie stranícka príslušnosť, rodinkárstvo, známosti a pod.** V školstve sa neuskutočňuje odborná, profesionálna riadiaca a personálna politika. Zmena politického vedenia štátu sa odzrkadľuje na zmene obsadenia väčšiny vedúcich funkcií. **Amatérske riadenie školstva výrazne prispieva k súčasnému neuspokojivému stavu.** Ak sa nepodarí dostať správnych ľudí na správne miesta, nepodarí sa plnohodnotne realizovať žiadnu reformu školstva SR, ale ani zabezpečiť prosperitu SR.
- Akákoľvek zmena si vyžaduje aj finančné náklady. Pretože v súčasnosti je financovanie školstva v SR výrazne poddimenzované a nestačí plne pokryť ani prevádzku škôl, základnou podmienkou na zvýšenie kvality školstva je **výrazné zvýšenie finančných dotácií do školstva, a to najmenej na priemernú úroveň štátov EÚ.** Rozdeľovanie financií by malo byť spravodlivé, transparentné, verejne kontrolovateľné.
- Žiadna zmena v školstve sa nemôže uskutočniť bez jej výraznej podpory učiteľmi. Platy v školstve, ktoré má najviac vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov zo všetkých rezortov hospodárstva SR, patria permanentne medzi najnižšie, v dôsledku čoho sú učitelia znechutení, demotivovaní, odkázaní na výkon viacerých povolaní a tí najlepší zo školstva odchádzajú. Preto je potrebné **podstatne zvýšiť finančné ocenenie učiteľov, a to tak, aby priemerný plat učiteľa bol vyšší, ako je priemerný plat v SR. V boji za zvýšenie platov by učitelia mali zohrať oveľa aktívnejšiu úlohu a mali by v ňom byť jednotní, pretože nikto ho za nich nevybojuje.**
- **Zásadným spôsobom treba zmeniť čerpanie eurofondov v rezorte.** Ich prideľovanie by malo byť transparentné, projekty by mali riešiť pre školstvo potrebné problémy a mali by ich posudzovať odborníci, ktorí riešenej problematike naozaj rozumejú. Výsledky riešenia by mali byť konkrétne, pre školstvo užitočné a objektívne posúdené. Zásadným spôsobom by sa mala zredukovať byrokracia v celom systéme čerpania eurofondov.
- Je potrebné navrhnúť, experimentálne overiť a následne zaviesť do praxe **systém manažérstva kvality jednotlivých druhov a typov škôl, ako aj priamo riadených organizácií ministerstva školstva.**
- **Vedecký prístup, pedagogický výskum by mal mať nezastupiteľné a rozhodujúce miesto v činnosti všetkých inštitúcií ministerstva školstva.** V tomto zmysle je potrebné zásadným spôsobom zreformovať ŠPÚ, ŠIOV, Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, MPC a ostatné inštitúcie ministerstva školstva. Odborní pracovníci týchto inštitúcií by mali mať v učiteľskej verejnosti prirodzenú autoritu. Žiadne inovácie (najmä v oblasti didaktiky) by sa nemali prijímať bez predchádzajúceho validného a reliabilného experimentálneho overenia.
- Podľa Charty učiteľa by učitelia, ktorí vyučujú pedagogické disciplíny na vysokých školách, mali mať skúsenosti s vyučovaním na školách, pre ktoré pripravujú svojich študentov, a tieto skúsenosti by si mali podľa možností obnovovať praktickým vyučovaním v niektorej škole. Budúci učiteľ sa na učiteľskej fakulte pripravuje na povolanie učiteľa, a preto **model** jeho **prípravy** (študijné programy učiteľských fakúlt, kurikulum) **by mal vychádzať z charakteru a potrieb učiteľskej profesie, a nie z potrieb, logiky a štruktúry vedných odborov, ktoré reprezentujú aprobačné predmety učiteľa, a ani z potrieb pedagogických a psychologických vied. Učiteľská fakulta by mala slúžiť ako etalón, vzor, výkladná skriňa moderného, kvalitného, efektívneho vzdelávania.** Priznanie pedagogickej spôsobilosti adeptom učiteľstva (štátna skúška) by sa malo realizovať tak, aby títo dokázali, že si **osvojili učiteľské kompetencie**, že dosiahli požadovaný štandard, a nie, že dokážu memorovať niektoré informácie z pedagogiky, zo psychológie a z didaktiky. Je známe, že akákoľvek spôsobilosť sa oveľa efektívnejšie osvojuje jej vykonávaním, nácvikom ako rozprávaním a počúvaním o nej. Každá fakulta pripravujúca budúcich učiteľov by mala mať svoje **fakultné školy** (podobne ako lekárske fakulty majú svoje fakultné nemocnice), v ktorých by študenti vykonávali pedagogickú prax a vysokoškolskí učitelia by experimentálne overovali nové, efektívne vyučovacie postupy, realizovali pedagogický výskum. **Fakultné školy by mali byť súčasťou učiteľských fakúlt, ich postavenie a činnosť by mali byť upravené osobitnými legislatívnymi predpismi, mali by na nich učiť najlepší učitelia za zvýhodnených (aj platových) podmienok.** Učiteľské fakulty by mali **zabezpečovať celoživotné vzdelávanie učiteľov**, nie iba pregraduálne a doktorandské štúdium, ale aj ďalšie vzdelávanie, ktoré dnes zabezpečujú metodicko-pedagogické centrá. Získali by tým neoceniteľnú spätnú väzbu o kvalite svojej práce, zdokonaľovali by sa učitelia, pretože vzdelávať učiteľov v praxi je oveľa ťažšie (sú zvýšené nároky na pedagogickú i odbornú spôsobilosť „učiteľov učiteľov“) ako adeptov učiteľstva, rozšíril by sa priestor na pedagogický výskum. Zvýšil by sa kredit

(pokračovanie na strane 6)

K situácii v našom...

(dokončenie zo strany 5)

učiteľských fakúlt v pedagogickej verejnosti a najmä jednotlivých učiteľov.

- Systém ďalšieho vzdelávania učiteľov by mal mať dve časti: povinnú a voliteľnú. Princípom systému ďalšieho vzdelávania učiteľov by malo byť, aby každému učiteľovi **stálo za to neustále sa vzdelávať, zdokonaľovať svoje pedagogické majstrovstvo, a naopak, aby sa nevzdelávanie, pohodlnosť, lajdáctvo nevyplácali. Povinná časť vzdelávania učiteľov** by mala slúžiť predovšetkým na udržanie a zvyšovanie ich pedagogickej spôsobilosti. Zahŕňa najmä inovácie v odbore, inovácie v pedagogike a príbuzných vedách, didaktike jednotlivých vyučovacích predmetov, efektívne postupy výchovy a vzdelávania mládeže, ako aj zásadné problémy nášho školstva. Zahŕňa aj prípravu vedúcich pracovníkov v školstve, napr. riaditeľov škôl, školských zariadení a ich zástupcov, inšpektorov, metodikov, ako aj prípravu na výkon ďalších funkcií, ako je napr. výchovný poradca, predseda predmetovej komisie, triedny učiteľ, uvádzajúci učiteľ, školský knihovník, atď., a, samozrejme, tiež uvádzanie začínajúcich učiteľov do pedagogickej praxe. Napríklad, ak učiteľ chce byť uvádzajúcim učiteľom, musí dosiahnuť určitý počet kreditov, na základe ktorých získa certifikát uvádzajúceho učiteľa. Podobne získa certifikát triedneho učiteľa, školského knihovníka, atď. **Určitý počet kreditov získaných za určité obdobie (napr. 5 rokov) by znamenal recertifikáciu, potvrdenie učiteľskej spôsobilosti na ďalšie obdobie** (tiež napr. 5 rokov). **Voliteľná časť vzdelávania pedagogických pracovníkov** by mala slúžiť na prehlbovanie záujmov pedagogických pracovníkov napr. v oblasti pedagogického výskumu, práce s výpočtovou technikou, videotechnikou, vedenia záujmových krúžkov, práce s talentovanými i tzv. problémovými žiakmi, atď.; na získanie a prípravu pedagogických pracovníkov na riešenie aktuálnych problémov v školstve, napr. tvorbu didaktických testov, štandardov, atď.; na dosiahnutie služobného postupu pedagogických pracovníkov, napr. atestácie; na rozširujúce štúdium a pod. Získanie I. atestácie by mal sprevádzať príplatok k platu, ale súčasne učiteľovi s I. atestáciou pribúdajú aj určité povinnosti, napr. byť uvádzajúcim učiteľom, predsedom maturitných skúšok, predsedom predmetovej komisie (metodického združenia) v škole, lektorom priebežného vzdelávania v škole a pod. Cieľom II. atestácie je príprava na výkon rozličných funkcií v školstve, napr. riadiaci pracovník, metodik, inšpektor, učiteľ-špecialista (napr. na pedagogický výskum, zavádzanie inovácií v škole, tvorbu softvéru pre multimédiá a pod.), atď. Získanie II. atestácie by malo byť sprevádzané výrazným príplatkom k platu, ale tiež pribudnutím povinností, v prípade učiteľa rovnakých ako pri získaní I. atestácie, a navyše výkonom činností vyplývajúcich zo špecializácie II. atestácie (napr. realizácia pedagogického výskumu v škole, tvorba softvéru pre multimédiá a pod.). Na väčších školách by učiteľ s II. atestáciou mohol slúžiť ako metodik príslušného predmetu a na odborných školách aj ako vedúci študijného či učebného odboru, odborného zamerania. V závislosti od miery týchto dodatočných povinností by mal mať učiteľ s II. atestáciou znížený pracovný úväzok.
- Je potrebné dosiahnuť zmenu hodnotovej orientácie zamestnávateľov a všetkých občanov SR v oblasti vzdelávania. Za prioritnú hodnotu by malo byť považované kvalitné vzdelanie, predstavujúce schopnosti, postoje, know-how a vedomosti, nie iba diplom (vysvedčenie, certifikát) o dosiahnutí vzdelania. Takto bude možné dosiahnuť realizáciu princípu konkurencie ako kľúčového stimulu na skvalitnenie práce škôl a vôbec celého hospodárstva. Je potrebné rozvinúť profesionálne organizovanú, nenásilnú kampaň v masovokomunikačných prostriedkoch i vo vyjadreniach osobností o kľúčovej úlohe vzdelania pre budúcnosť SR, prosperitu jej občanov.
- Stredné odborné vzdelávanie by sa malo realizovať v duálnom systéme, podobne ako v Nemecku, Rakúsku i ďalších štátoch (určitý čas sa realizovalo aj v Československu). Odbornú prax zabezpečujú podniky (3 dni v týždni) a teoretické vyučovanie štát (2 dni v týždni). V Nemecku sa vzdeláva v duálnom systéme až 60 % mládeže, a aj vďaka tomu patrí Nemecko k štátom s najnižšou nezamestnanosťou mladých ľudí. Zostávajú totiž pracovať vo firmách, ktoré ich vyučili, takže zamestnávatelia si vlastne sami vychovávajú budúcich pracovníkov. Nespornou výhodou je i to, že firmy majú nepomerne lepšie a modernejšie technické vybavenie a odborné skúsenosti ako školské zariadenia.
- Vybudovať kvalitný, efektívny informačný systém v školstve.
- Založiť a realizovať rozvojové a inovačné programy podporujúce najmä tvorivú, kvalitnú prácu škôl a rozvoj ďalšieho vzdelávania učiteľov.

Aj v súčasnosti je mimoriadne aktuálna výzva združenia Občianske oko: „Azda všetci súhlasíme s názorom, že slovenské školstvo potrebuje reformu. Paradoxne, táto zvláštna celospoločenská zhoda nepriniesla ani po viac ako desaťročí od pádu komunizmu výraznú zmenu v systéme vzdelávania. Prečo a kde proces reforiem viazne? Zvykli sme si odvolávať sa na neschopné vlády, nedostatok financií či vlastnú komunistickú minulosť. Akoby sme zabúdali, že vlády sú len naším obrazom a z rozpočtového koláča sa odkrojí pre školstvo len toľko, koľko sa zapýta. Iste, sú aj lukratívnejšie témy, na vzdelaní sa nezískajú ani hlasy, ani sa z neho v blízkom čase neposypú peniaze. Práve preto je potrebné, či dokonca nevyhnutné, aby sme my pasívna a šomrajúca verejnosť už konečne prestali mlčať. My rodičia, ktorých deti chodia do zastaraných škôl; zle zaplatení a spoločensky nedocenení učitelia, ktorí strácame nervy a chuť vykonávať riadne svoju prácu; študenti, ktorí sa cítime nezreformovaným systémom priamo ohrození a utekáme sa vzdelávať do zahraničia. Riaditelia úspešných firiem, márne hľadajúci kvalifikovaných zamestnancov; absolventi škôl, ktorí máme problém uplatniť sa na trhu práce a prispôsobiť sa jeho neustále sa meniacim podmienkam; dôchodcovia, ktorí sme celý život pracovali, aby sme sa nakoniec ocitli na prahu chudoby. Všetci, čo bezradne sedíme nad cudzojazyčným textom a nevieme zapnúť počítač. Mimovládne organizácie, novinári, intelektuáli, odborníci a umelci, ktorí ironicky kritizujeme vlastnú nevzdelanosť a slamu trčiacu zo slovenských topánok, my proeurópania, ktorým je také jasné, že bez kvalitného vzdelania sa pred nami dvere civilizovaného sveta natrvalo zavrú... My, ktorým je zaťažko otvoriť ústa, ktorí si myslíme, že sa nás tento problém netýka, alebo že ho za nás vyrieši niekto iný. Nevyrieši. Všetci, ktorí chceme žiť v slušnej, bohatej krajine, máme povinnosť prestať mlčať. Pretože aj keď nekvalitné vzdelanie v bruchu neškvŕka, smäd neuhasí a fyzicky nebolí, jeho následky sú o to nebezpečnejšie a ničivejšie. Požiera totiž tú prepotrebnú sivú hmotu, ktorá by nám v budúcnosti mala priniesť prosperitu a spokojnosť.“

Prof. PhDr. Ing. Ivan TUREK, CSc.
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Vývin adolescenta a možnosti poradenstva

PSYCHOLÓGIA V ŠKOLE

Nie je možné čakať, že nezvládanie záťaže vyústi do mimoriadnych udalostí, keď deti a mládež volia útek z domu, pokúšajú sa o samovraždu, alebo ju skutočne dokonajú, či volia náhradné alternatívy úniku (drogy,...). Chvíľková, mediálnou atraktívnosťou podporená kampaň sa vynorí, aby opäť zapadla. V školskej praxi sa však stretávame s ľadovcom málo účinného zvládania, či nezvládania záťaže, z ktorého registrujeme zatiaľ len vrcholčeky.

I tieto skutočnosti nás primali k tomu, aby sme sa tejto problematike oveľa viac venovali, tak v podmienkach rodiny, v podmienkach školy, ale aj s odbornou pomocou centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP).

Obdobie dospievania možno z psychologického hľadiska vymedziť zo zorného uhla rôznych teoretických konceptov veľmi diferencovane. Spoločným znakom mnohých prístupov je skutočnosť, že dieťa na ceste k dospelosti prechádza rôznymi štádiami vývinu, rôznymi vývinovými úlohami v kognitívnej, emocionálnej a sociálnej oblasti, v zložitej interakcii vzťahov so sebou samým a s inými na pozadí individuálneho, ale aj spoločensko-ekonomického prostredia.

Z hľadiska analýzy činnosti CPPPaP sa možno oprieť o Eriksonovo chápanie psychosociálneho vývoja. V štádiách, v ktorých sa jedinec stáva účastníkom širšej siete ľudských vzťahov, musí riešiť určité problémy, ktoré majú povahu osobnostných konfliktov s psychosociálnym obsahom. Ich riešenie vytvára pre každé vývinové štádium príznačnú vývojovú krízu.

Po ukončení detského vývinového obdobia je v priebehu biologického a psychologického dospievania úlohou mladého človeka určiť si pevné poňatie vlastného ja, svojho miesta a zmyslu v živote. V rámci jeho spoločenských vzťahov získavajú vývinovo závažnú úlohu jednak vzťahy k vrstovníckym skupinám a tiež ku skutočným a kreujúcim vzorom, s ktorými sa v tomto období stotožňuje.

Proces zmeny od závislosti od autority k nezávislosti je procesom zložitým nielen pre samého jedinca, ale aj pre jeho najbližšie formatívne prostredie – rodinu, školu, kamarátov.

Skúsenosti nás oprávňujú na konštatáciu, že nie je ľahké byť mladým, na jednej strane, ale zároveň nie je ľahké byť rodičom a učiteľom. Toto vývinové obdobie v súčasnej dynamickej a kontroverznej dobe spoločenského života a následných zmien v rodine a škole prináša širokú spleť problémov mladých ľudí, s akou sa stretávame v poradenskej praxi.

Úspešné zvládnutie vývinového obdobia adolescencie alebo úrovne identity proti zmäteniu rolí predpokladá zvládnutie zrenia:

- vo vzťahu k sebe samému,
- vo vzťahu k rodičom,
- vo vzťahu k učiteľom,
- vo vzťahu k rovesníkom,
- vo vzťahu k ostatným.

Učitelia sa stretávajú v škole zblízka s tým, že byť mladým nie je ľahké. Vychádzali sme predovšetkým z poznania, že príčinou tohto javu je prítomnosť mnohých rizík v spoločenskom živote, najmä v sociálnych vzťahoch.

Vo vzťahu k sebe samému

Pre človeka je charakteristická schopnosť vedomej reflexie. Vývin k sebauvedomeniu si toho, aký som, aký som bol, budem alebo by som chcel byť, možno vnímať ako proces, v ktorom sa o sebe dozvedám stále viac, pričom sebapoznanie sa prehlbuje. V intenciách humanisticky orientovanej psychológie vývin sebauvedomenia súvisí s autentickým prežívaním indivídua a postupným spoznávaním, realizáciou vlastných možností.

Obdobie dospievania je časom, keď je šanca posunu hodnotenia seba, ktoré je založené na posudzovaní inými (rodičmi, učiteľmi, priateľmi a pod.), k hodnoteniu zvnútra. Okrem objavenia vlastných pozitívnych síl sa v tomto procese nachádzania seba, hľadania vlastnej identity dospievajúci stretáva aj so svojimi tienistými stránkami, čo obyčajne vzbudzuje úzkosť. V snahe ochrániť svoje ja jedinec používa rôzne masky pred inými, ale aj pred sebou. Aby sa vnímal čo najviac taký, aký v skutočnosti je, „aby sa stal sám sebou“, musí sa dostať za tieto masky.

V súlade s C. Rogersom začne odhadzovať falošné fasády, masky a roly, v ktorých doteraz čelil životu. Snaží sa objaviť niečo hlbšie, ozajstnejšie. Najprv odkladá masky, ktorých si je do určitej miery vedomý. Ak sa ich nenaučí odkladať dobrovoľne, skôr či neskôr sa môže vyskytnúť situácia, kde sa ako „falošná fasáda, múr, hrádza“ neudrží a všetko zmietnu potlačené pocity, ktoré človek nájde vo svojom súkromnom svete. To sú tie neočakávané výbuchy, úniky, náhle zlomy v živote, keď to s mladými lomcuje a stávajú sa hračkou vlastných tieňov. V podobných situáciách, takých typických pre mladosť, človek hľadá zmysel svojho snaženia, životné hodnoty. Vo svojej labilite túži po ostrovčekoch istoty, pričom upriami pohľad aj na vonkajší svet. Čo vidí?

Na jednej strane sú v hierarchii hodnôt peniaze, nenáročná zábava, úspech, hmotné statky, ktoré sa denne pertraktujú aj v najbližšom okolí, aj v masovokomunikačných prostriedkoch. Ponúkajú sa konzumné štýly „rýchlych ziskov“, ktoré sú pre mladých príťažlivé.

Životným krédom mladých ľudí, s ktorými sa denne stretávame v školách alebo v poradni, je veľa a podľa možností aj rýchlo zarábať, veľa míňať a mať veľa materiálnych statkov. Viacej mať ako byť.

Na druhej strane sa polarizuje mládež s opačnou orientáciou, chce viacej byť ako mať. U mladých ľudí je badateľný vzrast záujmu o duchovné hodnoty. Hľadanie seba v objavujúcej sa novej kvalite duchovného rozmeru bytia má rôzne formy a spôsoby, ktoré súvisia s individuálne chápanou príťažlivosťou a dosiahnutým stupňom zrelosti mladého človeka – či už náboženstiev, siekt, kultov, alebo meditačných cvičení.

Práve fenomén „pokory čakania“, postupného štruktúrovania, objavovania vlastného ja je našimi klientmi často chápaný problematicky.

Úlohou najmä psychológov a pedagógov je plánovanie, realizácia a vyhodnotenie efektu všetkých aktivít, individuálnych aj skupinových, ktoré vo vzťahu ku klientom samým sú pomáhajúce, podporujúce, preventívne, ale aj korektívne, s konkrétnou náplňou humanizácie výchovy a vzdelávania.

Poradenské a psychoterapeutické intervencie zameriavame s hlavnou orientáciou, ktorá má pomôcť mladému človeku nachádzať „stred“, podporiť jeho sebavedomie, prežívanie vlastnej zodpovednosti za svoj vývin, učiť sa postupne spoznávať a realizovať svoje možnosti s dôrazom na prežívanie vlastnej individuality.

Novými formami a spôsobmi práce, či už v širokej oblasti učenia sa, profesijného, emocionálneho, alebo sociálneho vývinu, vytvárame príležitosti, v ktorých mladí ľudia môžu nájsť ľudskú a odbornú podporu s vytvorením platformy dôvery a pomáhajúceho vzťahu. V konkrétnej práci sýtenej odborným nadhľadom, prepotrebnou intuíciou a „ľahkosťou“ pôsobenia, čo klient prežíva na úrovni navodenia otvorenej a neohrozujúcej atmosféry na ďalšiu spoluprácu a zdravý životný štýl.

Na druhej strane je riešenie jednej z aktuálnych tém, ktorá vyplýva zo spoločenskej naliehavosti – primárnej drogovej prevencie.

V našej ťažiskovej orientácii na školenie a ďalšie pôsobenie *peer* aktivistov sa nám

osvedčili mladí kolegovia, ktorí svojou vekovou blízkosťou dosahujú priaznivú atmosféru práve opačnou charakteristikou.

Práca s mládežou si v súčasnosti vyžaduje reflektovať zároveň dlhodobé i nové fenomény, s ktorými mladí prichádzajú do kontaktu a ktoré môžu ohroziť ich osobnostný, sociálny i citový vývin. Primárne tu ide o využívanie interaktívnych metód pri práci s jedincom i so skupinou, ktorá sa oveľa efektívnejšie približuje k adolescentom. Bezprostrednejší kontakt s využitím dialógu psychológa či sociálneho pedagóga umožňuje pracovať, rozvíjať hodnotové postoje jedinca. Techniky ako napr. *brainstorming* pomáhajú jedincovi nielen vytvárať, ale aj formulovať svoj postoj k danej téme v rámci rozvoja osobnosti a sociálnych vzťahov.

V rámci prevencie a práce s *peer* aktivistami tvorí hlavnú časť problematika šikanovania a užívania návykových látok, tzv. drogová prevencia. Okrem nej je to aj záškoláctvo, šikanovanie prostredníctvom informačných technológií, tzv. kyberšikanovanie, obchodovanie s ľuďmi či prevencia kriminality a vandalizmu. Najdôležitejšou úlohou je však rozvoj zdravého životného štýlu. Nie je to len forma zdravého stravovania, ale aj psychohygieny, duševného zdravia, rozvoja vhodných sociálnych vzťahov medzi sebou, komunikácia s dôvernou osobou o vlastných problémoch a schopnosť spracovať stres a napätie či rozvíjať vlastnú asertivitu.

V rámci práce s *peer* aktivistami je primárnou úlohou vytvoriť most medzi pedagógmi a samotnými žiakmi. Práve vyškolení rovesníci sa dokážu svojím vekom, myslením a postojmi lepšie priblížiť k adolescentom, spolužiakom a vplývať na nich v rámci zdravého rozvoja chápania sveta okolo seba i sebachápania. Práca s rovesníkmi, školenými *peer* aktivistami, totiž neobsahuje len odborné poznatky v oblasti prevencie (drogovej, šikanovania, obchodovania s ľuďmi), ale najmä v oblasti verbálnej a neverbálnej komunikácie, sociálnej i osobnostnej percepcie, spätnej väzby, asertivity či empatie.

Vo vzťahu k rodičom

Vysoké percento problémov mladých ľudí má pôvod vo vzťahu k ich rodičom. Hľadanie vlastnej identity sa u mladých ľudí často realizuje spôsobmi, ktoré sú v rozpore s očakávaniami a s mierou tolerancie rodičov. Hľadanie hraníc možností, experimentovanie mladých ľudí s vzorom, v správaní, v spôsobe komunikácie, životného štýlu je často zdrojom frustrácií na jednej aj druhej strane.

Vzťah k rodičom je u mladých ľudí veľmi diferencovaný. Výrazne, ba až dominantne je určený ekonomickou situáciou, v ktorej zaznamenávame narastajúci trend na oboch stranách – materiálneho živorenia a nadbytku. V regiónoch s vysokou nezamestnanosťou rodičia často vycestúvajú za prácou do zahraničia. Niekedy jeden, niekedy obaja, a starí rodičia jednoducho nestačia zvládnuť a uspokojovať emocionálne potreby mladých ľudí. Naopak, ekonomický nadbytok posilňuje pasívnu, materiálnu životnú orientáciu mladých ľudí. Nie je zriedkavosťou, že hromadenie prostriedkov mnohých ľudí vnútorne zničí. Rôzna je sociokultúrna, vzdelanostná úroveň rodín a rôzna je miera ich funkčnosti v rôznych rovinách vo vzťahu k deťom. Stúpa počet detí s úzkostným prežívaním rodičovských problémov (nezamestnanosť, rôzne druhy závislostí). Psychoterapeutické intervencie psychológov sú často nevyhnutné v situáciách rozvodov rodičov so zneužívaním a s manipuláciou detí. Veľmi citlivo sa vníma nedostatok času, ktorý sa často prejavuje ako absencia „základnej výchovy“ v spoločenských situáciách. Badáme narastajúci trend afektívnych porúch, reaktívnych stavov, napr. porúch spánku po odchode partnera. Vzťahy medzi rodičmi a deťmi sú často riešené rodinnou terapiou, ale aj sedením aspoň s jedným z rodičov a mladistvým, kde registrujeme výrazný nárast vstupu rodičov do poradenského procesu.

Každý individuálny vstup do rodiny predchádza úvaha o tom, či vstup do jej intimity nemôže ohroziť niektorého z jej členov a či pomoc neprinesie opačný efekt. Odborní pracovníci vstupujú do riešenia nielen na úrovni klientov, ale podľa povahy problému aj so školou či s inými inštitúciami.

V každom konkrétnom prípade je otázkou profesionality odborných pracovníkov, ako zadefinujú problém, akými prostriedkami a s ktorými účastníkmi ho chcú riešiť.

Škola nemá špecifikovaný problémový okruh. Byt' efektívny pre psychológa znamená, že sa musí „trafiť“ do témy, obsahu a formy tak, aby rodičov zaujala. Zaujatie predpokladá vlastnú zainteresovanosť rodičov na probléme, čo je pre nás v pomáhajúcich profesiách často skryté.

Zaznamenali sme narastajúci trend individuálnej práce s rodičmi, ich ochotu prichádzať do poradne či do školy, najmä v teréne, aj opakovane.

Evidentný je nárast žiadostí zo strany školy o zaujatie stanoviska k rôznym rodinným a výchovno-vzdelávacím problémom (integrácia – začlenenie, prospech, vzťahy, voľba povolania, rezignácia pri riešení závislostí a antisociálností, často cez ovládanie mladých prostredníctvom šikany navzájom medzi rovesníkmi).

Vo vzťahu k učiteľom

Vo vzťahu k škole a učiteľom badať u stredoškolákov na odborných školách pokles úrovne študijnej motivácie a postoja k učeniu sa. Na gymnáziu sú študenti často zaskočení nevypracovaným systémom, ako sa efektívne učiť. Na to ich základná škola nepripravila. Z toho vyplývajú aj adaptačné problémy, ktoré včas zachytávajú a podľa aktuálneho stavu ďalej intervenujú psychológovia a pedagógovia. Depistáže a iné prepracované formy činnosti pre podvýkonovú, priemernú a talentovanú mládež sú naďalej používané a vyhľadávané, i keď opatrne. Ich výsledky sú školou často prijímané v zmysle korigujúcej spätnej väzby v prístupe pedagógov k žiakom a naopak. Žiakom sa zreálňujú ich možnosti a ukážu sa im ich potencionality.

Realita je často taká, že vzdelanie a profit z neho nemá pre mladých ľudí, aj pod vplyvom mnohých dospelých vzorov, taký kredit, aký by si zaslúžilo. Z takého vzťahu k vzdelaniu často vyplýva aj podobný vzťah k učiteľom.

Škola je prostredím, kde mladý človek žije aj viac hodín denne. Mnoho mladých ľudí práve aj pre „dosiahnuteľnosť dospelého“ očakáva pomoc od svojich učiteľov, či už v oblasti vzdelávacieho vývinu, ale častejšie v oblasti psychosociálneho vývinu, najmä v medziľudských vzťahoch. Veľmi vážnym problémom je „regulácia“ blízkosti vzťahu učiteľ – žiak od neosobného až po vzťah „matky či otca“.

Vo vzťahu k rovesníkom

Vzťahy v tomto období naberajú na významnosti a intenzite aj z hľadiska biologického a pohlavného dospievania. Je to čas začínajúcich sa bližších, emocionálne silných vzťahov, ktoré mladí ľudia prežívajú v rôznej intenzite.

Zvládnutie skupinových noriem, konformity, skupinového tlaku verzus budujúce sa individuálne ja patrí k hlavným vývinovým úlohám tohto obdobia.

Partnersko-sexuálne vzťahy sa javia ako veľmi akútny problém. Potvrdili to aj prieskumné štúdie na stredných školách.

Mladí ľudia so slabou osobnosťou sú labilnejší, náchylní skôr podľahnúť rôznym závislostiam, sociálnopatologickým javom. Sociálne a osobné sebaponímanie nemusí byť stále pozitívne. Ak je to tak, je oslabený jeden zo základných faktorov zvládania stresu, a tých v období dospievania nie je málo.

Aj tento problém je výzvou pre nás, ako, kde a kedy vytvárať priestor na akceptovanie rôznych stránok osobnosti mladých ľudí tak, aby sa poctivým hľadaním mohlo nájsť pravé sebapoznanie.

Psychologická prax poukazuje na potrebu iniciovania sociálno-psychologických výcvikov, rôzne tematicky orientovaných. Ide najmä o to, aby sa mladí ľudia naučili komunikovať, vyjadrovať svoje pocity, aby sa učili pracovať s pozitívnymi, ale aj negatívnymi emóciami.

Vo vzťahu k ostatným

V tejto rovine sme sa venovali predovšetkým komunikačným kanálom medzi rodinou a školou. Vo vzťahu mladých ľudí k ostatným prevažujú problémy riešenia vzťahov, ktoré vznikajú s najbližším sociálnym, ale aj celospoločenským prostredím.

Odporúčania pre pedagogickú prax

Problémových žiakov je možné zvládnuť za účinnej spolupráce pedagogických pracovníkov školy, t. j. učiteľov, majstrov, vychovávateľov, výchovného poradcu a psychológa školy. Preto je potrebné:

- včasné vyčlenenie kategórie „žiak s problémami“ (akéhokoľvek druhu),

- poznať celkovú základnú a hrubú orientáciu v problémoch žiakov (týka sa to najmä triednych učiteľov),
- riešiť problémy žiakov s cieľom poskytnúť im včasnú pomoc v prípade ťažkostí,
- dobre organizovať stratégie, metódy a postupy, ovplyvňovať osobnosť žiaka vo výchovno-vzdelávacom procese,
- sledovanie účinnosti diagnózy, stratégie a metód a efektívnosti týchto zmien u žiaka,
- brať do úvahy spätnú väzbu, ktorá dáva informáciu o kontrole správnosti postupov pedagógov, ich výchovných programov, so zreteľom na zníženie ťažkostí žiaka.

Práca výchovného poradcu nadobúda nové rozmery:

a) Evidovanie problémových žiakov a ich klasifikácia.
b) Kvalitná práca s problémovými žiakmi:
   - realizácia návrhov a opatrení,
   - efektivita metód výchovného poradcu vo výchovno-vzdelávacom procese,
   - úroveň pedagogickej diagnostiky,
   - zabezpečenie lekárskeho vyšetrenia žiakov udávajúcich závažné zdravotné ťažkosti,
   - zabezpečenie psychologickej diagnostiky a poradenstva u žiakov, ktorí žiadali o pomoc psychológa.
c) Zaradenie problematiky posudzovania a hodnotenia žiakov vo výchovno-vzdelávacom procese do porád škôl.

Výchovný poradca spolu s ostatnými pedagogickými pracovníkmi pomáha stabilizovať a odstraňovať ťažkosti problémových žiakov. Potrebuje na to však aj aktívnu spoluprácu problémového žiaka. Aby bol tento proces úspešný a na konci bol žiak „bez problémov a ťažkostí“, je potrebné veľké úsilie z oboch strán, veľa ľudskosti, vytrvalosti a presvedčenia o správnosti konania. Aby žiak po absolvovaní školy a ocitnutí sa v realite vedel riešiť problémy samostatne a správne.

Návrhy riešení v oblasti vzdelávacieho vývinu

Triedni učitelia by mali vo svojich triedach:

a) vhodne regulovať množstvo úloh, ktoré žiaci dostávajú, a usmerňovať ich tak, aby sa zbytočne nenahromadilo veľa povinností na ten istý čas, čím u žiakov dochádza k pocitu preťaženosti,
b) analyzovať príčiny preťaženosti z hľadiska ich objektívnej opodstatnenosti, pričom by mali zohľadniť schopnosti žiaka, pracovné návyky i systematickú prípravu,
c) na triednických hodinách (triedny učiteľ alebo výchovný poradca) besedovať na témy *Využitie voľného času*, *Ako sa učiť*, *Režim dňa* či *Príprava na maturitné skúšky*.

Návrhy riešení v oblasti osobnostného vývinu

Žiakov je potrebné oboznámiť so zákonitosťami dospievania, s ktorými súvisí aj prežívanie negatívnych pocitov, ako je skleslosť, zúfalstvo či nejasné životné perspektívy. Aktuálnou témou sú medziľudské vzťahy a partnerské vzťahy. Pre rodičov je vhodné uskutočniť aktivity na tému *Adolescent v rodine*. Treba utvoriť skupiny s rovnakými ťažkosťami, v ktorých výchovný poradca bude riešiť problémy skupinovým poradenstvom. Ak problémy presahujú znalosti výchovného poradcu, skupinovú terapiu realizuje psychológ, s ktorým výchovný poradca spolupracuje. Výchovný poradca upozorní žiakov na možnosť individuálnej a skupinovej konzultácie so psychológom.

Práca a pozícia výchovného poradcu v škole závisí od jeho osobnostných a odborných kvalít, autority. Ako dokáže svoju prácu prezentovať, aký má systém informácií a systém poradenstva vôbec, aký je odborník a zároveň aký má vzťah k žiakom, rodičom a ostatným kolegom. Závisí to od výstupov a riešení, od prezentácie jeho práce a spolupráce s CPPPaP. Výchovný poradca predstavuje základ, ktorý pri doplnení autoritou a rozhľadenosťou samotnej osobnosti vytvára vzťahy v sociálnej klíme školy, ktoré sú nevyhnutné.

V rámci osobnostného vývinu sa veľmi výrazne prezentujú aj problémy s vôľou, s autoreguláciou, čo v podmienkach škôl je niekedy málo obsiahnuté v školských vzdelávacích programoch. V tomto smere by bolo vhodné do týchto programov, resp. samotného plánu práce školy zahrnúť aj programy sebaregulácie.

Návrhy riešení v oblasti kariérového vývinu

V tejto oblasti v poradenskej práci navrhujeme:

a) *Identifikáciu študentov so špecifickými poradenskými potrebami.*
b) *Prípravu, realizáciu a overenie účinnosti poradenského programu pre vybrané skupiny stredoškolákov* so zameraním na:
   - riešenie voľby štúdia, povolania a pracovného uplatnenia zodpovedajúce ich schopnostiam a potrebám,
   - analýzu individuálneho potenciálu osobnosti, vypracovanie a naštartovanie projektu osobnej kariéry,
   - riešenie osobnostných a sociálnych problémov súvisiacich s uplatnením sa na trhu práce, s mobilizáciou vnútorných zdrojov pri prekonávaní prekážok na ceste k zvolenému štúdiu a povolaniu,
   - prevenciu sociálnopatologických javov v dôsledku prípadnej nezamestnanosti, nudy a nečinnosti;
c) *Zriadenie a prevádzku infocentra školských a profesijných informácií.* Jeho cieľom by bolo sústreďovať, spracúvať a využívať školské a profesijné informácie – v písomnej, auditívnej a vizuálnej podobe vrátane internetu – pre potreby kariérneho poradenstva pre žiakov a študentov, s osobitným zreteľom na študentov so špecifickými poradenskými potrebami.
d) *Odbornú prípravu študentov-profaktivistov zo stredných škôl.* Cieľom je:
   - zvýšiť informovanosť a účinnosť profesijnej orientácie v prirodzených podmienkach triedy a školy na základe akceptovateľných vzťahov medzi spolužiakmi a rovesníkmi,
   - aby sa stali senzormi pri vyhľadávaní a aktivizovaní študentov s problémami v kariérnom vývine vrátane študentov so špecifickými poradenskými potrebami.
e) *Vytvorenie metodiky v oblasti kariérneho poradenstva pre skupiny študentov stredných škôl so špecifickými poradenskými potrebami.*

Množstvo problémov na stredných školách súvisí s vekom a v dospelosti sa už neobjaví, resp. sa objaví v úplne inej podobe. Za účinnej spolupráce žiaka, učiteľa, výchovného poradcu, rodiča a psychológa sa problémy dajú zredukovať a riešiť. Pohľad a riešenie tu predkladaných problémov je cez videnie psychológa a zo strany žiaka, čo do istej miery skresľuje obraz o skutočných problémoch žiakov cez morálku školy, rodiny a spoločnosti. Zaujímavým krokom by bola konfrontácia s poznaním učiteľov a rodičov o problémoch žiakov v školách, ale aj nadväznosti problémov detí v rodinách a širšej spoločnosti.

PhDr. Jozef IHNACÍK, PhD.,
riaditeľ Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Internacionála vzdelávania

UNESCO

Roku 1994 zaviedlo UNESCO Svetový deň učiteľov, ktorý každoročne pripadá na piateho októbra, aby si celý svet pripomenul „cenný prínos pedagógov a výchovno-vzdelávacieho procesu k rozvoju ľudstva“. V tejto súvislosti zohrala dôležitú úlohu aj svetová odborová federácia Internacionála vzdelávania (L'Internationale de l'Éducation), združujúca okolo 400 odborových organizácií z vyše 170 krajín a 30 miliónov výchovno-vzdelávacích pracovníkov z odboru školstva, ako zdôraznil jej generálny tajomník Fred van Leeuwen. Napriek významnému posolstvu a dvadsaťročnej existencii (založená 26. januára 1993 na kongrese v Štokholme) však vyučujúci a vychovávatelia nepožívajú v mnohých končinách sveta náležité verejné uznanie a úctu.

Školské inštitúcie a organizácie výchovno-vzdelávacích pracovníkov vrátane nezávislých odborov ešte vždy nezískali plnohodnotnú podporu vládnych činiteľov ani v demokratických krajinách, tobôž v štátoch iných spoločenských zriadení, často nemajú právo ani na štrajk a kolektívne dohovory. V poslednom období rastie opozičné hnutie konzervatívcov proti štátnym vzdelávacím inštitúciám pod plášťikom inovačných reforiem školstva, ku ktorému sa v dôsledku súčasnej hospodárskej krízy medzinárodného rozsahu pridávajú aj umiernení politici a liberáli.

Nebezpečenstvo privatizácie pod plášťikom reformy školstva

Z výsledkov prieskumu Internacionály vzdelávania z roku 2007, ktorý sa uskutočnil pod názvom *Privatizácia pod maskou štátneho školstva* (*Hidden Privatisation in Public Education*), a z roku 2012 o postojoch odborových organizácií učiteľov a vychovávateľov vo viacerých krajinách vyplýva, že „brzdia inováciu“, „sabotujú reformu“ a „protestujú proti úsiliu skvalitniť školské ustanovizne“. Extrémisti sa netaja s názorom, že najlepšia reforma spočíva v privatizácii, a obhajujú tézu „zlého štátneho a dobrého súkromného školstva“, čo nápadne pripomína slogany v diele Georgea Orwella „vojna je mier“ a „sloboda je otroctvo“. Umiernení kritici nepresadzujú zásadné zmeny tak vehementne, ale pokúšajú sa marginalizovať odborové organizácie, rušia kolektívne zmluvy, zakladajú polosúkromné školy, podporujú iniciatívu dobrovoľných učiteľov a prijímajú opatrenia v mene školskej reformy, čo sa z hľadiska odborových organizácií a štátneho školstva v konečnom dôsledku javí ešte nebezpečnejšie než neskrývane zamietavé stanovisko neoliberálnej vlády.

Kríza a zásadné opatrenia v rozpore s kvalitou

Dnešná hospodárska kríza v celosvetovom meradle predstavuje reálnu hrozbu pre štátne školstvo a odborové organizácie pedagógov, čo sa už citeľne prejavuje na celom svete. Typickým symbolom krízy je síce Grécko, ale vládni činitelia prakticky vo všetkých štátoch podliehajú tlaku, aby prijali úsporné opatrenia a znížili výdavky na verejnú správu. Najnovšie výsledky medzinárodného projektu PISA (čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť 15-ročných žiakov základných a stredných škôl) Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zo septembra 2012 poukazujú na fakt, že „v devätnástich štátoch z tridsiatich dvoch sa v rokoch 2005 – 2009 znížili výdavky na školstvo vrátane percenta celkových nákladov“. Zo správy vyplýva, že úsporné opatrenia viedli k „poklesu miezd učiteľov a vychovávateľov v Estónsku, Maďarsku a Írsku“. Popravde však mzdy už dlhodobo stagnujú aj v ďalších krajinách, ak sa rovnako neznížili. Mnohé pracovné miesta sa nevytvorili alebo dokonca zrušili v dôsledku nepriaznivého vplyvu medzinárodnej hospodárskej krízy na národné rozpočty, presnejšie povedané v zmysle politických rozhodnutí neoliberálov, ktoré s ňou súvisia len okrajovo.

Finančné prostriedky vynakladané na školstvo sa vo všeobecnosti odvíjajú od výdavkov na zbrojenie, ktoré tvoria základ štátnych rozpočtov, a klesajú priamo úmerne s úspornými opatreniami prijatými vo vládach jednotlivých krajín. Inými slovami, pokles hospodárskej činnosti vedie k redukcii financií, zvýšenému počtu žiakov v triedach, rastúcim nákladom spočívajúcim na pleciach rodičov, zníženému počtu pedagógov i vychovávateľov a nižším mzdám. Keď sa odborové organizácie postavia na obranu ich záujmov, z konzervatívnych, ba aj liberálnych strán sa ozývajú hlasy, že „syndikáty sú pridrahým špásom“.

Pochybná reforma školstva

Pedagogickí a výchovní pracovníci zastávajú názor, že iniciátori školskej reformy sa zároveň usilujú zaviesť nenápadný spôsob redukcie nákladov na školstvo a oslabiť odborové organizácie. V USA napríklad prebiehajú nekonečné diskusie o študentských pôžičkách, ktoré študentom umožňujú uhradiť časť nákladov na školné v štátnej alebo súkromnej škole, alebo o návrhu, aby mladí absolventi vysokých škôl prvé dva roky pracovali ako učitelia a až potom získali nárok na lepšie platené miesto vo svojom odbore. Viacerí reformátori zdôrazňujú, že „dobrovoľníci“ si na školách neraz počínajú lepšie než skúsení pedagógovia, lebo vkladajú do práce viac energie a zápalu, bez ohľadu na riziko popularizácie výchovno-vzdelávacieho procesu. Popravde však pomáhajú školám šetriť finančné prostriedky, lebo v porovnaní s učiteľmi s niekoľkoročnou praxou dostávajú nižšie platy.

Ak sa odborové organizácie opovážia namietnuť proti podobným praktikám kompromitujúcim skúsených pedagógov, zvyčajne čelia obvineniam, že „sabotujú reformu školstva“ bez ohľadu na reálnu hrozbu straty zamestnania ich členov. Navrhované školské reformy neriešia otázku, ako získať kvalitných pedagógov s náležitým vzdelaním, aby neklesala úroveň v školách, najmä keď im nezaručujú nijaké istoty a prakticky nijaké vyhliadky na postup.

Cieľom odborových organizácií je skutočne podporovať a ochraňovať záujmy svojich členov, preto si ich jednotlivé profesijné odbory zakladajú. Väčšina syndikátov a asociácií sa zameriava aj na nevyhnutnosť obrany vlastnej „brandže“. Pedagógovia pociťujú potrebu skvalitniť školské zariadenia a účinne ich ochraňovať pred neblahým vplyvom ekonomickej krízy. Vo väčšine krajín súhlasili so zmrazením miezd a zmenami v pracovných zmluvách v súlade s konkrétnymi návrhmi v rámci školskej reformy a vládnymi požiadavkami na úsporné opatrenia. Zároveň sa v snahe zdokonaliť vzdelávanie vo všetkých končinách sveta pustili do viacerých projektov, ktorých výsledky sú prístupné na webovej stránke Internacionály vzdelávania.

Zasadiť sa za učiteľov a ich syndikáty

Vlaňajší Svetový deň učiteľov sa niesol v znamení témy *Zasaďme sa za učiteľov*. Vzhľadom na vývoj, ktorému čelia pedagógovia, by sa téma mala rozšíriť o ich syndikáty. Svetový deň učiteľov prezentuje nezastupiteľnú úlohu vyučujúcich a vychovávateľov v školstve. Keď si pripomenieme spôsob, akým sa tento deň oslavuje na celom svete, musíme pripustiť, že absentuje akákoľvek zmienka o úlohe odborových organizácií, nehovoriac o Internacionále vzdelávania, orientujúcej sa pri tejto príležitosti na zdôraznenie významu úlohy, ktorú učitelia zohrávajú vo výchovno-vzdelávacom procese. Nadišiel čas, aby začala vystupovať do popredia aj nezastupiteľná funkcia syndikátov v oblasti rozvoja školstva vo všeobecnosti, aby sa ďalej nerozširovali mýty znevažujúce ich činnosť.

Výrok, že odborové organizácie sú brzdou rozvoja a kvality pedagogických metód, patrí medzi najväčšie lži na ich účet. V poslednom období viaceré národné vzdelávacie systémy začali brať medzinárodné porovnania vzdelávacích výsledkov PISA ako referenčné pri hodnotení kvality školstva v jednotlivých krajinách. V prvom rade však treba zdôrazniť, že v najrozvinutejších krajinách je školstvo štátne a vo väčšine z nich pracujú aj silné a nezávislé odborové organizácie. Zároveň treba konštatovať, že štátne školstvo v Chile, ktoré bolo kedysi považované za ukážkový vzdelávací model v Latinskej Amerike, dosiahlo nižšiu priečku v porovnaní s ďalšími krajinami zahrnutými do prieskumu PISA. Koncom osemdesiatych rokov sa v Chile zaviedol štátny výchovno-vzdelávací systém, ktorý výdatne načrel do finančných prostriedkov určených súkromným školám.

Medzinárodný projekt PISA a ďalšie nástroje slúžiace na porovnávanie výsledkov v oblasti školstva sa osvedčili vo viacerých menej výkonných štátoch ako spoľahlivé modely vypracované a používané v najrozvinutejších krajinách. Úspech, ktorý zaznamenalo v rámci medzinárodného projektu PISA Fínsko, umožnil pochopiť zahraničným pedagógom, ako dosiahlo náležitú kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu. Školský systém v najrozvinutejších krajinách totiž zasiahli výrazné zmeny. Fínsky systém nepodlieha striktným pravidlám a študenti nie sú preťažení testami, kým Singapur kladie veľký dôraz na skúšky a hodnotenie výkonnosti vyučujúcich. V oboch spomínaných štátoch však široká verejnosť oceňuje kultúru a školstvo.

Tak či onak, svetová odborová federácia Internacionála vzdelávania neprestane poukazovať na nezanedbateľný význam pedagógov na celom svete a na dôležitú úlohu vzdelávacích inštitúcií v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu a naďalej mieni podporovať ich kompetencie a práva.

Vladimíra KOMOROVSKÁ

Moskva chce najlepšie školstvo v Rusku

KVALITA

Starosta mesta Moskvy Sergej Sobjanin ocenil koncom roka 2012 učiteľov škôl na území ruskej metropoly za výchovu a vzdelávanie. Tieto ocenenia zaviedli v Moskve roku 1994. Vyznamenanie, ku ktorému bolo pripojené aj finančné ohodnotenie vo výške 50-tisíc rubľov pre každého pedagóga, si prevzalo 391 učiteľov. Moskovský starosta pri tejto príležitosti, ktorá sa spolu so slávnostným koncertom odohrala v Moskovskom kremli, zdôraznil, že systém financovania školstva sa nedávno zmenil (normatívne financovanie) a že sa zvýšili aj mzdy učiteľov. V niektorých školách to bolo až o 150 %, čím sa platy učiteľov dostali na priemernú úroveň platov v iných odvetviach.

Sergej Sobjanin zdôraznil, že oceňuje rastúci počet miestnych škôl, ktoré sa zapájajú do celoruských školských olympiád. „Hovoríme o kvalite vzdelávania, ale len zriedka diskutujeme o kvalite morálneho vedenia našich žiakov,“ povedal ďalej. A poznamenal, že jednou z najdôležitejších vecí vo výučbe dnešných tínedžerov je učiť ich tomu, aký veľký je rozdiel medzi dobrom a zlom. Roku 2012 počet tínedžerov v Moskve, ktorých priestupky registrovala polícia, klesol o 28 % a počet trestných činov spáchaných mladistvými sa znížil o 23 %.

Mesto začalo robiť aj poradie kvality škôl, pričom kritériami sú výsledky jednotnej štátnej skúšky, celoštátne a mestské olympiády a štátna záverečná certifikácia.

Sergej Sobjanin pripomenul, že Moskva si pred dvoma rokmi stanovila za úlohu mať najlepšie školstvo v celom Rusku. Vláda Moskvy odvtedy investovala do modernizácie vzdelávania už 50 miliárd rubľov (1 euro = cca 40 rubľov). Tieto prostriedky smerovali najmä do opráv budov vzdelávacích inštitúcií, do nákupu vybavenia škôl vrátane počítačov pre žiakov a notebookov pre učiteľov.

Popri pozitívach treba podľa starostu ešte pracovať na zlepšení využívania času v práci so žiakmi v triedach, na rozvoji nových vzdelávacích programov a príprave nových učebníc, manuálov a príručiek pre učiteľov.

(lupa)

Ilustračné foto stock.xchng

Domáce vzdelávanie u západných susedov

OSVEDČILO SA

V Českej republike na základe pokusného overovania individuálneho či domáceho vzdelávania na II. stupni základných škôl rozhodli, že Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy ČR pripraví návrh na jeho zapracovanie do novely školského zákona.

Námestník ministra školstva Jindřich Fryč konštatoval, že individuálne vzdelávanie na I. stupni základných škôl sa osvedčilo, nevyskytli sa žiadne závažnejšie problémy, podobne ako ani počas 5-ročného overovania tejto formy štúdia na II. stupni, čo vytvára možnosť legislatívne zakotviť túto formu aj pre II. stupeň základných škôl.

Najfrekventovanejšími dôvodmi záujmu o domáce vzdelávanie na II. stupni základných škôl boli dobré skúsenosti s rovnakou formou vzdelávania na I. stupni, zdravotné, psychické či iné problémy žiakov, možnosti rozvoja nadania detí a cestovania s nimi do zahraničia. V prevažnej miere vzdelávali počas pokusného overovania žiakov ich rodičia. V niektorých prípadoch využívali aj služby externistov, najmä pri hudobnej, telesnej a výtvarnej výchove. Učebnice mali žiaci zapožičané zo škôl.

Napriek dobrým skúsenostiam z pokusného overovania sa predpokladá, že na rozdiel od domáceho vzdelávania na I. stupni budú na povolenie tejto formy vzdelávania pre II. stupeň určené podmienky. Riaditeľ školy bude pravdepodobne môcť podľa pripravovanej legislatívy zaradenie žiaka do domáceho vzdelávania odmietnuť. Pokiaľ pri domácom vzdelávaní žiakov I. stupňa stačilo pre vzdelávajúceho vzdelanie na úrovni strednej školy s maturitou, pri vzdelávaní žiakov II. stupňa sa bude vyžadovať vzdelanie najmenej na úrovni vyššieho odborného alebo bakalárskeho štúdia. Výsledky žiakov z domáceho vzdelávania bude sledovať Česká školská inšpekcia. Súčasťou tejto formy vzdelávania sú pravidelné konzultácie v kmeňovej škole žiaka a jeho preskúšanie na konci každého polroka.

V tomto školskom roku sa dokončuje posledný ročník overovania domáceho vzdelávania. Nasledovať by malo vypracovanie a prijatie novely školského zákona, ktorá by umožnila plošné využívanie tejto formy vzdelávania pre žiakov II. stupňa základných škôl od školského roka 2014/2015.

(podľa MŠMT ČR, lupa)

Predstavujeme

Sme málo akční, sebavedomí, snažíme sa nevytŕčať z radu...

U stredoškolskej učiteľky Mgr. Zuzany Martiškovej z Gymnázia v Topoľčanoch sa zmysluplné učiteľské poslanie snúbi s plnohodnotne napĺňaným literárnym koníčkom, v ktorom žne vavríny na celoslovenských súťažiach. Učí iných milovať literatúru, narábať čo najefektívnejšie s materinskou rečou, odkrývať tajomstvá a nachádzať netušené možnosti slovenského jazyka. Nebráni sa učiť od iných. V symbióze povolania a literárnej záľuby je sila jej pôsobenia.

Ak by sme sa učiteľky z Gymnázia v Topoľčanoch Zuzany Martiškovej spýtali na ocenenia za jej literárne hobby, mohli by sme prebrázdiť prstom na mape vari celé Slovensko. Tam všade presvedčila o svojich literárnych ambíciách a kvalitách. Nazrime za 17 rokov rozvíjania tohto jej koníčka aspoň do bilancie posledných pár rokov.

S duchovne ladenou poéziou som uspela v súťaži Gorazdov literárny Prešov 2012, 2010, 2009, v súťaži Inšpirácie spod Sitna 2012 som bola prvá v kategórii próza. Z Petržalských súzvukov Ferka Urbánka som si odnesla druhé miesto za poéziu a zo súťaže O cenu Slovenského učeného tovarišstva tretie miesto, tiež za poéziu. Z Jurinovej jesene 2012 mi poslali za básne čestné uznanie. Staršie súťaže, kde som brala ceny, už len v skratke: Literárne Topoľčany, finalistka Poviedky '96, hlavná cena v kategórii poézia na Smiechochvení 2009 v Starej Ľubovni, prvé miesto v Literárnych Šuranoch 2009, čestné uznanie za prózu v Literárnom Zvolene 2010, prvé miesto v próze na Poetickej Ľubovni 2011 a druhé miesto roku 2010, tretie miesto za poéziu na Memoriáli Michala Buzalku 2011, prvé miesto za poéziu v Literárnej Senici Ladislava Novomeského 2012...

Ste teda stredoškolskou učiteľkou s poetickou i prozaickou dušou...

„Já si jen tak žiju, učím na gymnáážiu...“ A zhrozene pozorujem, že to, čo bolo základom pre stredoškolákov – literatúra, je nielen v pozadí (jedna hodina týždenne), ale rovno v pozadí! A oboma nohami. A dokonca vraj s tendenciou zrušiť ju v rámci slovenského jazyka a pričleniť k dejepisu. Smutný koniec...

Kedy ste boli po prvý raz presvedčená, že učiteľstvo je vaším poslaním?

Keď som ako osemročná prišla raz za mamou do práce, podala moju ruku kolegyni s veľmi dlhými vlasmi a so smiešnym klobúčikom, ktorá vraj vedela veštiť. Mama bola sklamaná, lebo sa dozvedela, že nebudem maliarkou, napriek tomu, že ma rok predtým zapísala na výtvarný odbor ľudovej školy umenia, ba dokonca vraj ani nijakou umelkyňou, len sa jej zdá, že sa stanem učiteľkou, že moje povolanie bude súvisieť s rozumom a dokonca – možno tým dodatkom chcela len mamu potešiť – sa vraj stanem sivou eminenciou niekoho dôležitého... Toľko veštba. Ale mali by ste odvahu priečiť sa?! V tom momente som bola presvedčená, že sa naozaj stanem učiteľkou. Potom ma presvedčili ešte argumenty známych, koľko len budem mať prázdnin a voľna, a nakoniec jeden múdry rodinný známy, ktorý po pohľade na moje výtvarné „veľdiela“ vytĺkol mojej mamke poslednú nádej na maliarku v rodine vetou: „Nedávajte ju na strednú umeleckú, skúste gymnázium a potom sa rozhodne.“ Nič nepomohla ani moja chabá prosba, či by som nemohla ísť za učiteľku do škôlky, že tam tiež kreslia...

Mali ste obľúbeného učiteľa, učiteľku?

Vyškrtajúc všetkých učiteľov telesnej výchovy a prírodovedných predmetov, najradšej spomínam na pani učiteľku Máriu Zajacovú. Učila nás slovenčinu a hudobnú. Viedla spevokol, kam nahnala tretinu triedy, a podarilo sa jej nielen presvedčiť nás, že vieme spievať, ale aj nás to skutočne naučila. Pokiaľ viem, ešte donedávna veľmi úspešne viedla Spevokol učiteľov topoľčianskeho okresu.

Čím vás oslovila?

Trávila som veľa času v jej kabinete v suteréne. Učila ma prednášať, nahrávala na magnetofón, hrešila za chyby v prednese, a keď zistila, že začínam písať, skúšala hmkaním zhudobňovať moje literárne pokusy (dnes už viem, že sa im takto pokúšala dodať aspoň trocha kvality), dovolila mi upratovať poličky knižnice, ktorú mala na starosti.

Zuzana Martišková s dcérou.

Nosila mi z domu knižky, ktoré iní nečítali: spevníky, libretá muzikálov pre deti, a veľa rozprávala o svojich snoch.

> „Ten, kto je spokojný sám so sebou, nemá dobrý vkus.“
>
> Honoré de Balzac

Máte medzi vašimi snami aj sny o vašom poslaní?

Chcela by som učiť. Nie vypĺňať nekonečnú pedagogickú dokumentáciu, rôzne tabuľky, grafy, prieskumy, ankety, nie každoročne vyrábať a prerábať časovo-tematické plány, plány triednických hodín, krúžkov, nie robiť dozor po chodbách a jedálňach, nie vypĺňať katalógy, písať siahodlhé správy zo zasadnutí, z porád, zo schôdzok a podobne, nie zháňať učebnice, cvičebnice, materiály, nie večne niečo chýbajúce xeroxovať, množiť, nie sťahovať didaktickú techniku z miesta na miesto, lebo jej je málo, a riešiť navyše jej zastaranosť a nefunkčnosť, nie večne hľadať náhradné riešenia a riešiť provizórne podmienky... Chcela by som učiť.

K čomu v pedagogickom procese by ste sa nechceli znížiť?

Nechcem raz prísť na hodinu a povedať si: „Tak, a len do výšky svojho platu!“ A potom si počas prestávky z kalendára na písacom stole v kabinete tisíci raz prečítať červenou fixkou ručne načmáranú vetu: „Len príroda robí veľké veci zadarmo“ ... a založiť si ruky na prsiach a počkať do zvonenia.

Je šanca sa tomu vyhnúť, ak sa aj v spoločnosti v prospech učiteľskej profesie niečo zásadne zmení? Nie je to zrejme len záležitosť človeka ako subjektu vlastného šťastia...

Je čas niečo urobiť. Inteligencia je síce podľa jednej poučky schopnosť prispôsobiť sa, ale... Robiť vieme, to musí vidieť celá spoločnosť, len spoliehať sa na to, že budeme donekonečna suplovať nielen za chýbajúcich kolegov v internej škole (ktorí naháňajú kredity a derú lavice po školeniach po celom Slovensku, sú na PN, lebo ich organizmus už nezvládol stres a psychický nátlak), ale aj za odborníkov tam kdesi hore, ktorí čosi vôbec nepripravili, čosi zle vymysleli, čosi pokazili, čosi nedotiahli, čosi ani nezačali a už vôbec nič nedokončili, že budeme suplovať povolania, ktoré by mali byť samostatné (úradník, štatistik, upratovačka, psychológ, animátor...), to už začínam pociťovať ako vydieranie.

Žiaľ, ani rodičia, ani politici, ani nikto z celej spoločnosti si nechce priznať svoj diel viny na stave nášho školstva. Za všetko sme vraj zodpovední my učitelia. Ale my sme v spoločnosti až na chvoste. A ryba smrdí od hlavy... Na to sa zabúda.

Spomeniete si na váš najsmutnejší zážitok spojený so školou – buď ako žiačka, alebo už ako učiteľka?

Tých smutných je hneď niekoľko... Keď ma ako začínajúcu učiteľku pán riaditeľ školy poslal do zdravotného strediska po žiaka – malého tretiačika, pretože pani doktorka volala, že je tam bez sprievodu dospelého a zrejme sa ulieva, a ja, doslova ho ťahajúc za aktovku do školy, aby mi neušiel, som musela počúvať jeho výkriky na celú dedinu: „Porušujete moje práva dieťaťa! Budem sa sťažovať!“ A popoludní sa naozaj prišla sťažovať jeho matka, vraj čo sa staráme... Alebo otázka o rok staršieho žiaka po zadaní domácej úlohy: „A čo za to?! Mne otec dáva za úlohy peniaze!“

A je aj najveselší zážitok?

Smutné. S touto otázkou mám problém. Asi preto, že na tie veselé zážitky sú určené miesta skôr mimo školy: exkurzie, výlety, spontánne zorganizované akcie. Naposledy v škole ma k slzám rozosmial jeden primán. Mali opisovať peračník, a keď som videla, ako zúfalo hľadí do toho svojho, v ktorom naozaj nebolo nič celé, identifikovateľné ani opísateľné, hoci bol plný, rozosmialo ma to. Ale bol to skôr smiech cez slzy. A potom rôzne brbty a „výroky“... Ale tie skôr zakomponujem do nejakej svojej poviedky.

Sme v roku s trinástkou v letopočte. Považujete ju za šťastné či nešťastné číslo? Máte vôbec šťastné čísla?

Samozrejme, že som poverčivá. Cestou po moste dvíham nohy a niečo si prajem. Tomu verím, lebo to bol pravidelný rituál počas štúdia na vysokej škole. Medzi Topoľčanmi a Nitrou sú mosty tri, tak som si trikrát poistila každú skúšku, na ktorú som cestovala. A verím aj veštkyni z maminej roboty, lebo učiteľkou som sa skutočne stala. Ešte tá sivá eminencia... A 12. 12. 2012 o 12.12 som si tiež niečo dôležité priala... Ale nie pre seba, pre niekoho blízkeho...A trinástky sa nebojím, moja osmička je silnejšia...

„Obrazne by sa dalo povedať, že dobrá literatúra ‚rozjasňuje‘ medziľudské vzťahy či spoločenský, rodinný aj pracovný život. Umelecké slovo má svoj význam, ľudia krásnu literatúru potrebujú k životu, aby videli ďalej a videli lepšie... A preto sú aj literárne súťaže, čiže akési tvorivé dielne, veľmi dôležité. Sú prvým vážnym krokom na ceste k umeleckému majstrovstvu,“ vyjadril sa spisovateľ a predseda Spoločnosti Ladislava Novomeského Peter Jaroš v zborníku víťazných prác z XXVI. ročníka celoštátnej autorskej súťaže Literárna Senica Ladislava Novomeského 2012, v ktorej má Zuzana Martišková uverejnené štyri básne – *Tichovodná*, *Apoziopézna*, *Osadová*, *Teho(s)tenská*.

Hudba, výtvarné umenie, literatúra patria k vašim koníčkom. Čím to je, že škála vašich záľub je taká široká?

Ako malá som vraj túžila po klavíri. Aspoň takom malom. Mama ma zapísala do ĽŠU, ale na výtvarný odbor. Štetce boli skladnejšie. Sebakriticky priznávam, že výtvarníčka som priemerná, ale ak by raz nadišiel deň, že treba ilustrovať moju vlastnú knižku, zhostím sa toho rada. Ilustrácie do historického románu už dokonca mám. Len ten román ešte nie. Mám za sebou aj pár uverejnených kreslených vtipov, ale najviac princezien v pamätníčkoch. Ako malá som spievala v spevokole a raz som sa dokonca zúčastnila súťaže v speve. Skončila som úplne posledná, ale ja jediná zo všetkých dvadsiatich účastníkov sa spievaním dodnes aj živím. Do kapely som sa dostala podobne. Na sestrinej svadbe som si zanôtila s rodinou pri stole, kapelník ma pozval na konkurz, a keďže som bola

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

MÁRTIŠKOVÁ ZUZANA

Sme málo akční, sebavedomí,...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

jediná, vyhrala som ho. V zmluve mám nosenie aparatúry. A robím aj starejšiu na svadbách. V kroji. Volá sa to vraj „široká“, a názov sedí presne. Odoberám, začepčujem, prednášam prípitky... väčšinu som aj sama vymyslela. Ponášky na ľudovú pieseň. To by sme mali hudbu a výtvarné umenie. Čo sa týka literatúry a vlastnej tvorby, medzi prvotinami kdesi na ZŠ a prvou úspešnou poviedkou na súťaži Poviedka '96 bolo obdobie ticha. Stredná škola, vysoká... asi nebolo o čom. Potom bolo o čom, a nebolo kedy, lebo prišlo manželstvo a deti. Až keď ma jedna žiačka (momentálne študuje tiež pedagogiku) upozornila na literárne servery, kde uverejňovala, začala som sa o literatúru zaujímať viac. A nielen o vlastnú, aj o tvorbu iných, najmä svojich žiakov. Odvtedy sa v tom veziem. Píšeme, súťažíme aj vyhrávame, to nás motivuje, a zase píšeme a súťažíme...

Zuzana Martišková preberá z rúk básnika Pavla Stanislava cenu za prvé miesto za poéziu na XXVI. ročníku celoštátnej autorskej súťaže Literárna Senica Ladislava Novomeského 2012.

Kto vás doteraz pri literárnej tvorbe najviac ovplyvnil?
Možno to bude znieť ako totálne klišé, ale moji vlastní žiaci. Keď mi nosia (posielajú) svoje prvotiny a druhotiny a ďalšie viny, nakopáva ma to a skúšam tiež. Keď im chcem fundovane poradiť, hľadám, študujem, lovím aj v sebe (aj keď zriedka), inak som chronická literárna kleptomanka. Veľmi rada „vykrádam“ iných. Beriem najmä slovíčka, sem-tam motívy a občas ich vysvietim, občas zlynčujem. Nie každá báseň sa vydarí.

Ktorá kniha alebo autor na vás naposledy výnimočne zapôsobili, prípadne čím?
Jóóój. Úprimne a dobrovoľne priznávam svoju momentálnu čitateľskú sterilitu. Ale keď popátram pred oným zákrokom, tak Kamil Peteraj *Toto je moja reč*. Z prózy Pavel Hirax Baričák *Raz aj v pekle vyjde slnko*. Obe najmä jazykovou stránkou. Majstrovská hra so slovami. Jasne, výstižne a aj vtipne.

Ste na dobrej ceste aj svojím talentom, nielen pedagogickou profesiou, oslovovať iných. Na čom najintenzívnejšie ako literárna autorka pracujete?
Ďakujem za pochopenie a pohladkanie tou „dobrou cestou“. A dokonca mám aj možnosť oslovovať... a dokonca ma to aj nesmierne baví. Vediem krúžok na škole a spolupracujem s mladými nádejnými autormi, nielen literátmi, ale aj výtvarníkmi. Takže „momentálne“ pracujem vždy na tom, na čom aj oni. Považujem totiž osobný príklad a spoluúčasť na súťažiach za značne motivujúci prvok, a ak oni uspejú, je to viac ako vlastné víťazstvá. Odkedy sa literárne poznám, inklinujem k próze. Kedysi mi to s ňou aj šlo, dnes ťahá za kratší koniec a väčšie úspechy žne moja poézia, ku ktorej sa správam macošsky. Neviem pochopiť, ako sa môže niekomu páčiť ona, a nie moje prózy... Žiarlime na ňu a závidíme jej...
Už desiatky rokov mám rozpísaný aj román. Bizarnú paródiu na historické romány. Mojím cieľom je vydať dva kusy a jeden hrdo odovzdať človeku, ktorý na ňom kedysi so mnou spolupracoval. Akrostich z tohtoročnej víťaznej básne *Tichovodná* je venovaný práve jemu. Za živa.

Máte osobné krédo alebo zásadu, ktorej dodržiavanie vám v živote pomáha?
Ten, kto je spokojný sám so sebou, nemá dobrý vkus. Honoré de Balzac. Keď začínam byť priveľmi pyšná, toto ma „sekne“ do kolien. Vďaka, pán Balzac.

Na čom by ste chceli ešte popracovať, v práci na sebe, pri sebazdokonaľovaní, kým raz možno vydáte vašu prvú knihu?
To je jasné. Na publiku. Kým nebudem presvedčená, že moja knižka neskončí v sektore „knihy za babku“, prípadne „výpredaj“ alebo dokonca „pri nákupe nad tri eurá je táto knižka zadarmo“, tak ju nevydám. Jedine tie dva kusy románu, lebo tie už majú odberateľov.

K akej méte (životnej alebo literárnej) smerujú vaše ďalšie kroky a činy na ceste za úspechom?
Nie som veľmi ctižiadostivá. Len občas si potrebujem dokázať, že na to mám. Že na to ešte mám... Aj preto sa zapájam do súťaží. Fúkam si do ega, a keď mám príliš nafúkané, príde pán Balzac a ja začínam odznova.

Máte svoju trinástu komnatu? Čo najradšej robíte, keď práve neštudujete, nepracujete a nepíšete poéziu alebo prózu?
Spievam s kapelou. Sme už síce také Geriatrio – dohromady máme 172 rokov, a to sme len traja – ale nerobí nám problém v garáži nacvičiť najnovší hit. A potom ho predviesť trebárs na stretnutí

> „Učte sa pre život, nie pre školu.“
>
> Seneca

osamelých, pri úcte k starším, na svadbe, zábave... a tešiť sa na rannú kapustnicu, z ktorej nám bude svorne dobre zle.

Kedysi bol učiteľ, najmä dobrý učiteľ, autoritou, všeobecne uctievanou osobnosťou. Čím to je, že dnes to tak nie je? Alebo sa mýlim?
Sami sme si na vine. Sme málo akční, autoritatívni, sebavedomí, nežiadame úctu, pocty, stačí nám málo, len v duchu si zaprskáme, keď nám nakladajú, poznáme všetky práva dieťaťa a deklarácie ľudských práv, a vieme, že nič nemôžeme, bojíme sa publicity, medializácie, rodičov, inšpektorov, nadriadených... a aj žiakov. Snažíme sa nevytŕčať z radu a pokorne čakáme na tie veľké veci, ktoré si podľa príslovia zaslúžime, lebo sa vieme tešiť aj z maličkostí.

Ak by ste mohli niečo v príprave pedagógov na svoje povolanie zmeniť, čo by to bolo a prečo?
Z toho, čo počúvam od bývalých žiakov, ktorí sa rozhodli zasvätiť svoj život poslaniu učiteľa, mám pocit, že situácia je rovnaká, ak nie horšia. Každý sa snaží zvyšovať si kvalifikáciu (kredity, doktoráty, funkcie...) a tým svoju životnú úroveň, žiaľ, niekedy aj na úkor žiakov. Stávajú sa len súčasťou projektov, výskumov a podobne. Tendencia vychovávať špecialistov je aj na pedagogických fakultách. Zabúda sa, že z týchto fakúlt majú vyjsť predovšetkým dobrí učitelia, a tí nemusia byť hneď akademickými maliarmi, renomovanými spisovateľmi, hudobnými virtuózmi. My nebudeme prezentovať svoje diela, my budeme učiť amatérov základy tvorby, zvládnutie elementárnych zručností a schopností. Toto chýbalo na vysokej škole mne a chýba, ako počúvam, aj dnešným študentom. Naberú slušný batoh informácií a vedomostí, ale nevedia sa zväčša s nimi adekvátne podeliť. Batoľa nenakŕmite rezňom, nech je akokoľvek šťavnatý a chutný. Kým prídu na to, že ten živý materiál pred katedrou je ešte malý, nezručný, nedokonalý, stratia veľa času, zo svojho povýšeného piedestálu porobia veľa začiatočníckych chýb, aby sa následne znížili, sklonili na jeho úroveň a začali učiť, nie iba ukazovať veľdiela a prednášať citácie z múdrych kníh.

> „Talent sú len dve percentá, zvyšok je tvrdá drina.“
>
> Leonardo da Vinci

Z vyhodnotenia súťaže O cenu Zlaty Dônčovej. Učiteľka Zuzana Martišková s ocenenými žiakmi Patrikom Lekešom a Veronikou Rusňákovou.

Keď sa povie školská reforma, čo to vo vás evokuje?
Školská reforma vo mne evokuje pasáž z nášho programu na stužkovej v roku 1989. Hrali sme paródiu muzikálu *Na skle maľované*, volalo sa to *Na tabuli maľované*. Ja som dostala úlohu sudičky ministerstva školstva. Pristúpila som ku kolíske a na chudáka malého Jánošíka – budúceho študentíka – spustila: „Ja, sudička ministerstva školstva, ti sľubujem, že tvoje školské roky riadne skomplikujem! Povinnú školskú dochádzku predĺžim na desať rokov, aby ťa zastihlo čo najviac experimentálnych skokov. Reformy, testy a subtesty, všetko, čo svetom letí, vyskúšame na tebe, v Komenského rodnej zemi...“ Akú krutú pravdu som vtedy vyslovila... Nedávno ste uverejnili článok pána profesora Petra Piťhu *Veľká ilúzia českého školstva*. Do bodky sa stotožňujem s jeho názormi a myslím si, že situácia je z roka na rok horšia a horšia. Na margo školskej reformy budem parafrázovať jeden vtip: Naše školstvo spred roka 1989 už nedobehneme, ani keby nám bežalo oproti!

Kedy ste ako pedagóg najspokojnejšia?
Keď môžem byť „len“ tým pedagógom. Keď nemusím „zabiť“ tretinu hodiny vyšetrovaním, kto komu vyhodil desiatu von oknom, kto a kde ukryl kľúčku, prečo väčšina nemá učebnice ani úlohy, ďalšiu časť venovať zbieraniu odpadkov po triede či vysúšaniu vodnej prietrže, alebo vysvetľovaniu základných bodov slušného správania sa, prípadne komunikácie a prosociálnych vzťahov...

Ako riešite konflikty? Máte recept na prekonávanie problémov?
Sú to tie na inom mieste spomínané „maličkosti“. Napríklad úsmev. Snažím sa ho mať na tvári čo najčastejšie a teší ma, ak mi ho cestou opätujú. Reštartujú ma aj vety typu: „Pani učiteľka, prečítal som túto knihu, požičiam vám ju, a potom mi poviete, čo si o nej myslíte.“, „Vyrábali sme takéto pozdravy, medovníčky, jeden som vyrobila aj pre vás.“, „Na mail som vám poslal jeden textík, pozriete si ho?!“ a podobne. Ak máte okolo seba takýchto ľudí, hoci by to bol len jediný človek, stojí za to vojsť do triedy s úsmevom. Nemá cenu trápiť sa, ak všetko nevychádza podľa plánu, skôr sa treba naučiť robiť si z polien pod nohami odrazové mostíky.

Vašou pedagogickou parketou je slovenský jazyk. Čo by ste si želali vo vzťahu k nemu do budúcnosti?
Slovenský jazyk a slovenská literatúra – toto zdôrazňujem zámerne, pretože na pedagogickej sme nemali žiadnu hodinu venovanú svetovej literatúre, akoby nevedeli, že jej v osnovách základných aj stredných škôl je polovica!!! – v kombinácii s výtvarnou výchovou. Možno, čo sa týka vlastnej tvorby (výtvarnej i literárnej), sa snažím byť moderná a svoje básne by som zaškatuľkovala pod vrchnák „poézia dnešného všedného dňa“, ale čo sa týka školstva, som konzervatívna. Želala by som si návrat do minulosti. Síce odideologizovať, ale napríklad čo sa týka mojej aprobácie výtvarná výchova, tak v každom ročníku ZŠ, aj v prvých štyroch ročníkoch osemročného gymnázia, pekne tak, ako bolo, po dve vyučovacie hodiny. Na strednej škole estetická výchova. Opätovne posilniť hodiny literatúry na stredných školách a vrátiť sa k chronologickému usporiadaniu aj v rámci medzipredmetových vzťahov.
Nech konečne prestanú s tabuľkami, anketami, prieskumami, porovnávaniami a meraniami, a navyše v dvoch-troch identických kópiách do roka. Aj tak nič z toho nie je objektívne. Pravdu všetci poznáme, aj situáciu, v akej je naše školstvo. Aj v tomto sme sa dokázali prispôsobiť a po pár chybičkách tým tam hore pripravíme presne také výsledky, aké očakávajú. Nech po mne hodia kameňom učitelia na základných školách „strážiaci“ žiakov svojej školy pri písaní monitoru. Nech hodia aj kolegovia zo stredných, ak nikdy nezažmúrili oči pri pašovaní žiakov cez maturitnú hranicu múdrosti. A nech si hodia aj tí z vysokých škôl, ak naozaj prijímajú iba tých najlepších...
Človek musí byť všeobecne vzdelaný, sčítaný, rozhľadený, kreatívny, aby stíhal reagovať na meniaci sa svet. Špecializovaní odborníci s klapkami na očiach, odmietajúci všetko, čo sa netýka ich špecializácie, ma iritujú. A tiež jedinci, ktorí tvrdia: „Načo výtvarná, hudobná, vlastná literárna tvorba, keď aj tak nemám talent?!“ Tým odkazujem len slová Leonarda da Vinci: „Talent sú len dve percentá, zvyšok je tvrdá drina.“ Každý môže, len či chce...

Ak by ste mali vysloviť vašu slovnú vizitku ako odkaz iným v rozsahu dvanástich netuctových slov...
V knižnici je celá kopa mien. Ale nezdá sa vám to málo?

Vravíte, že vás často inšpirujú vaši študenti a aj v tvorbe vás „ťahajú“ vyššie. Sú podľa vás veľké rozdiely v podmienkach pre študentov dnes oproti tomu, čím ste si na ceste k učiteľskej profesii museli prejsť vy?
Podmienky sa nedajú porovnať. Ani ľudia nie. Popravde, myslím si, že sme zažili krajšie, lepšie a hodnotnejšie detstvo i mladosť, takže niekedy je mi dnešných mladých ľudí aj ľúto. Väčšina má všetko, a tým stratila možnosť naučiť sa tešiť aj z maličkostí, navyše získaných vlastným pričinením. Sú zabezpečení materiálne, finančne a fyzická práca sa im zúžila na nákup desiatej v bufete. Namiesto reálnych kontaktov budujú virtuálne. Vyhovuje im konzumný spôsob života, hedonizmus povýšili na životný štýl... A vôbec, nevymenila by som svoju mladosť ani za dve ich.
Možno budem neobjektívna, ale mám rada „starosvetských“ mladých ľudí. Aj dnes takí sú, ale sú endemitmi. Zo skromných pomerov, s rodičmi a so súrodencami, ktorí majú o nich záujem, s knižnicami plnými kníh, ktoré tajne čítajú pod lavicami, s priateľmi na lavičkách, ľudí, pre ktorých turistické značky sú viac ako tie na oblečení, ľudí, čo sa potešia, ak im pochválim obrázok v rohu zošita alebo prvé dva nesmelé riadky básne. Títo ma „ťahajú“, pre týchto zostanem učiteľkou s otvoreným kabinetom aj vlastnou domácnosťou a rada sa stanem aj tou sivou eminenciou, o ktorej hovorila niekdajšia veštkyňa, ak o to budú stáť.

Milan SOUKUP
Foto autor a archív Z. M.

Výtvarné vnemy žiakov ako vklad slovenskosti v európskej dimenzii

SLOVENSKO, KRAJINA V SRDCI EURÓPY

Súťaživosť jednotlivcov či kolektívov v oblasti umeleckej tvorivosti patrí k najprirodzenejším a aj najobľúbenejším formám sebaprezentácie žiakov a škôl. Ak sa tak deje v celoslovenskom, ba medzinárodnom či medzištátnom meradle, niet spontánnejšej aktivity, ktorá mladého človeka nielenže vedie k pocitu sebarealizácie, odhaľuje netušené zákutia jeho talentu, ale ho aj oduševňuje v tvorivosti, nabáda k umeleckým métam. Jedným z takýchto ambicióznych a, ako doterajšie štyri ročníky potvrdili, aj zmysluplných súťažných projektov pre žiakov základných a stredných škôl je formát s názvom Slovensko, krajina v srdci Európy – súťažná prehliadka výtvarných prác detí a mládeže. V roku vzácneho historického jubilea v živote nášho národa je súťaž motivovaná poctou sv. Cyrilovi a Metodovi pri príležitosti 1 150. výročia ich príchodu na územie Veľkej Moravy, a teda sčasti i na územie súčasného Slovenska.

Vyhlasovateľom výtvarnej súťaže **Slovensko, krajina v srdci Európy** je od roku 2009 každoročne Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, pričom jej hlavným organizátorom je Stredná umelecká škola (SUŠ) scénického výtvarníctva na Sklenárovej ul. v Bratislave. V poradí už piaty ročník bol vyhlásený k 1. januáru 2013, pričom do súťaže sa v zmysle jej organizačného poriadku a pravidiel až do jej uzávierky 30. júna 2013 môžu prihlásiť žiaci základných škôl, základných umeleckých škôl a stredných škôl od 6 do 19 rokov v troch vekových a troch druhových kategóriách z celého Slovenska, pričom v už prebiehajúcom ročníku dostanú po prvý raz možnosť prejaviť svoj výtvarný talent a umelecké ašpirácie aj deti a žiaci-Slováci žijúci v zahraničí, či už v štátoch, kde majú status slovenskej národnostnej menšiny, alebo v krajinách, kde sú súčasťou početných slovenských komunít.

História ako zdroj hodnotovej orientácie

Vyhlásenie súťaže so základnými propozíciami prinášame v Učiteľských novinách ako súčasť publicistickej dvojstrany, podrobné informácie, ako aj prihlášku poskytuje organizátor súťaže, SUŠ scénického výtvarníctva v Bratislave (odborným garantom súťaže je Štátny inštitút odborného vzdelávania v Bratislave, spoluorganizátormi Bratislavské bábkové divadlo, Karloveská nadácia Bratislava, Kaiser spedition Bratislava a Fotomodel Slovakia Bratislava), na svojej webovej stránke vrátane všetkých organizačných pokynov a pravidiel.

Súťažná prehliadka výtvarných prác **Slovensko, krajina v srdci Európy** je príspevkom k sebareflexii našej národnej identity, orientuje pozornosť mladých ľudí na aktuálne témy v našej spoločnosti, významné historické medzníky a úspechy Slovenska v medzinárodnom kontexte.

Hlavným leitmotívom prehliadky je podpora záujmu mladých ľudí o dianie vo vlastnej krajine, posilnenie vzťahu k nej, prínos k upevňovaniu správnej hodnotovej orientácie poznaním minulosti, uvedomenie si prítomnosti a zamyslenie sa nad budúcnosťou.

Prostredníctvom aktuálnej témy, ktorá je v každom ročníku vyhlásená odbornou komisiou súťaže, si prehliadka kladie za cieľ motivovať mladých ľudí do výtvarnej tvorby, výstavou súťažných prác umocniť celoslovenské porovnávanie ich výtvarnej tvorby, prezentovať širokej verejnosti ich názory vyjadrené prostredníctvom umeleckých diel a súčasne vzbudzovať vo verejnosti záujem o ich tvorivé umelecké schopnosti a estetické hodnoty.

Každý z doterajších ročníkov vrátane jubilejného piateho si dal do obsahového vienka motto, ktoré rozhodujúcim spôsobom orientovalo a usmerňovalo žiakov v tvorbe ich prác. V prvom ročníku, ktorý bol roku 2009 rámcovaný vstupom Slovenska do finančnej eurozóny, bolo

(pokračovanie na strane 12)

Výtvarné vnemy žiakov ako vklad...

(dokončenie zo strany 11)

celkom prirodzeným leitmotívom prijatie jednotnej európskej meny, a tak sa súťaž niesla v duchu „prvého eura“. Ďalšie prehliadky si rovnako našli významný obsahový a námetový ekvivalent, pričom aktuálny piaty ročník, zohľadňujúc dosah kresťanského puta a viery všetkých Slovákov bez rozdielu, či žijú vo svojej domovine, alebo v rôznych častiach sveta, prináša v roku 1 150. výročia príchodu sv. Cyrila Metoda na územie Veľkej Moravy (symbolicky na územie súčasného Slovenska) aj myšlienku slovenskej vzájomnosti.

Impulz pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Keďže organizátor súťaže – Stredná umelecká škola scénického výtvarníctva a jej vedenie – poňal tohtoročné motto ako výsostne vhodný element na utuženie slovenskosti a z nej prýštiaceho vlastenectva a pocitu vzájomnej súdržnosti Slovákov naprieč všetkými kontinentmi, jeho riaditeľka Mgr. Alžbeta Lehotská oslovila RNDr. Igora Furdíka, predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, s návrhom rozšíriť pôsobnosť súťaže aj na žiakov-Slovákov z prostredia početných slovenských komunít v krajinách západnej Európy, USA, Kanady, Austrálie, ako aj niektorých komunít v Ázii, najmä však v kontexte krajín strednej, východnej a juhovýchodnej Európy, v ktorých Slováci tvoria národnostnú menšinu, pričom v niektorých štátoch – Srbsku, Rumunsku, Maďarsku, Chorvátsku a Ukrajine – navštevujú aj slovenské školy.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí sa k návrhu organizátorskej školy postavil ústretovo, pričom aktuálne oboznamuje slovenské školy a školy s výučbou slovenského jazyka v zahraničí v prostredí slovenských národnostných menšín (napríklad ZŠ a Gymnázium J. Kollára v Báčskom Petrovci v srbskej Vojvodine, Lýceum J. G. Tajovského v rumunskom Nadlaku či ZŠ v Gemelčičke, Bodonoši či Novej Hute v hornatej časti rumunského Bihoru, ZŠ v maďarskej Békešskej Čabe a Sarvaši či Slovenské gymnázium v Budapešti, ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským v Užhorode na Ukrajine...) a slovenských komunít (akcent vo výučbe slovenčiny spočíva na práci tzv. víkendových či nedeľných škôl v gescii rôznych slovenských krajanských spolkov, organizácií či kultúrnych inštitúcií, alebo kresťanských misií v zahraničí – na tomto mieste z viacerých spomeňme aktivity krajanov v Londýne, Dubline, vo Viedni, v Melbourne, v mestách USA a Kanady s početnou slovenskou komunitou...) a odosiela štatút súťaže, organizačný po-

RNDr. Igor Furdík, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Nechajme sa osloviť inšpiráciou mladých ľudí

ROZHOVOR

Hovoríme s Mgr. Alžbetou Lehotskou, riaditeľkou Strednej umeleckej školy scénického výtvarníctva v Bratislave.

Stredná umelecká škola scénického výtvarníctva v Bratislave na Sklenárovej ulici 7 patrí svojím učebným obsahom i tematickosťou odborov k ojedinelým typom škôl v kontexte celej strednej i východnej Európy. Počas jej dnes už bezmála 50-ročnej existencie (škola bola založená roku 1965 pôvodne ako učňovská škola s rozmanitými učebnými odbormi, ktoré sa podľa potrieb a vzniku nových odlúčených učňovských škôl menili, až kým po roku 2005, aj vďaka získaniu certifikátu IES, obsahovo dozrela aj v kontexte programu učebných odborov do súčasnej podoby) opustilo brány školy okolo 12 000 absolventov učebných aj študijných odborov. V súčasnosti sa ročne pripravuje v škole okolo 350 žiakov a ukončuje ju okolo 80 absolventov. Stredná umelecká škola scénického výtvarníctva dnes pripravuje žiakov v školskom vzdelávacom programe *Divadelná, filmová a televízna tvorba* v odboroch scénické výtvarníctvo – maskérska tvorba, scénické výtvarníctvo – kostýmová tvorba, scénické výtvarníctvo – maľba a dekoračná tvorba, výtvarné spracúvanie kovov a drahých kameňov – zlatníctvo a strieborníctvo, scénické výtvarníctvo – tvorba a konštrukcia scény, animovaná tvorba.

Pani riaditeľka, kedy a ako sa zrodila myšlienka organizovať tento typ výtvarnej súťaže pre základné a stredné školy? Kto stál pri jej zrode a kto z jej kľúčových protagonistov jej vdýchol tematicko-umelecký rozmer?

Myšlienka organizovať výtvarnú súťaž a prehliadku výtvarných diel detí a mladých ľudí každého veku tlela v našej škole už dlhší čas. Roku 2008, keď sa celá naša spoločnosť pripravovala na prechod na novú menu – euro, keď oveľa silnejšie ako kedykoľvek predtým aj medzi žiakmi rezonovala otázka prínosu začlenenia Slovenska do Európskej únie, miesta a postavenia našej krajiny v nej, sme si uvedomili, že je naozaj tá správna a vari aj najvhodnejšia chvíľa spojiť hľadanie mladých talentov s otázkami postoja žiakov a študentov k významným medzníkom a dianiu v našej spoločnosti. K zrodu súťaže prispelo svojím pozitívnym postojom aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a výtvarný rozmer jej okrem pedagógov našej školy dal tiež Ondrej 4., teda umelec Ondrej Zimka v štvrtom pokolení výtvarného a umeleckého rodu, ktorý zastrešuje súťaž aj ako predseda odbornej poroty.

Ako a čím sa vpísal úvodný ročník do povedomia žiakov a pedagógov, účastníkov premiéry súťažnej prehliadky?

Motto prvého ročníka *Moje prvé euro* rozpracované v rozmanitej náročnosti jednotlivých vekových kategórií priniesla viac ako tisíc úspešných súťažiacich, ktorých práce boli vystavené v galérii Národnej banky Slovenska. S pozitívnym ohlasom sa stretla nielen vernisáž, na ktorej ceny víťazom odovzdával vtedajší guvernér národnej banky Ivan Šramko, ale aj program, ktorý pripravila naša škola pre účastníkov vernisáže. Boli to predovšetkým tvorivé dielne pre deti a prednášky našich pedagógov o technikách animácie a využití špeciálnych softvérov v tvorbe scénických kostýmov.

Aký mal úvodný ročník ohlas a impulz ďalej myšlienku súťaže rozvíjať – pritom zakaždým s novým mottom každého z ročníkov?

Úspech prvého ročníka bol pre nás ako organizátorov súťaže veľkým povzbudením do ďalšej práce. Široký záber hlavnej myšlienky súťaže nám poskytol množstvo tém, ktoré pripomínajú historické míľniky v živote našej krajiny, významné dni mladej Slovenskej republiky, nastavujú zrkadlo dianiu v našej krajine, sú mementom pre jednotlivca aj spoločnosť. Snažili sme sa vyberať témy, ktoré mladých ľudí oslovia a súčasne ich tvorba bude pre širokú verejnosť názorovým odkazom na riešenie celospoločenskej problematiky. Motto druhého ročníka bolo podielom na riešení problematiky chudoby a sociálneho vylúčenia – *Chlieb náš každodenný*. Tretí ročník sme smerovali k vyjadreniu myšlienok dobrovoľníctva – *Pomôž mne, ja pomôžem Tebe*, štvrtý bol venovaný dvadsiatemu výročiu podpísania Ústavy Slovenskej republiky s mottom *Najkrajší kút v širom svete je moja rodná zem*.

Mohli by ste v stručnom priereze vymenovať zopár výnimočností zatiaľ síce z krátkej, no dostatočne inšpiratívnej histórie súťaže? Určite by v tomto kontexte stálo za povšimnutie i morálnu poklonu spomenúť aj školy či jednotlivcov, ktorí doteraz napísali úspešné príbehy súťaže.

V prvom rade je pre nás ako organizátorov potešiteľný samotný počet účastníkov. V samom začiatku, roku 2009, sme zaznamenali 1 034 prijatých súťažných prác. Rok nato sa ich počet vyšplhal na zatiaľ rekordné maximum – odborná porota sa vtedy zapotila, veď najlepších musela hľadať spomedzi 1 466 prác. V ďalších dvoch ročníkoch sme zaznamenali síce menší pokles účasti (roku 2011 sa mladí ľudia prezentovali 1 026 prácami, vlani ich počet klesol prvý raz pod tisícovú hranicu – prijali sme 954 prác), avšak verím, že zaujímavé motto i tri podnetné témy v jubilejnom piatom ročníku znovu zvýšia pozornosť žiakov i pedagógov. Dodám, že každý rok sa súťaž nesie aj v znamení jej záštity významnými osobnosťami Slovenska: roku 2009 sa pod ňu podpísal Ivan Šramko, guvernér Národnej banky Slovenska, roku 2010 prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič, roku 2011 vtedajšia premiérka Slovenskej republiky Iveta Radičová a roku 2012 Dušan Čaplovič, minister školstva, vedy, výskumu a športu SR. Zakaždým bola prezentácia najlepších prác spojená s vernisážou a výstavou v naozaj prestížnych spoločenských priestoroch: roku 2009 v galérii novej výškovej budovy Národnej banky Slovenska, v rokoch 2010 až 2012, pričom tomu bude tak aj v tomto roku v októbri, v priestoroch Dvorany Ministerstva kultúry SR na Námestí SNP v Bratislave.

Vráťme sa teda ešte k spomínaným školám a jednotlivcom – ktorí v doterajších štyroch ročníkoch najviac zaujali odbornú porotu?

Pravidelnou a mimoriadne úspešnou účasťou v súťaži, keď každý rok konkrétna škola získala niektorú z hlavných cien, sa prezentujú žiaci Základnej umeleckej

Investícia do vzťahu k vlasti

„Teší ma, že po ‚nežnom' kultúrnom útlme máme na Slovensku ďalšiu výtvarnú súťaž pre deti a mládež. Malým maliarom, sochárom, grafikom a dizajnérom sa tak ponúka priestor, kde môžu predstaviť svoje diela aj širšej verejnosti. Pomáha pestovať vzťah k výtvarnému umeniu a kultúre ako takej, na ktorú pri budovaní kapitalizmu akosi skoro všetci zabúdame. Dobre zvolenou témou posilňuje vzťah k rodnej vlasti a tým umožňuje rozvoj osobitosti a originality nášho umenia, čo je v medzinárodnom meradle vždy rozhodujúci prvok. Na prvý pohľad nenávratná investícia do detí a mladých ľudí sa po pár rokoch niekoľkonásobne vráti v osobnostiach reprezentujúcich našu krajinu nielen v Európe, ale po celom svete."

Z príhovoru Mgr. art. Ondreja Zimku – Ondreja 4., predsedu odbornej poroty

riadok a všetky ďalšie nevyhnutné náležitosti na účasť Slovákov žijúcich v zahraničí na súťažnej prehliadke výtvarných prác **Slovensko, krajina v srdci Európy**.

„Sme presvedčení, že dať takúto šancu aj deťom a mladým ľuďom z najnovšej generácie Slovákov žijúcich v zahraničí je veľmi správny krok," vyznal sa Igor Furdík, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. „Prostredníctvom prirodzených aktivít – a výtvarný prejav, zmysel pre tvorivosť a prejavenie fantázie do nich bezpochyby prináležia – otvárame týmto aj Slovákom žijúcim v zahraničí, našim krajanom v rozličných prostrediach dokorán dvere na prezentovanie ich videnia a cítenia slovenských dejín i súčasnosti. Nesporne príťažlivým faktorom je aj fenomén súťaživosti, preto bude zaiste podnetná a zaujímavá už samotná konfrontácia súťažných prác účastníkov zo Slovenska s tými, ktorí svoje tvorivé počiny pošlú zo zahraničia. Čo je však prínosné a podstatné – mladej generácii Slovákov žijúcich v zahraničí dávame aj touto formou priestor na to, aby sa intenzívnejším spôsobom zblížili so Slovenskom a emotívnejšie, zúčastnenejšie precítili svoj vzťah, hoci na diaľku, s domovinou ich predkov či rodičov. A už iba samotným zapojením sa do súťaže vyšlú jasné posolstvo svojich ľudských i citových väzieb k slovenskosti, ktorá nás spája, nech by sme ju prejavovali v ktoromkoľvek kúte sveta."

POZVÁNKA

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a Stredná umelecká škola scénického výtvarníctva, Sklenárova 7, Bratislava

vyhlasujú

5. ročník celoslovenskej výtvarnej súťaže a prehliadky žiakov základných, základných umeleckých a stredných škôl

Slovensko, krajina v srdci Európy

Motto súťaže:

Pocta Cyrilovi a Metodovi

venované 1 150. výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu

Témy pre jednotlivé vekové kategórie:

Veková kategória I (6 – 10 rokov)

Rozprávka o solúnskych bratoch

Veková kategória II (11 – 15 rokov)

Poslovia z diaľky

Veková kategória III (16 – 19 rokov)

Cesta za svetlom

Druhové kategórie pre všetky vekové kategórie:

A – kresba, maľba, kombinované techniky

B – plastika, priestorové stvárnenie

C – fotografia, multimediálne spracovanie

Práce spoločne s vyplnenými prihláškami zasielajte do 30. júna 2013 na adresu: Stredná umelecká škola scénického výtvarníctva, Sklenárova 7, 824 89 Bratislava, Slovenská republika. Kontakt – tel. č.: 02/5341 4615. **Prehliadka víťazných prác sa bude konať v októbri 2013.**

školy na Budovateľskej ulici v Hanušovciach nad Topľou, Základnej školy na Ul. Rozkvet v Považskej Bystrici, Obchodnej akadémie na Kukučínovej ul. v Trnave a Strednej umeleckej školy Ladislava Bielika v Leviciach. Zaujímavý je aj enormný záujem škôl – doteraz počas štyroch rokov existencie súťaže sa ich do nej zapojilo až 909!

Nuž a jednotlivci? Jednotlivé ročníky svojou úrovňou potešili. Je dôvod radovať sa, že na Slovensku máme vskutku veľké výtvarné talenty. Ich výpočet by všetkých nepostihol, a tak sa zmienim iba o žiakoch, ktorí získali ocenenia vo viacerých ročníkoch: Tomáš Koníček zo Základnej školy s materskou školou v Liptovskej Osade, Martina Kyselová zo Strednej odbornej školy sklárskej v Lednických Rovniach a Iris Lengyelová, žiačka našej školy.

Na tomto mieste zároveň vyslovujem vďaku i zriaďovateľovi našej školy – Bratislavskému samosprávnemu kraju. Bez jeho podpory by nebolo možné pripraviť výstavu v takom dôstojnom a reprezentačnom priestore, akým je Dvorana ministerstva kultúry, rovnako tak ani celodenný program v rámci slávnostného ocenenia laureátov súťaže.

Rozbehnutý piaty ročník vytvára svojím spôsobom rámec a duch „prvého malého jubilea", ktorého súčasťou je aj aktuálny vstup žiakov a detí zo slovenských komunít v zahraničí do súťaže. Čo si od tohto rozšírenia súťaže a šance dať priestor na výtvarné prejavenie sa najmladšej generácii Slovákov v zahraničí sľubujete?

Piaty ročník súťaže sme sa rozhodli venovať 1 150. výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Toto výročie považujeme za mimoriadne puto všetkých Slovákov. Veríme, že by sme účasťou detí a mladých ľudí-príslušníkov nášho národa žijúcich v ktoromkoľvek cudzom kúte sveta mohli prispieť k zosilneniu tohto puta, lepšiemu vzájomnému spoznávaniu sa, ktoré môže viesť k budúcej spolupráci napríklad medzi školami, ale tiež k zosilneniu pocitu príslušnosti k Slovenskej republike a vzájomnej spolupatričnosti. Mladí ľudia na Slovensku majú veľmi málo poznatkov o krajanoch v zahraničí. Nielen prostredníctvom výtvarných diel, ale azda aj osobnými stretnutiami môžeme tieto poznatky rozšíriť a posunúť hodnotovú orientáciu vzťahov mladých ľudí na vyššiu úroveň.

Pani riaditeľka, pri organizácii takejto veľkolepej súťaže musí v sebe človek živiť dlhodobo silnú motiváciu, mocný obsahový i ľudsko-emotívny impulz. Aké posolstvo vyvoláva súťaž vo vás a čo by ste v nej myšlienkovo kládli na piedestál?

Byť v srdci znamená byť v dôležitom centre diania a vzťahov, byť srdcom je byť motorom takéhoto diania a vzťahov. Slovensko nemá len centrálnu geografickú polohu v Európe, ale je krásnym a výnimočným miestom, patriacim do spoločenstva demokratických štátov mentálne, kultúrne, politicky aj ľudsky. Je dôležité, aby mladí ľudia v každom veku vedeli nájsť postoj k svojej rodine, mestu, krajine, k svetu, prezentovať svoje myšlienky, predstavy, túžby a aby sme my skôr narodení ich posolstvo čítali a zamýšľali sa nad ním.

Trojstranu pripravil Ľudo POMICHAL
Foto archív školy, ÚSŽZ

Duch tvorivosti naveky pretrvá

Na počiatku predsa len nebolo slovo. Hoci odveký kánon, ba i Písmo, sťaby národu, v ktorom je hlboko zakorenený príklon k najcennejšiemu – kresťanskému cíteniu, by tak prikazovalo a navádzalo k pevnému bodu, od ktorého sa odvíja naše bytie, komunikácia, predstavivosť, fantázia. Kým totiž počiatky ľudskej civilizácie ovládla artikulovaná reč a jazyk ako základný a tisícročia pretrvávajúci fenomén dorozumievania, dlho pred nimi – a svedectvom toho sú podnes zachované jaskynné maľby našich predchodcov – výrazom emócií, prežitých príbehov, múdrostí, citových vzplanutí i posolstiev, ktoré naši predkovia už dávno pred Kristom zanechávali vždy a vždy nasledujúcim civilizáciám, boli odjakživa výtvory ľudskej zručnosti: maľby, kresby, sochy, predmety dennej potreby, posvätné a magické amulety či „figurálne" zaklínadlá a ďalšie rozmanité artefakty.

So stále dokonalejšou technickou vyspelosťou, podporenou vzdelanosťou, vedou, výskumom a novými spoločenskovednými a technologickými disciplínami, sa výtvarné a umelecké prejavy, výtvory a posolstvá stali nielen neohraničenou a zároveň i neoddeliteľnou súčasťou každého dejinného obdobia, ale v kontexte geopolitického a historického pohybu formovania národov a štátov aj výrazom ich svojbytnosti, nadčasovým formátom duchovného sebauvedomovania, prezentačným elementom prestíže v konkurencii národov sveta. Nuž i preto sa výtvarné umenie v rozmanitosti a rôznorodosti jeho žánrov a druhov stalo jedným z najsledovanejších a aj najviac cenených fenoménov ľudskej tvorby, pretvárajúcej bohatosť duševného vlastníctva umelca do zhmotnenej kultúrnej a estetickej nadčasovosti artefaktov ako súčasti kultúrneho a duchovného dedičstva národov.

Aj dnes, v 21. storočí, sa rôznymi formami, obsahmi a oblasťami umeleckej tvorby identifikuje národ a krajina, v ktorej lone ten-ktorý druh či žáner výtvarného umenia – či už ide o kresbu, maľbu, grafiku, plastiku, fotografiu, multimediálne a iné vizuálnokoncepčné artefakty – vzniká, rozvíja sa a zveľaďuje. A práve školy po celom Slovensku sa na tomto fundamente stali nevyčerpateľným žriedlom talentov, čakajúcich na svoju prvú šancu, prejavenie sa, možno nádejný prienik, ohlas.

Preto je tu pre deti, žiakov a mládež v naozaj širokom zábere všetkých stupňov a druhov základných a stredných škôl ohromná šanca ukázať sa, vylúpnuť z individuálnych umeleckých dispozícií originalitu, svojráz, nekonvenčný spôsob zobrazenia historickej minulosti. A keďže po prvý raz sa môžu šance chopiť aj deti, žiaci a mladí ľudia z najnovšej generácie Slovákov žijúcich v zahraničí, možno smelo očakávať, že malé jubileum tejto výtvarnej súťaže a prehliadky nastaví aj nové kontúry bezprostrednejších, prirodzenejších a inšpiratívnejších vzťahov našich krajanov a vôbec všetkých Slovákov žijúcich v zahraničí k samotnému Slovensku, k svojim rovesníkom a vôbec k celej našej národnej i občianskej pospolitosti. Skrze svoj vklad do pútavého príbehu výtvarnej súťažnej prehliadky, ktorá vyvrcholí vernisážou ocenených diel v októbri vo výstavných priestoroch Dvorany Ministerstva kultúry SR, môžu hmatateľne, bez príkras pátosu demonštrovať novú nádej na posilňovanie ducha slovenskosti a všetkého, z čoho prýšti úprimný prejav k domovine ich rodičov či predkov v záujme slovenskej vzájomnosti a nedeliteľnosti. Slovensko a Slováci ju v neľahkých časoch svetovej hospodárskej mizérie potrebujú možno práve v roku 20. výročia našej samostatnej štátnosti aspoň tak ako odkaz a duch Svätoplukových prútov...

Spotrebiteľská (ne)gramotnosť: od pojmu po naliehavosť výchovy

15. MAREC – SVETOVÝ DEŇ SPOTREBITEĽSKÝCH PRÁV

Po prečítaní citátu Eduarda Chmelára: „K hlbším demokratickým zmenám musí spoločnosť dozrieť, a oveľa dôležitejšie ako demonštrácie sú akcie zamerané na výchovu k občianstvu," sa nám vynorili spomienky na úsilie dva a pol tisícky učiteľov, ktorí spoločne s členmi Asociácie učiteľov občianskej výchovy a náuky presviedčali vládu a verejnosť o nezmyselnosti vyradenia predmetu občianska výchova z učebného plánu v 6. a 7. ročníku základnej školy. Učitelia spisovali petície, organizovali pracovné stretnutia a vzdelávacie podujatia so zástupcami úradu vlády a ministerstva školstva, aby sa nakoniec po štyroch rokoch – roku 1997 – predmet vrátil do pôvodného plánu.

S novými učebnými osnovami bola roku 1993 do občianskej náuky a občianskej výchovy zavedená nová téma – *Ochrana spotrebiteľa*. Problémom vtedy nebolo ani to, že učitelia na spotrebiteľské vzdelávanie neboli nikdy pripravovaní. Zákon o ochrane spotrebiteľa priznal občanom nárok na spotrebiteľské vzdelávanie až roku 2004, európskym občanom ho priznávajú aj zmluvy o Európskej únii. Západoeurópske štáty integrovali spotrebiteľské vzdelávanie do svojho systému roku 1985 (po prijatí smernice OSN o ochrane spotrebiteľa). Roku 1986 bolo doplnené o odporúčanie Rady ministrov školstva EÚ pre spotrebiteľské vzdelávanie.

Spotrebiteľmi sme už na pôrodnom stole

Pojem spotrebiteľské vzdelávanie nie je na Slovensku všeobecne známy dodnes. Ak si spotrebiteľské vzdelávanie zadáme do internetového prehliadača, zistíme, že je súčasťou prípravy učiteľov už aj v Juhoafrickej republike. Aké sú hlavné dôvody, aby spotrebiteľské vzdelávanie bolo súčasťou vzdelávania na Slovensku?

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že prvým dôvodom je uspokojovanie základných životných potrieb, pretože spotrebiteľom sa stávame už na pôrodnom stole. Ďalšie jednoduché zdôvodnenie sme našli na prvých stránkach učebnice predmetu spoločenské vedy v štáte Michigan v Spojených štátoch: „Ako sa budeš učiť, také bude tvoje povolanie, aké bude tvoje povolanie, taký bude tvoj príjem; a ako budeš o svojich peniazoch rozhodovať, taký bude tvoj život." Vedecké zdôvodnenie poskytuje ekonomická teória, pretože voľný trh založený na hospodárskej súťaži nedostatočne chráni spotrebiteľa. Z tohto dôvodu dôležitým nástrojom spotrebiteľskej politiky sa stáva spotrebiteľské vzdelávanie; aby informovaní, kritickí a aktívni občania rozhodovaním o svojich zdrojoch napomáhali rozvoj ekonomiky.

Ako odolať komerčnému tlaku?

Výchova spotrebiteľa sa začína procesom socializácie v rodine, ale škola nemôže rezignovať na túto výchovu. Súčasná doba ponúka spotrebiteľom čoraz viac sofistikovaných tovarov a služieb, a tak spotrebiteľské správanie sa je čoraz zložitejším procesom. Mladých ľudí zasahuje a ovplyvňuje silný komerčný tlak, pretože sú dôležitou a ľahko ovplyvniteľnou cieľovou skupinou. Mediálna príprava ako súčasť spotrebiteľského vzdelávania vyžaduje vytváranie kritických postojov k médiám, rozlišovanie programov, ktoré komerčné prostredie používa na zvýšenie spotreby a budovanie prehnaných nárokov na životný štýl. Všadeprítomná reklama a marketing zvyšujú požiadavky mladých ľudí na materiálne zabezpečenie a blahobyt, preto požiadavkou súčasnej doby je aj zvýšenie finančnej gramotnosti. Mediálna a finančná gramotnosť sú súčasťou spotrebiteľskej gramotnosti, ktorá je nevyhnutnou výbavou občana. Ak nie je dostatočná, pozorujeme súčasný stav, keď práva občanov sú masovo poškodzované, ale pre nevedomosť spotrebiteľov nie sú vymáhané. Na internetových fórach denne pribúdajú príbehy o poškodených spotrebiteľoch, ktorí sa nevedia domôcť nápravy a odškodnenia ani s pomocou orgánov dozoru, ani na súdoch.

Podľa nášho názoru má súčasná škola výrazné rezervy v príprave občanov ako spotrebiteľov. Do obsahu výchovy a vzdelávania je potrebné dostať súčasné aj budúce potreby spotrebiteľov, ktoré vyplývajú z každodenného života. Vo vyspelých krajinách Európy je zavedený model integrácie spotrebiteľského vzdelávania. Tento model je možné bez problémov aplikovať aj na Slovensku. Súčasný obsah vzdelávania je možné oživiť spotrebiteľskými témami, ktoré zatraktívnia vyučovanie a urobia ho pre študentov príťažlivejším. Vtedy sa každodenný život stane súčasťou vyučovania, v ktorom študenti budú môcť využiť svoje skúsenosti a učiteľ plne využije možnosti interaktívneho vyučovania. Pri riešení problémov napríklad cvičiť asertivitu a hľadať alternatívne postupy pri uplatňovaní spotrebiteľských práv, poznávať činnosť verejných úradov či úradov dozoru na trhu.

Reálne príbehy zo života spotrebiteľov umožnia ukázať študentom množstvo výhod spotrebiteľov zo spoločného trhu, potrebu spoločných európskych zákonov, ale aj nutnosti združovania spotrebiteľov v prípade veľkého počtu poškodených.

Ekonomické i ekologické súvislosti

Zvýšená spotreba ako zdroj znečisťovania a klimatických zmien je dôvodom, aby študenti už v školách poznali jej negatívne dopady a naučili sa, ako jedinec môže chrániť svoje zdravie a život na Zemi. Prečo nie práve v škole by sa mali študenti dozvedať, ako šetriť a vhodne investovať peniaze, vyberať si spôsob šetrenia na penziu a vedieť, že znakom úspešnosti nie je mať päť kreditných kariet a vysoký štandard životného štýlu aj za cenu nesplatených pôžičiek? Prečo by už deti na primárnom stupni vzdelávania nemali poznať označovanie výrobkov, zloženie zdravých potravín a ovládať zásady šetrenia energiou v domácnosti?

Mali by všetci študenti vedieť, ako si skontrolovať zmluvné podmienky a overiť vyúčtovanie plynu, energie, vody? Máme v školách priestor na to, aby sme poukázali na dopady marketingu a reklám na správanie spotrebiteľa? Má v školách priestor mediálna výchova, aby žiakom ukázala svet výrobkov a služieb zo strany reklamného priemyslu? Môžu študenti už v škole nadobudnúť skúsenosti a zručnosti, ako asertívne vymáhať svoje práva? Dávame študentom príležitosť poznať dopady spotrebiteľského správania na domácu ekonomiku, keď všetky základné potraviny, výrobky a služby budú nakupovať od zahraničných predajcov?

Občan sa musí chrániť sám – a čo na to štát?!

Občania dobre pripravení na rolu spotrebiteľov musia byť schopní aktívne sa chrániť sami, ale aj žiadať, aby štát prijímal zákony na ich ochranu, chránil ich pred vysokými cenami základných životných potrieb či pred nebezpečnými výrobkami.

Európsky diár bez náhrady?

Európska únia v rokoch 2004 až 2011 finančne podporila vydávanie učebného textu a príručky pre učiteľov – *Európskeho diára*. Na stredné školy na Slovensku bolo každoročne distribuovaných 50 000 kusov. Slovenskí učitelia boli roku 2011 nemilo prekvapení ukončením jeho vydávania, pretože za *Európsky diár* doteraz nemajú žiadnu náhradu.

Európska komisia v súčasnosti podporuje aktualizáciu webovej stránky Dolceta. Sprístupnený na nej bude vo všetkých jazykoch Európskej únie výber najlepších metodických materiálov, vzdelávacích postupov a modelov vyučovacích hodín na spotrebiteľské vzdelávanie študentov od 12 do 18 rokov. Webová stránka bude spustená 15. marca tohto roku, na Svetový deň spotrebiteľských práv. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave okrem toho pripravilo pre učiteľov možnosť absolvovať inovačné štúdium *Spotrebiteľská výchova: Vychovávame aktívnych a uvedomelých spotrebiteľov* (č. 713/2012-KV).

Odborné materiály pre učiteľov

Na integráciu spotrebiteľského vzdelávania bude učiteľ potrebovať aj dostatok aktuálnych odborných materiálov, ktoré pripravia odborníci z jednotlivých oblastí života spotrebiteľov. Podporný servis budú môcť vyhľadávať na slovenských webových stránkach týkajúcich sa tejto témy, ale najmä na spomínanej medzinárodnej webovej stránke Dolceta. Veríme, že učitelia tam nájdu dostatok odborných materiálov, tematických celkov, metodických postupov a interaktívnych učebných programov, ktoré im umožnia zaradiť do svojich predmetov témy z každodenného života. A prečo by tak mali robiť? Pretože výsledkom bude ekonomické, sociálne, zdravotné a environmentálne správanie sa spotrebiteľa, ktorého pozitívne dôsledky pocítime my všetci – SPOTREBITELIA.

Mgr. Božena STAŠENKOVÁ, PhD.
Ilustračné foto stock.xchng

V akom stave je naše ekologické povedomie?

PREMÝŠĽAJME SPOLOČNE

Vždy keď idem do prírody, beriem si so sebou aj nejakú tašku. Nie však preto, aby som si v nej priniesol zopár bucľatých hríbikov alebo chutnučkých rýdzikov. Nehovorím, že si zavše nenazbieram takejto pochúťky, ktorú mi ponúkne štedrá pramatka Príroda. Lesné plody si však prinášam z lesa naozaj len občas. S ľútosťou však musím povedať, že sa mi počas mojich mnohoročných vychádzok do lesných a lúčnych zátiší ešte nestalo, že by som sa čo i len jeden-jediný raz vracal odtiaľ bez nejakého igelitového vrecka, plechovice či fľašky...

Nech ma už moje túlavé topánky zavedú kdekoľvek, aj do tých najodľahlejších prírodných zákutí, vždy nájdem čosi, čo tam vonkoncom nepatrí. Namiesto pekného plesnivca, na ktorého pohľad mi vždy jemne pohládza dušu, v štrbine vápencovej skaly sa v slnečných lúčoch blýska odhodená fľaška. V trse čučoriedok, kde by som si mal pochutnať na sladučkých bobuľkách, čaká na mňa hrdzavá plechovica. V machu povedľa lesného chodníčka v prastarej smrekovej hore, kde by som sa mal potešiť z nálezu hniezda hlucháňa, zarmútim sa z nájdenia igelitového vrecka. A tak sa moja taška zapĺňa všakovakými predmetmi, ktoré nemajú s našou pramatkou Prírodou nič spoločné. A moja duša sa väčšmi a väčšmi zarmucuje.

Pri prechádzkach našou prírodou býva moje srdce vždy rozpoltené. Na jednej strane sa teším z toho, aké veľké zázraky učiňuje náš dobrotivý Stvoriteľ v lesnom, lúčnom či horskom zátiší. Nadchýnam sa ladnosťou letu murárika, podmanivou vôňou konvalinky či krásou divotvorného kvietka papučky... Na druhej strane som však smutný-presmutný z toho, ako všetku túto krásu krás znečisťujeme. Veď či je to vari nadľudský výkon odniesť si z prechádzky prírodou všetko to, čo sme si do lesa alebo na lúku vzali? Keď plnú plechovicu dokážeme vyniesť hore strmými kopcami, prázdnu ju už dolu hádam môžeme zniesť. To, myslím, uzná každý. Prečo to však mnohí z nás neurobia?!

O tom, či sa pri prechádzke prírodou budeme cítiť naozaj tak ako v prírode, a nie na smetisku, rozhodujeme len a len my ľudia. Ak sa však budeme aj naďalej správať tak, že si z nej budeme robiť smetisko a „odkladisko" nepotrebných vecí, naše deti si určite nebudú môcť zašantiť v preschnutom jesennom lístí alebo sa spontánne vyváľať v prvom bielučkom snežiku zimy.

Ak nás túlavé topánky zavedú niekam do lúčneho či lesného zátišia, neodhoďme tam nič, čo je prírode cudzie. A ak nájdeme v prírode niečo, čo do nej nepatrí, nehanbime sa to vziať so sebou aj za cenu, že sa nám niekto vysmeje, ako sa to už niekoľkokrát stalo aj mne. Potešenie z nasledujúcej prechádzky čistým prírodným zákutím zmyje z nás aj ten najväčší výsmech...

Miroslav SANIGA

Jubileum v lesku spomienok i výziev

50 ROKOV ZŠ R. JAŠÍKA V PARTIZÁNSKOM

V septembri 1962 vstúpili do budovy našej školy prví žiaci. Odvtedy zažila škola mnoho krušných i krásnych chvíľ. Na všetky tie okamihy sme si radi zaspomínali 22. februára 2013, keď sme oslávili polstoročnicu Základnej školy Rudolfa Jašíka v Partizánskom.

Bolo veru na čo spomínať: spoločné práce na dostavaní telocvične, budovy školskej družiny, jedálne, športového areálu, úpravy školského priestranstva... Keď sa už pomaly mohol vychutnávať pocit z dobre vykonanej práce, narušila ho roku 1966 povodeň. Našťastie, krásnych chvíľ bolo omnoho viac, vďaka množstvu spoločných aktivít učiteľov i žiakov: deviatacke venčeky, Zdatná trieda (medzitriedne zápolenie v ľahkoatletických disciplínach), Memoriál Rudolfa Jašíka (pravdepodobne najstaršie preteky žiakov v atletike – už 45 nádherných ročníkov), školské výlety a exkurzie, lyžiarske zájazdy, školy v prírode, poznávacie zájazdy pre učiteľov a zamestnancov školy (Paríž, Praha, Rím, Viedeň, Budapešť, Drážďany...), družobné návštevy z Gottwaldova (dnes Zlína), Halle a zo Saratova...

Úspechy žiakov i príklady osobností oduševňujú

Okrem utužovania pozitívnych vzájomných vzťahov sú pre našu školu príznačné aj úspechy žiakov. Nejedenkrát sa mohli pochváliť krásnym umiestnením v krajskom i celoslovenskom (kedysi celoštátnom) kole športových, výtvarných či vedomostných súťaží. Tak napríklad v máji 1988 obsadili naši starší žiaci 4. miesto vo finále Medzinárodného atletického štvorboja priateľstva ČSSR v Karlových Varoch. V máji 2003 sme získali 2. miesto na Majstrovstvách Slovenska v hádzanej žiačok základných škôl. Martina Mišššíková skončila na 1. mieste v Olympiáde v nemeckom jazyku v rámci Slovenska, Kristína Cinková zas v matematickej súťaži MAKS. Celoslovenskou víťazkou výtvarnej súťaže J. A. Gagarin sa stala Aneta Kopecká, Michaela Hudoková skončila druhá na Slovensku v Štúrovom a Dubčekovom rétorickom Uhrovci... A takto by sme mohli pokračovať ešte dlho.

Najviac môžeme byť hrdí na ľudí, ktorí sú dnes veľmi úspešní či známi a vzišli tiež spomedzi našich žiakov. K nim sa radia napríklad Ing. Miloš Koterec (kariérny diplomat, štátny tajomník Ministerstva obrany SR), doc. Ing. Pavol Alexy, PhD. (vysokoškolský pedagóg, Fakulta chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave), Mgr. Ľubomír Popluhár (úspešný tréner slovenskej reprezentácie v hádzanej žien) a mnoho, mnoho iných.

Úsmevné hľadanie školského pokladu

Samotné oslavy päťdesiatky sa začali nápaditým kultúrnym programom v Dome kultúry Mestskej umeleckej agentúry v Partizánskom. Scenár a réžiu programu bravúrne zvládla naša najmladšia kolegyňa (a bývalá žiačka) Mgr. Michaela Mažgutová spolu so študentom učiteľstva hudobno-dramatického umenia Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre Lukášom Števíkom. Leitmotívom dramaturgie bolo hľadanie pokladu, ukrytého vraj niekde v škole. Moderátorom Dianke Suchánkovej a Adamovi Tomanovi pomáhali pri pátraní bývalí riaditelia aj žiaci, pán školník a – stará dobrá kronika. Nakoniec obaja pochopili, že pokladom školy sú jej učitelia a žiaci. Učitelia odovzdávajúci nielen svoje vedomosti, ale aj životnú múdrosť a kúsok svojho srdca. A žiaci, ktorí robia dobré meno našej škole a získané vedomosti uplatňujú aj vo svojom ďalšom živote.

Pátranie po poklade bolo spestrené speváckymi a tanečnými číslami, v ktorých účinkovali naši súčasní i bývalí žiaci. Na záver boli všetci účinkujúci odmenení nielen poďakovaním súčasného riaditeľa školy PaedDr. Rudolfa Ivanoviča, ale aj srdečným potleskom divákov s úsmevmi na tvárach. Pozvaní hostia mohli využiť ešte čas spoločného stretnutia v priestoroch školy a školskej jedálne. Pohostenie, tentoraz v réžii našej šikovnej vedúcej jedálne (a, samozrejme, pani kuchárok), bolo príjemným spestrením veselých rozhovorov a spomienok.

S ľuďmi sa mení aj tvár školy

V priebehu päťdesiatich rokov navštívilo našu školu 36 634 žiakov. Pôsobilo v nej takmer 200 učiteľov, 33 vychovávateliek a 87 ostatných nepedagogických zamestnancov. Mnoho z nich sa pričinilo o to, že v škole sa vytvorili viaceré tradície a vlastné súťaže. Obľúbené je najmä predvianočné Talentárium, Jarná burza, Zdatná trieda, imatrikulácie prvákov, medziškolský volejbalový turnaj školských pracovníkov, okresná súťaž Trinásta komnata (dejepisná a geografická časť) a Memoriál Rudolfa Jašíka.

Ale nemenili sa len ľudia... Postupne sa mení aj tvár našej školy – nové plastové okná, nový nábytok v triedach a v zborovni, zrekonštruované sociálne zariadenia, vynovená školská jedáleň, biele keramické tabule, počítačová učebňa, pribúda nová technika (multimediálna učebňa s LCD televízorom, domácim kinom a interaktívnou tabuľou), množstvo notebookov, dataprojektorov, ďalšie interaktívne tabule a modernizované učebne...

Veru, naša škola nie je obyčajná. Vládne v nej atmosféra, ktorá nenechá nikoho na pochybách, že sa tu snažíme vytvoriť pre všetkých tie najlepšie podmienky, ktoré by žiakom spríjemnili deväť rokov detstva a priviedli ich k správnym životným rozhodnutiam. A ja som hrdá na to, že môžem byť súčasťou tejto školy!

Mgr. Jana ZNÁŠIKOVÁ
Foto Mgr. Mária TOMEKOVÁ, Mgr. Michaela MAŽGUTOVÁ

Envirohračky ako prejav fantázie a zručnosti žiakov

KREATIVITA ŽIAKOV V PÚCHOVE

Krásne hračky od výmyslu sveta, tvorené bohatou detskou fantáziou, zdobili chodby Základnej školy s materskou školou na Slovanskej ul. v Púchove – od roku 1999 Školy podporujúcej zdravie. V rámci environmentálnej výchovy sa tu vo februári konala výstava týchto hračiek pod názvom Envirohračky.

Neboli to však iba „obyčajné“ hračky. Žiaci prvého a druhého stupňa školy ich totiž všetky vyrobili z odpadového materiálu. Starší žiaci pod vedením pani učiteľky Ing. Beaty Kučíkovej si v školskom environmentálnom projekte počínali s obdivuhodnou zručnosťou, kým mladší, aby obstáli v konkurencii s predsa len skúsenejšími a fortieľnejšími spolužiakmi, mohli zapojiť do výroby hračiek i svojich rodičov a súrodencov. Na svoje práce použili všakovaký materiál – najmä však kartón, papier, plastové obaly, fľaše a iné odpadové súčasti.

Od papierových kvetov po kartónový počítač

Hračky žiakov druhého stupňa mali prevažne technický charakter, a tak sa na nás usmieval kartónový obrí robot, roztomilý vláčik z papierových roliek či auto z plastových fliaš. No našli sa aj zástupcovia zvieracej ríše, ako napríklad plastové chobotničky, vtáci z odpadkových vriec a tiež mačka z kartónu. V popredí výstavky stál rozprávkový domček z toho istého materiálu, pri ktorom rástli v papierovej váze farebné papierové kvety a pri dome tancovala tanečnica vyrobená z plastovej fľaše.

Žiaci na prvom stupni sa zamerali prevažne na výrobu zvieratiek. Z výstavky sa na nás pozerala plastová sova či žirafa, pavúk, prasiatko, vtáčik a tučniak, kartónová kravička či koník. Spoločnosť zvieratkám robili rakety a lietadlo z plastových fliaš či papierových roliek, kartónové autíčka, roboti a krásny počítač. Je vhodné spomenúť, že pristavovali sa i ostatní žiaci školy a so záujmom si prezerali tieto krásne výtvory.

Bola to ojedinelá, vskutku výnimočná a zároveň i inšpiratívna výstava. Potvrdila nepísanú skutočnosť, že kreativita mladých ľudí naozaj nepozná hranice. Aj preto ďakujeme žiakom, ktorí sa zapojili do zaujímavého a originálneho školského projektu, pričom nám všetkým dokázali, že i z odpadového materiálu sa dajú vyrobiť krásne veci.

Mgr. Brigita OKRAJKOVÁ, foto autorka

Sú alternatívne školské systémy na osoh?

WALFDORFSKÁ PEDAGOGIKA NETRADIČNE

Nestáva sa často, aby vo forme knižky vyšli ucelené koncepcie, spôsoby a najmä inovačné metódy a prístupy k vyučovaniu, učeniu sa žiakov a k ich výchove. Takou je knižka autorov A. Gorduličovej a F. Balohu *Škola, ktorej sme dali srdce*. Publikácia s rozsahom 93 strán v podnázve uvádza, že ide o „využitie prvkov waldorfskej pedagogiky vo výchovno-vyučovacom procese Základnej školy v Závadke nad Hronom“.

Prvý dojem by napovedal, že autori publikácie si niekde prečítali o škole vo Waldorfe a o systéme R. Steinera a na základe toho transformovali svoje výchovné a vyučovacie metódy. Tento prvý dojem je však potrebné korigovať. Nešlo len o tzv. „amatérske“ prevzatie nejakej teórie a praxe výchovy a vzdelávania. Je zaujímavé, ako sa autori dostali k myšlienke robiť školu a výchovu po novom, inak. Najprv to bol kurz waldorfskej pedagogiky, ktorý zorganizoval riaditeľ Základnej školy s materskou školou v Brezne-Mazorníkove (zaujímavé je, že to nebolo metodické centrum), kde autori dostali prvý impulz a získali tiež spojenie na odborníkov z Holandska. Šesť rokov prácu školy sprevádzal holandský lektor Jan Net, ktorý radil, pomáhal, usmerňoval aj hodnotil jej prácu. K profesionalite práce prispeli aj výmenné pobyty s Holandskom a vyzdvihnúť určite treba súhlas a pomoc riaditeľa vtedajšej školskej správy v Banskej Bystrici dr. Jána Nemčoka. Nie každý na jeho pozícii by mal pravdepodobne odvahu podporiť projekt waldorfskej pedagogiky, najmä po kontroverzných diskusiách o podobnej škole v Bratislave. Poznámka k terminológii: Nesprávne sa uvádza pojem waldorfská pedagogika – Waldorf je dedina, kde vznikla prvá škola R. Steinera, a teda dedina nemôže mať pedagogiku. Presnejšie je vyjadrenie waldorfská škola, keď sa myslí škola typu pedagogiky realizovanej vo Waldorfe na základe koncepcie R. Steinera. Mimochodom, ide o filozofiu pansofizmu, antropozofie, podobne ako tvoril školy J. A. Komenský – tiež pansofista.

Autori v úvode veľmi úprimne uviedli, že nejde o vedeckú prácu v zmysle čísel, meraní, vedeckej exaktnosti, ale skôr o subjektívnu výpoveď učiteľov tejto školy, ktorá je však dostatočne dokumentovaná výkonmi, úspechmi a prínosom tejto alternatívnej školy v porovnaní najmä s klasickou základnou školou.

Načim poznamenať, že škola tohto typu vznikala v Závadke nad Hronom niekedy v rokoch 1994 – 1995, a teda ide o poznatky zo školy, ktorá doviedla svojich žiakov až do deviateho ročníka a mala možnosť sledovať ich vývin celé roky, aj po skončení základnej školy.

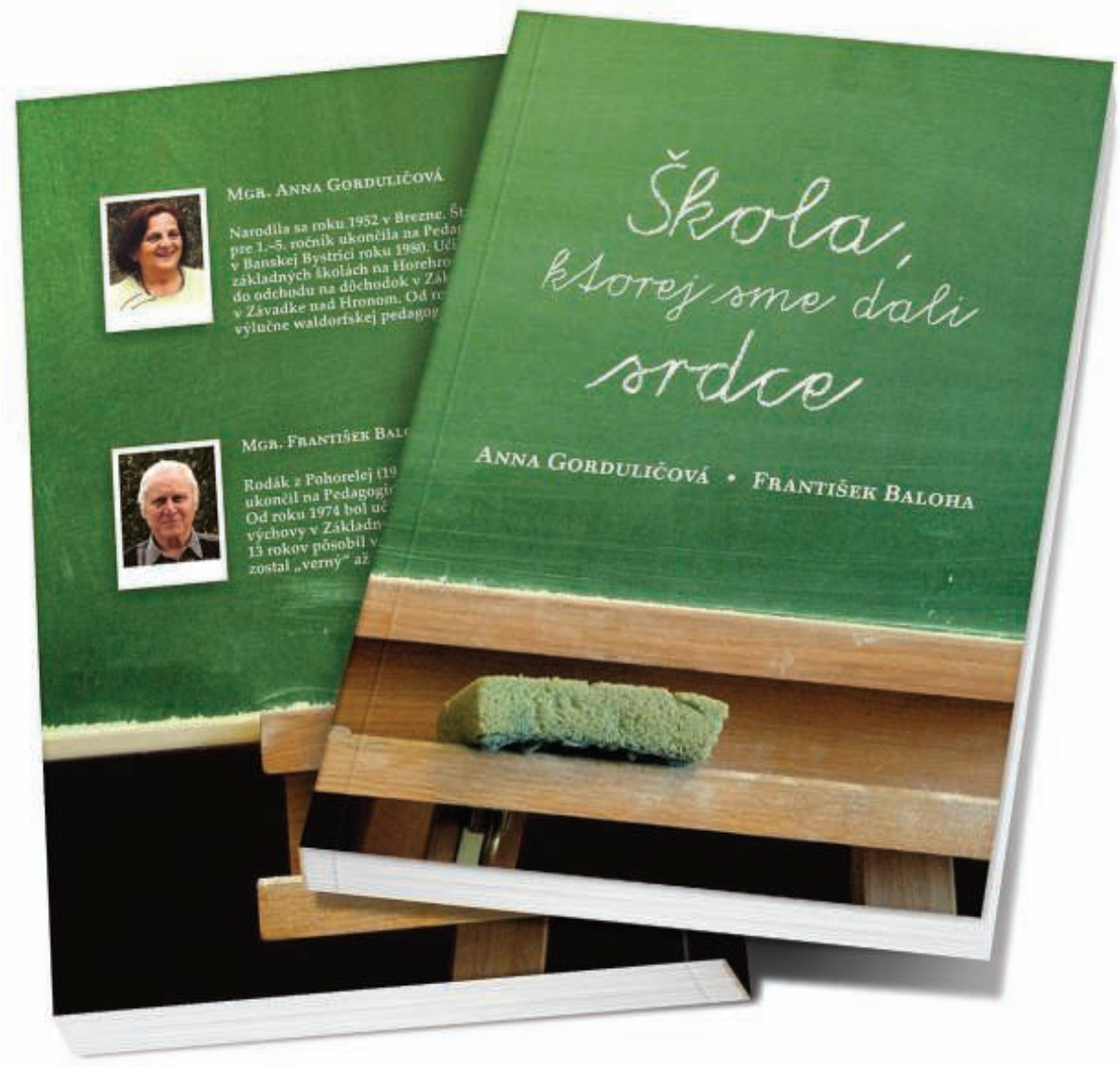

Autori štruktúrovali prácu veľmi prakticky, čo je jej výhodou. V prvých častiach popisujú, čo je waldorfská škola, ako začínali, čím je pedagogika R. Steinera iná oproti klasickým školám. Najcennejšia z hľadiska pochopenia aplikácie teórie do praxe je kapitola štvrtá, kde autori uvádzajú ukážky vyučovacích blokov v 1. až 4. ročníku základnej školy v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, matematika a vlastiveda. V ostatných kapitolách opisujú výsledky žiakov z roku 1998, postrehy zo slovného hodnotenia doložené ukážkami „vysvedčení“ žiakov na polroku aj na konci školského roka. Píšu o skúsenostiach s rodičmi, ich postupnej zmene postojov ku škole. Zaujímavé sú ich skúsenosti so žiakmi aj rodičmi pri prechode na druhý stupeň základnej školy. Od piateho ročníka až po ukončenie základnej školy učili v blokoch a etapách matematiku a slovenský jazyk. Vyučovanie sa začína pozdravmi, piesňami a hrou na flaute. Na záver bloku sa čítali báje a príbehy zo starovekého Ríma. Od januára 1999 pracoval v okrese Brezno klub waldorfskej pedagogiky, v ktorom sa stretávali učitelia z okolia Závadky nad Hronom, ale aj z Brezna a Banskej Bystrice. Obohatením sú výpovede učiteliek, ktoré realizovali vyučovanie (A. Števková, A. Balážová, A. Gorduličová), ako aj rodičov (M. Hrušková) a žiakov (M. Urbaníková, J. Hruška), ktorí hodnotili prácu v tejto škole už ako dospelí (23-roční). Nechýba ani vyjadrenie bývalej školskej inšpektorky I. Urbanovej. Výpovede učiteľov, žiakov, školskej inšpektorky sú pochvalné, oceňujúce princípy waldorfskej školy. Autori prezentujú aj problémy a ťažkosti, ktoré mali pri zavádzaní tejto školy do praxe, a vyslovujú presvedčenie, že novátorstvo, skúšanie netradičných prístupov s plnou zodpovednosťou a odbornosťou realizátorov môže školstvu na Slovensku len pomôcť.

Princípy a postupy waldorfskej školy sú dostatočne popísané v rozličných učebniciach o alternatívnom školstve. I keď Rudolf Steiner žil v rokoch 1861 – 1925, mnohé jeho pedagogické princípy sú dodnes živé, oživované, transformované do pojmov modernej pedagogiky. Je tu snaha rozvíjať vôľu, city a rozum, v modernejšom poňatí ide o kognitívny, nonkognitívny (emocionálny) a autoregulačný (vôľový) systém osobnosti dieťaťa. Dôraz sa kladie na umeleckú výchovu, na city, tvorivosť a vlastnú tvorbu, je to systém sústreďujúci sa na osobnosť žiaka, jeho skúsenosti, potreby, na prežívanie, vnútornú motiváciu učiť sa, a nielen na rozumové (kognitívne) výkony. Prechod na druhý stupeň základnej školy nebol dramatický a nepotvrdili sa kritické hlasy o nepripravenosti žiakov waldorfskej školy naň.

Skúsenosti učiteľov zo školy v Závadke nad Hronom predstavujú jednu cestu hľadania zlepšenia systému výchovy a vzdelávania v našich podmienkach. Prirodzene, že táto cesta predpokladá a potrebuje nielen zapálených a odborne zdatných učiteľov, ale aj podporu zo strany nadriadených orgánov. To, že sa dá uskutočniť alternatívna výchova a vzdelávanie aj v našich nie najlepších podmienkach, dokumentuje táto kniha, skúsenosť a výsledky tejto školy.

Kniha je vysoko užitočná pre každého, kto nie je spokojný s klasickou výchovou a vzdelávaním na našich školách, kto chce hľadať a nachádzať nové prístupy, metódy práce. Waldorfská škola nie je jedinou školou na Slovensku, ktorá hľadá nové spôsoby, myslenie, pôsobenie na žiakov. Ostáva vysloviť presvedčenie, že by bolo na osoh nielen slovenskému školstvu, ale aj a najmä deťom, žiakom, keby sa alternatívne školské systémy viac rozširovali aj v našich podmienkach.

Miron ZELINA
Foto autor

Dobré slovo – súťaž, ktorá nás spája

RECITÁCIA AKO ZDROJ TOLERANCIE

V školskom roku 2012/2013 sa už po sedemnásty raz stretnú najlepší recitátori v Komárne v Gymnáziu Hansa Selyeho, aby si zmerali sily v prednese poézie a prózy. Tohoročná súťaž sa uskutoční 25. apríla v slávnostnej sieni školy v rámci Komárňanských dní s medzinárodnou účasťou. Záštitu nad podujatím prevzal Pavol Paška, predseda Národnej rady SR, a László Kovér, predseda maďarského parlamentu.

Literárna súťaž v prednese poézie a prózy v slovenskom jazyku pre školy s vyučovacím jazykom maďarským sa zrodila na pôde Gymnázia Hansa Selyeho s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) v Komárne v školskom roku 1996/1997 pod vedením profesorky gymnázia Marianny Csémyovej v spolupráci s predmetovou komisiou slovenského jazyka. V tom istom roku sa uskutočnilo po prvýkrát školské kolo súťaže, ktorá už v nasledujúcom roku bola rozšírená na okresné kolá a neskôr aj krajské kolo. Zapojili sa do nej žiaci druhého stupňa základných škôl s VJM a prvého stupňa osemročných gymnázií v Nitrianskom kraji. V školskom roku 2001/2002 organizátori oslovili aj niekoľko národnostných škôl s vyučovaním slovenského jazyka v Maďarsku.

Cieľom súťaže je:
- vyhľadávať talentovaných žiakov,
- rozširovať ich vedomosti v oblasti slovenskej, resp. svetovej literatúry,
- rozvíjať jazykové a komunikatívne schopnosti a slovnú zásobu,
- zdokonaľovať výslovnosť,
- vypestovať v žiakoch zručnosť v umeleckej interpretácii,
- upevňovať ich záujem o sebavzdelávanie.

Súťaž sa vyhlasuje v každom školskom roku, pričom je členená na:
- školské kolá,
- obvodné kolá,
- krajské kolo s medzinárodnou účasťou.

Do obvodného kola postupujú víťazi školských kôl, do krajského žiaci z 1. a 2. miest v obvodných kolách.

Súťaž je organizovaná v štyroch kategóriách:
- I. kategória – prednes poézie – 6. a 7. ročník základných škôl, prima a sekunda osemročných gymnázií,
- II. kategória – prednes prózy – 6. a 7. ročník základných škôl, prima a sekunda osemročných gymnázií,
- III. kategória – prednes poézie – 8. a 9. ročník základných škôl, tercia a kvarta osemročných gymnázií,
- IV. kategória – prednes prózy – 8. a 9. ročník základných škôl, tercia a kvarta osemročných gymnázií.

Víťazi okresných kôl postupujú do krajského kola súťaže z piatich okresov Nitrianskeho kraja (Komárno, Nové Zámky, Šaľa, Nitra, Galanta). Od školského roku 2001/2002 podujatie nadobudlo medzinárodný charakter prizvaním niekoľkých národnostných škôl s vyučovaním slovenského jazyka z Maďarskej republiky a Rumunska, súťaže sa doposiaľ zúčastnili školy zo 16 obcí (Budapešť, Mlynky, Békešská Čaba, Santov, Slovenský Komlóš, Dabaš, Sarvaš, Veľký Čerkes, Čív, Pitvaroš, Nyíregyháza, Nadlak, Slovenský Bánhedeš, Dunaegyháza, Síleš, Héhalom).

Cieľom medzinárodnej súťaže je:
- nadviazať a rozvíjať kontakty medzi školami s VJM na Slovensku a školami s vyučovaním slovenského jazyka v Maďarsku,
- vychovávať žiakov k vzájomnej tolerancii a úcte,
- pomocou literatúry zbližovať národy a národnosti na oboch brehoch Dunaja,
- nech sa stane literatúra mostom, ktorý nás spája.

Počas uplynulých 16 rokov prevzali patronát nad podujatím významné osobnosti slovenského a maďarského spoločenského života, medzi inými Rudolf Schuster, Gábor Görgey, Rudolf Chmel, László Szigeti, Tibor Bastrnák, Ibolya Dávid, Pál Csáky, László Sólyom, Ivan Gašparovič, Pavol Paška, Béla Bugár. **Podporili nás viaceré vládne, štátne i kultúrne inštitúcie** – Národná rada SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Nitriansky samosprávny kraj, Mesto Komárno, Kultúrny inštitút Maďarskej republiky v Bratislave. **Poďakovanie pri organizovaní súťaže patrí aj** Obvodnému úradu v Nitre, riaditeľstvu Gymnázia Hansa Selyeho s VJM v Komárne, všetkým pripravujúcim pedagógom a súťažiacim, ako aj predmetovej komisii slovenského jazyka a literatúry pri Gymnáziu Hansa Selyeho s VJM v Komárne.

Marianna CSÉMY,
organizátorka súťaže

ŠKOLSTVO ODBORNE

14/2013, 14. marec 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Tím vie viac!

Využívanie inovatívnych metód výučby v rámci odborných predmetov viedlo žiakov Spojenej školy v Nižnej k navrhnutiu fotovoltaickej elektrárne na streche školy. Vďaka študentským projektovým aktivitám sme získali finančný grant cez program GEF SGP, ktorý nám umožní v najbližších mesiacoch inštalovať najväčšiu fotovoltaickú elektráreň v rámci nášho regiónu s ročným výkonom približne 18 000 kWh.

Žiaci školy združení v neformálnej skupine zaoberajúcej sa novinkami z oblasti energetiky navrhli prevádzku elektrárne s 30 polykryštalickými panelmi. Návrh predchádzal prieskum, odborné bádanie, získavanie, triedenie a analýza údajov a informácií. Spoločnou diskusiou a argumentáciou vybrali a navrhli konkrétnu technológiu. Bádateľské skupiny mapovali lokalitu Nižnej, jej zemepisnú polohu, globálne horizontálne žiarenie, teplotu vzduchu, tzv. referenčné klimatické hodnoty. Dôležitou časťou projektu bol výpočet systémových strát a účinnosti. Preukázali tak mnohé zručnosti a vedomosti, ktoré využijú aj vo svojom budúcom profesijnom uplatnení. Spolupracovali, svoje postupy a technológiu konzultovali s odborníkmi z praxe, s odbornými učiteľmi, a tak intuitívne prepájali odborné vzdelávanie s praxou.

Našim žiakom sa snažíme vždy predkladať na riešenie skutočné problémy, ktoré vznikajú v ich prostredí a sú pre nich zaujímavé. Takýmto spôsobom dochádza k rozvoju ich kreativity, narastá hĺbka ich poznania a ich práca nie je povrchná. Svoj projekt nazvali Slnečné lúče pre všetkých, *a musím potvrdiť pravdivosť tejto myšlienky. Realizáciou fotovoltaickej elektrárne získajú možnosť zážitkového vzdelávania v prenesenom význame naozaj všetci. Nielen súčasní žiaci našej školy. Uplatnenie projektovej výučby ako jednej z inovatívnych metód vzdelávania považujem za výbornú metódu v oblasti odborného vzdelávania. Táto metóda rozvíja u žiakov mnohé kompetencie dôležité pre 21. storočie. Odstraňuje „reprodukciu" pojmov a umožňuje v krátkom čase a veľmi efektívne prejsť k „produkcii" trvalých poznatkov. Dochádza aj k zmenám v sociálnej klíme žiackych kolektívov. Naučili sa kolektívne pracovať v duchu hesla: „Tím vie viac!" Do jednotlivých etáp realizácie projektu sa zapájajú aj žiaci, ktorí nepatria medzi najaktívnejších na klasicky vedenej vyučovacej hodine. Schopnosť tímovej kooperácie je v dnešných časoch značne dôležitá a mnohí významní zamestnávatelia ju považujú za kľúčovú.*

Ďalšou naplánovanou aktivitou je organizácia replikačných workshopov, na ktorých budú tvorcovia a realizátori projektu predkladať výsledný produkt svojej práce širokej verejnosti a, samozrejme, odborníkom v oblasti energetiky.

Uplatnenie moderných metód výučby v odbornom školstve je pomôckou v rukách učiteľa. Jej ponúknutím žiakom prispeje k vybudovaniu ich profesionálneho života na pevných základoch.

Ing. Peter SMOLÁR,
riaditeľ Spojenej školy v Nižnej

Spojená škola v Ivanke pri Dunaji, ktoré má svoje učebne a strediská praktického výcviku na viacerých miestach, si od svojho vzniku po súčasnosť uchováva charakter poľnohospodárskej vzdelávacej inštitúcie. ***Foto Ján SÚKUP***

Kone, psíky, ryby aj farmárstvo

Spojená škola
Ul. SNP 30
900 28 Ivanka pri Dunaji

Prvého januára 2008 vznikla v Ivanke pri Dunaji Spojená škola integráciou troch zložiek: Združenej strednej školy poľnohospodárskej v Ivanke pri Dunaji, Strednej poľnohospodárskej a priemyselnej školy J. A. Gagarina v Bernolákove a Stredného odborného učilišťa lesníckeho v Modre-Harmónii. Od 1. septembra 2009 nesú jej organizačné zložky názvy Stredná odborná škola Ivanka pri Dunaji a Stredná odborná škola J. A. Gagarina Bernolákovo.

Od svojho založenia roku 1961 ivanská škola prešla vývojom, na ktorom možno načrtnúť, ako hospodárske a spoločenské zmeny na Slovensku sprievodne vplývali na stredoškolské odborné vzdelávanie. Pôvodné zameranie školy reagovalo na potreby pripravovať kvalifikovaných odborníkov pre hydinársku veľkovýrobu. Stredoškolská výučba odboru hydinárstvo mala celoslovenskú pôsobnosť. Roku 1974 k škole pričlenili poľnohospodárske odborné učilište z neďalekých Podunajských Biskupíc, popri pôvodnom učebnom odbore hydinár pribudli odbory mechanizátor a poľnohospodár. Keď záujem o hydinárstvo ustupoval, formoval sa v Ivanke pri Dunaji odbor agropodnikanie so zameraním na farmárstvo.

V histórii školy má svoje miesto aj dievčenská odborná škola, učebný odbor služby a domáce hospodárstvo, na jeho potreby a zameranie nadväzovalo nadstavbové štúdium ekonomické služby. Po zániku týchto odborov otvorili študijný odbor obchod a podnikanie a paralelne s ním vznikol ďalší – prevádzka a ekonomika dopravy so zameraním na colnú deklaráciu (ten sa transformoval na odbor s obsahovo širším zameraním logistika v doprave). V školskej sieti ostalo agropodnikanie, priebežne jeho profil rozšírili o chov koní a jazdectvo. Ako jedna z prvých škôl na Slovensku otvorila škola v Ivanke odbor kynológia. Pri vypracovávaní jeho pedagogickej dokumentácie spolupracovali s partnerskou školou v Humpolci, v ktorej kynológiu už vyučovali. Odbor rybárstvo založili po rozdelení republiky. So Stredným odborným učilišťom lesníckym v Modre-Harmónii pribudli učebné odbory mechanizátor lesnej výroby a lesokrajinár.

Kontinuitu rastu odborného vzdelania pre absolventov stredného odborného učilišťa zabezpečuje nadstavbové štú-

(pokračovanie na stranách 22 a 23)

Príprava odborníkov sa začína v základných školách

Rada vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu sa na svojom siedmom zasadnutí zišla v Bratislave 4. marca 2013. Jej členovia zastupujúci zainteresované ministerstvá vlády SR, samosprávne kraje ako zriaďovateľov väčšiny stredných odborných škôl, zamestnávateľov, živnostníkov, hospodárske komory a odborárov rokovali za prítomnosti ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušana Čaploviča, ktorý je predsedom rady.

Prítomní rokovali o praktickej realizácii novely zákona č. 324/2012 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára tohto roka, a zákona č. 325/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení. Podpredsedovia Rady vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu informovali o tom, aká je účinnosť týchto legislatívnych opatrení z pohľadu rezortných ministerstiev, samosprávnych krajov, zamestnávateľov a odborov. Sekretariát rady sumarizoval rokovania členov jej pracovných skupín, ktoré sa konali koncom minulého roka.

Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) predložil na rokovanie základné informácie o príprave medzinárodnej konferencie o duálnom vzdelávaní. Bude sa konať v Bratislave 25. apríla 2013. Slovenská republika ňou reaguje na ponuku Nemeckej spolkovej republiky a jej ministerstva školstva na prezentáciu vzdelávacieho systému, ktorý pôsobí v úzkej previazanosti so zamestnávateľmi. Konferenciu pripravuje pod záštitou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR za účasti zástupcov širokého spektra odborníkov a aktivistov pôsobiacich v odbornom vzdelávaní.

Samostatnú pozornosť budeme v UN venovať pripravovaným národným projektom v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Sú tri: *Tvorba národnej sústavy kvalifikácií*, *Rozvoj stredného odborného vzdelávania* a *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami*.

Zoznam členov Rady vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu uverejňujeme na strane 18.

(aj)

Mladý tvorca bude na Job Expo 2013 v Nitre

Strana 18

Otvorené dvere k vzdelávaniu

Strana 19

Zapamätať sa dá aj na báze protikladov

Strana 19

Marketingové aktivity školy sú spojené s jej existenciou

Rozhovor s Ing. Štefanom Krištínom, riaditeľom SPŠ elektrotechnickej v Košiciach

Strany 20 a 21

Prvýkrát za hranicami všedných dní

Strana 21

Pedagogické a rodinné odkazy

Strana 24

Mladých inovátorov pribúda

KRIŠTÁĽOVÝ MERKÚR

Cena Krištáľový Merkúr má už svoje dejiny. Začala ju udeľovať lučenecká regionálna komora Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory (SOPK) roku 1996 najlepšie hospodáriacim podnikom v regiónoch Gemera, Malohontu a Novohradu. Stala sa ohodnotením predovšetkým tvorivého potenciálu ľudí, ktorí v podnikoch a vo firmách vytvárajú nové produkty. Výrobky hodnotili zástupcovia SOPK, Technickej univerzity vo Zvolene, Úradu priemyselného vlastníctva SR a Banskobystrického samosprávneho kraja. V súlade s celosvetovým trendom podpory nových technológií a inovácií výroby sa práve úspešné zavádzanie inovácií stalo rozhodujúcim kritériom.

Sympatické je, že v ostatných rokoch sa o cenu Krištáľový Merkúr uchádzajú aj vysoké a stredné odborné školy. Pre ich študentov je určená kategória Mladý inovátor. Priťahuje nových záujemcov. Tento rok poslali do súťaže inovatívne výrobky tri firmy a 18 mladých konštruktérov. Riaditeľ kancelárie regionálnej komory SOPK v Lučenci Vladimír Bystriansky s potešením konštatoval, že záujem sa každý rok zvyšuje. Vážnosť súťaže potvrdili aj jej organizátori. Vyhlasovania výsledkov v Banskej Bystrici 21. februára 2013 sa zúčastnil predseda Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory Peter Mihók i predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Vladimír Maňka.

Z mladých inovátorov gratulovali Radúzovi Piljanovi z Katedry dizajnu nábytku a drevených výrobkov Drevárskej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene. Hlavnú cenu v kategórii Mladý inovátor získal so svojou *Raketou* – nastaviteľným sedením vhodným do domácností. Konštrukcia prototypu je vypracovaná s technickou precíznosťou, ktorou sa môže seriózne uchádzať o sériovú výrobu. Druhé hlavné ocenenie v tejto kategórii získal Marek Lopušný zo Strednej priemyselnej školy Jozefa Murgaša v Banskej Bystrici. Navrhol systém na bezdrôtový prenos elektrickej energie na vzdialenosť dva až tri metre. Ako uviedol, systém sa dá využiť povedzme na bezdrôtové nabíjanie mobilných telefónov.

(aj)

Ekonómovia na Yalle College

SOŠ HANDLOVÁ

Dobré podnikateľské postupy a spôsoby v podnikaní boli hlavnou témou druhého pracovného stretnutia v rámci programu Partnerstvá Leonardo da Vinci v meste Wrexham vo Walese. Projekt s názvom *Promote Youth Entrepreneurship* realizuje okrem našej školy ďalších päť partnerov (zo Španielska, z Bulharska, Veľkej Británie, Litvy a Poľska). Hostiteľskou školou bola tentoraz Yale College, pre nás pozoruhodná nielen počtom viac ako päťtisíc žiakov, ale aj širokou škálou študijných odborov, od technicko-informatických až po umelecké.

Pracovný program tvorili prezentácie „úspešných" podnikateľských postupov z každej účastníckej krajiny, ktoré môžu slúžiť ako vzor pre mladých podnikateľov a inšpirovať ich nielen dosahovaním svojich ziskov, ale aj podnikateľskou kultúrou, etikou v podnikaní a dodržiavaním environmentálnych zásad. Súčasťou bol aj workshop na tému podpory podnikania mladých ľudí v Európe. Prestávky medzi jednotlivými vystúpeniami a diskusiami boli vyplnené prehliadkou školy, jej učební a laboratórií, ukážkami praktického a odborného vyučovania a stretnutiami so žiakmi a s učiteľmi Yale College. Poznávací program bol zostavený z prehliadky najzaujímavejších miest Wrexhamu a jeho okolia. Patrí medzi ne Racecourse Ground – najstarší medzinárodný futbalový štadión na svete, Pontcysyllte Aqueduct – najdlhší a najvyšší liatinový akvadukt na svete, jeden zo siedmich divov britského vnútrozemského systému vodných kanálov, Chirk Aqueduct, ktorý je postavený celý z kameňa, zámok Chirk Castle, posledný waleský hrad z obdobia vlády Eduarda I.

Najväčším prínosom stretnutia bola podľa zástupkyne riaditeľa školy Ing. Márie Beňušovej možnosť učiť sa navzájom od svojich partnerov z iných krajín a kultúr, študenti od rovesníkov, učitelia od svojich kolegov, možnosť rozšíriť si obzor, spoznať nových ľudí a ich zvyky, nájsť spôsob, ako urobiť vyučovanie v budúcnosti ešte zaujímavejšie, kvalitnejšie, efektívnejšie.

SOŠ Handlová
Foto archív školy

Prvenstvo v Strojárskej olympiáde

SPŠ SNINA

Pre každú strednú odbornú školu je zrkadlom kvality aj porovnanie svojej úrovne s kvalitou ostatných škôl. Stredná priemyselná škola (SPŠ) v Snine sa neobáva takýchto výziev a pripravuje svojich žiakov, aby v tvrdej konkurencii obstáli, overili si svoje vedomosti a zároveň získali zaujímavé poznatky a skúsenosti. Škola má každoročne zastúpenie vo viacerých sekciách v celoslovenskom kole Strojárskej olympiády v Bratislave. Štrnásteho februára vycestovali do Bratislavy traja študenti našej školy, ktorých cieľom bolo obhájiť predloženú prácu a reagovať na profesionálne otázky poroty. Do súťaže ich pripravovali učitelia odborných predmetov Ing. Jozef Kováč, Ing. Ján Ľonc, Ing. Mária Ortutayová a Ing. Ján Onufer.

O smerovaní našich žiakov do finále nasvedčovali už ich čiastočné výsledky v testoch z matematiky a fyziky a preverovanie vedomostí zo všeobecného a z odborného strojárstva. Súčasne sa naplno venovali svojim prácam, aby sa dostali do prvej desiatky, ktorou sa cesta do finále otvorí. Podarilo sa to všetkým trom. Dávid Šimon (2. ročník) nás zastupoval v sekcii Energetické strojárstvo, procesná a environmentálna technika, automatizácia a informatizácia strojov a procesov, Ľuboš Mochnaľ (4. ročník) v sekcii Aplikovaná mechanika a mechatronika a Denis Copák (3. ročník) v sekcii Strojárska výroba, manažérstvo kvality, strojárske technológie a materiály. Práca v sekciách bola náročná a v záverečnej štatistike SPŠ v Snine obsadila dve štvrté miesta a jedno prvé.

Dávid Šimon (pod odbornou garanciou M. Ortutayovej) svojou víťaznou prácou *HHO generátor (generátor Brownovho plynu)* poukázal na problematiku využitia alternatívnych druhov palív spaľovacích motorov. Návrh riešenia demonštroval na vlastnom skonštruovanom modeli generátora. Podarilo sa mu presvedčiť všetkých, a najmä porotu, že „jazdiť sa dá aj na vodu". Škola získala finančné ohodnotenie 600 eur a Dávid Šimon 300 eur.

PaedDr. Alena ROMANOVÁ,
riaditeľka školy
Foto archív školy

Anglický projektový týždeň

CZŠ ŠURANY

V tomto školskom roku dostala naša Cirkevná základná škola Ž. Bosniakovej v Šuranoch možnosť zapojiť sa do anglického projektového týždňa *English Native Speaker Project* s rodenými hovoriacimi z Anglicka, USA, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu a ďalších krajín, kde sa rozpráva po anglicky. Naši žiaci v priebehu druhého februárového týždňa absolvovali 30 hodín výučby angličtiny so štyrmi lektormi z Los Angeles, Virginie, Nového Zélandu a Írska. Tí sa im postarali o zaujímavý a bohatý program. Žiaci si zahrali rugby, írsky futbal, upiekli si pizzu, naučili sa anglické piesne, prežili zamilovaný *St. Valentine´s day*. Neoceniteľnou skúsenosťou pre nich bola možnosť otestovať si svoje komunikačné zručnosti v anglickom jazyku v praxi. Anglický projektový týždeň mal u nás veľký úspech, a preto sme sa rozhodli, že sa doň zapojíme i budúci rok.

Lucia HOLKOVÁ,
CZŠ Ž. Bosniakovej Šurany

Rada vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu

Predseda	
Doc. PhDr. Dušan Čaplovič, DrSc.	minister školstva, vedy, výskumu a športu SR
Podpredsedovia	
Ing. Marián Valentovič	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Ing. Dana Mažgútová, PhD.	Žilinský samosprávny kraj
Ing. Robert Schmidt	Slovenská živnostenská komora
Ing. Martin Maták	Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku
Tajomník	
Ing. Ivan Stankovský, CSc.	Štátny inštitút odborného vzdelávania
Členovia	
PhDr. Mária Józsová	Úrad vlády SR
Ing. Marian Galan	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
JUDr. Anton Kulich	Ministerstvo vnútra SR
Doc. PhDr. Zuzana Slezáková, PhD., MPH	Ministerstvo zdravotníctva SR
PhDr. Ivan Pešout, PhD.	Ministerstvo hospodárstva SR
Ing. Ondrej Patarák, CSc.	Ministerstvo kultúry SR
Ing. Iveta Šimonovičová	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR
PaedDr. Mgr. Mária Benedikovičová	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
RNDr. Jozef Klinda	Ministerstvo životného prostredia SR
Ing. Roman Csabay	Bratislavský samosprávny kraj
Mgr. Katarína Duchová	Trenčiansky samosprávny kraj
PhDr. Ľubica Libová, PhD.	Nitriansky samosprávny kraj
Ing. Miroslav Martiš	Banskobystrický samosprávny kraj
Ing. Štefan Kandráč	Košický samosprávny kraj
Ing. Karol Lacko, PhD.	Prešovský samosprávny kraj
Štefan Murárik	Trnavský samosprávny kraj
Ing. Igor Patráš	Republiková únia zamestnávateľov
Ing. Jaroslav Holeček	Slovenská obchodná a priemyselná komora
Ing. Miroslav Maxon	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora
Ing. Rudolf Valovič, CSc.	Slovenská lesnícka komora
Ing. Peter Čičmanec, PhD., Dr. h. c.	Slovenská banská komora
Ing. Ján Žačko	Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR
Mgr. Štefan Kotras	Konfederácia odborových zväzov SR

Mladý tvorca bude na Job Expo 2013 v Nitre

POZVÁNKA

Pozývame vás 18. a 19. apríla 2013 na Agrokomplex - Výstavníctvo Nitra na Veľtrh práce - Job Expo 2013, najväčší veľtrh pracovných príležitostí na Slovensku. Na nitrianskom výstavisku sa bude súbežne (v dňoch 18. – 20. apríla) konať 21. ročník celoštátnej prezentačnej výstavy stredných odborných škôl Mladý tvorca 2013.

Obe výstavy sú príležitosťou ukázať širokej verejnosti a zástupcom podnikateľských subjektov výsledky nadobudnutých odborných vedomostí a získaných praktických zručností žiakov stredných odborných škôl. Očakávame, že zároveň budú inšpirovať žiakov základných škôl a ich rodičov pri výbere budúceho povolania.

Ďalšie informácie o výstavách a sprievodných podujatiach nájdete na stránkach Ministerstva hospodárstva SR a veľtrhu.

(mhsr)

Otvorené dvere k vzdelávaniu

PU V PREŠOVE

Prešovská univerzita (PU) v Prešove v priestoroch vysokoškolského areálu 14. februára 2013 v rámci Dňa otvorených dverí predstavila záujemcom o vysokoškolské štúdium svojich osem fakúlt a univerzitné pracoviská. Deň otvorených dverí sa niesol v duchu hesla *Študenti študentom*. Už vo vstupnej hale hlavnej budovy PU nás vítali mladí ľudia-poslucháči univerzity, ktorí usmerňovali návštevníkov. aby sme sa dozvedeli, prečo sa oplatí študovať práve na tejto katedre.

Odpoveď bola povzbudivá: geografia je perspektívny odbor, ktorý poskytuje flexibilitu a univerzálnosť uplatnenia sa na trhu práce. Čo sa skrýva za týmito slovami? Absolventi sa môžu uplatniť napríklad na úradoch miestnej a regionálnej samosprávy, v regionálnych rozvojových agentúrach, kartografických a geodetických inštitúciách, environmentálnych inštitúciách. A výpočet atraktívnych pracovných miest môže pokračovať.

A tí sa už ponáhľali do zriadeného univerzitného mestečka, kde sa fakulty univerzity prezentovali. Tak sa mohli najmä študenti stredných škôl zoznámiť priamo na mieste s konkrétnymi študijnými programami, s vedeckou i so záujmovou činnosťou univerzity. Prešovská univerzita sa v rebríčku svetových univerzít Webometrics (z konca januára 2012) umiestnila v slovenskej TOP 5 (popri nej ju tvorili Slovenská technická univerzita v Bratislave, Univerzita Komenského v Bratislave, Technická univerzita v Košiciach a Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach).

Možnosti atraktívneho uplatnenia sa

Sme v univerzitnom mestečku, pred stánkami, ktoré prezentujú jednotlivé fakulty. Pozýva nás fakulta humanitných a prírodných vied. Priam hýri aktivitami. V rámci vysokoškolskej prípravy študentov PU v Prešove predstavuje edukačnú inštitúciu so špecifickou vzdelávacou a vedeckou orientáciou. Uskutočňovanie pedagogickej činnosti, vedy a výskumu zabezpečuje jej sedem katedier. Pristavili sme sa pri katedre geografie a regionálneho rozvoja, aby sme sa dozvedeli, prečo sa oplatí študovať práve na tejto katedre.

Odpoveď bola povzbudivá: geografia je perspektívny odbor, ktorý poskytuje flexibilitu a univerzálnosť uplatnenia sa na trhu práce. Čo sa skrýva za týmito slovami? Absolventi sa môžu uplatniť napríklad na úradoch miestnej a regionálnej samosprávy, v regionálnych rozvojových agentúrach, kartografických a geodetických inštitúciách, environmentálnych inštitúciách. A výpočet atraktívnych pracovných miest môže pokračovať.

V ďalšom stánku nás privítali študenti fakulty manažmentu. Táto fakulta poskytuje vysokoškolské štúdium v akreditovaných študijných programoch všetkých troch stupňov univerzitného štúdia a pripravuje absolventov s predpokladmi na uplatnenie sa v oblasti ekonomických a manažérskych činností v podnikoch a iných organizáciách, v turizme, hotelierstve a kúpeľníctve, environmentalistike. Fakulta manažmentu PU v Prešove si niekoľko rokov za sebou uchováva status jednej z najžiadanejších fakúlt spomedzi 120 ďalších univerzitných a ostatných vysokoškolských fakúlt na Slovensku.

Tradičné základy, aktuálne smerovania

A už sa dostávame k stánku jednej z najmladších – k fakulte zdravotníckych odborov, ktorá vznikla na PU roku 2002 ako šiesta fakulta. Je zameraná na poskytovanie vzdelania v bakalárskych študijných programoch v odboroch ošetrovateľstvo, pôrodná asistencia, fyzioterapia, dentálna hygiena, urgentná zdravotná starostlivosť a v magisterských programoch ošetrovateľstvo a fyzioterapia.

Niečo celkom iné sa dozvedáme o fakulte športu. Je postavená na vyše 60-ročnej tradícii katedry telesnej výchovy, ktorá vznikla roku 1951 na bývalej košickej pobočke Pedagogickej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave. Už o rok neskôr sa spomínaná katedra usídlila v Prešove. Aj z toho vidíme, že hoci tá súčasná má iba osem rokov, opiera sa o bohatú tradíciu. Fakulta športu venuje veľkú pozornosť vedeckému výskumu a v budúcnosti chcú jeho výsledky prezentovať tak, aby fakultu akceptovali športové zväzy a kluby (predovšetkým tým, že môže byť nápomocná napríklad pri riadení tréningového procesu).

Nemohli sme obísť Filozofickú fakultu PU. Vznikla ešte pred polstoročím a na Slovensku je druhá najstaršia s týmto študijným zameraním. Filozofická fakulta je úspešne sa rozvíjajúcou pedagogickou a výskumnou inštitúciou. V súčasnosti má akreditovaných 38 študijných programov na bakalárskom stupni, 31 programov na magisterskom stupni a 14 na doktorandskom stupni. Počas Dňa otvorených dverí sa predstavila zaujímavosťami z predškolskej, elementárnej a zo špeciálnej pedagogiky.

Rozhovor s prorektorom univerzity

Pri jednom zo stánkov univerzitného mestečka sme stretli prorektora Prešovskej univerzity pre vzdelávanie prof. PhDr. Milana Portika, PhD., čo bola príležitosť porozprávať sa s ním o tomto podujatí.

Pán profesor, zaujímalo by nás prepojenie Prešovskej univerzity v Prešove so strednými školami. Smeruje k tomu aj toto podujatie?

Našou snahou je získať študentov stredných škôl, ktorí sú kvalitní, dobrí, pretože dnes kvalita vzdelania, kvalita profesionálnej prípravy je dôležitá vo všetkých sférach. To si aj od nás žiada, aby sme boli kvalitnou univerzitou. Teda mať kvalitných učiteľov, kvalitných študentov, kvalitné programy – a predpokladáme, že výstupy budú také, aké očakávame a aké naša spoločnosť očakáva od nás. Aby sme študentov stredných škôl získali, prichádzame k nim s rôznymi aktivitami. Samozrejme, každá fakulta Deň otvorených dverí už organizovala. Každá na úrovni svojich študijných programov ukázala, čo ponúka, aké študijné programy, aké sú podmienky štúdia. Prvýkrát za existencie našej univerzity robíme túto akciu spoločne. Je to spoločný Deň otvorených dverí univerzity, ktorého sa zúčastňujú všetky fakulty. Snažíme sa ukázať univerzitu ako celok. Aby návštevníci videli jej priestory, videli, ako a čím žije.

O aký druh prezentácie v stánkoch v univerzitnom mestečku vlastne ide?

Každá fakulta poskytuje študentom prehľad a ponuku študijných programov. Neskôr ich nasmerujú do svojich centier. Každá z fakúlt má vyhradené učebne, kde svoje programy prezentujú omnoho konkrétnejšie. Okrem toho chceme našim budúcim študentom ukázať aj takpovediac mimoštudentský život, ktorý možno nesúvisí priamo so vzdelávaním, ale je jeho neoddeliteľnou súčasťou.

V logu vašej univerzity máte slogan „Viac ako vzdelanie“. Čo znamená?

Univerzita neposkytuje iba vzdelanie, ale pripravuje študenta na život, a ten obsahuje nielen dimenziu vzdelania, ale aj ľudský rozmer. Toto je jedna z akcií, ktorá by mohla osloviť študentov stredných škôl, poskytnúť im informácie, ktoré by boli pre nich zaujímavé, ktoré by ich oslovili a na ich základe sa rozhodli pre štúdium na našej univerzite.

V podstate v každom stánku sa hovorí ešte o jednom kvalitatívnom rozmere tohto podujatia.

Chceme, aby sa absolventi našej univerzity uplatnili na trhu práce ako ozajstní profesionáli. Už tradične napríklad najväčší záujem o štúdium na univerzite je na fakulte manažmentu. Hlasí sa ta desaťnásobne viac študentov, než môže fakulta na jednotlivé odbory prijať. Rôznorodosť našich fakúlt a množstvo študijných programov vytvára dobrý priestor na to, aby tu študenti našli priestor na uplatnenie svojich záujmov.

Z pohľadu riaditeľa gymnázia

Požiadavky zo strany vysokých škôl na študentov stredných škôl nie sú malé, preto je zaujímavý názor napríklad učiteľov stredných škôl na to, ako tieto nároky zvládnuť a čo by budúcim vysokoškolákom prospelo. Táto aktuálna požiadavka bezprostredne súvisí s napĺňaním školskej reformy, a tak sme v tejto súvislosti oslovili na Dni otvorených dverí Prešovskej univerzity riaditeľa Gymnázia na Konštantínovej ul. v Prešove PhDr. Stanislava Šantu.

Ako sa darí či nedarí realizovať tieto zámery?

V rámci reformy došlo k zníženiu časovej dotácie na prírodovedné predmety, čo by bolo vhodné prehodnotiť. V súvislosti s tým by bolo potrebné spresniť obsah a cieľové požiadavky na vedomosti žiakov v oblasti prírodovedných predmetov s ohľadom na požiadavky jednotlivých vysokých škôl, keďže požiadavky vysokých škôl na vedomosti absolventov sa aj napriek redukcii učiva v štátnom vzdelávacom programe stredných škôl nezmenili.

Čo by posunulo stredné školy napríklad v napĺňaní cieľov tvorivo-humanistickej výchovy?

Pre potreby napĺňania cieľov tvorivo-humanistickej výchovy v oblasti predchádzania patologickým javom a oblasti emocionálnej, sociálnej a etickej je nutné v normatíve na financovanie škôl vyčleniť finančné prostriedky na vytvorenie pracovného miesta pre školského psychológa a špeciálneho pedagóga. Títo odborní zamestnanci sú v súčasnosti veľmi potrební na zabezpečenie úloh vyplývajúcich zo štátneho vzdelávacieho programu.

Keď sme odchádzali z Dňa otvorených dverí Prešovskej univerzity, nemohli sme si nevšimnúť vysoký panel so slovami: „Vzdelanie nám pristane.“ Nápis neklamal. Mladým ľuďom, ktorých sme tu stretli, vzdelanie vskutku pasuje.

Ivan JACKANIN
Foto autor

Zapamätať sa dá aj na báze protikladov

POĽNOHOSPODÁRSTVO

Osvojovanie si odborných vedomostí sa dá realizovať rozličnými metódami a formami. Kým definície je potrebné memorovať, znaky popisovať alebo porovnávať a vlastnosti charakterizovať, mnohokrát sa stretávame so skutočnosťou, že s cieľom zvládnutia preberanej problematiky učiva musíme metódy a formy spájať, resp. kombinovať.

Medzi žiakmi existujú rôzne typy, ktoré si osvoja preberanú problematiku na základe rôznych informácií. Jeden žiak uprednostňuje výklad učiteľa, iný si ju radšej osvojí prečítaním z učebnice, podaktorý z kombinovanej hodiny vedenej formou diskusie, ďalší z pozorovania, niektorý z praktickej činnosti.

Pri previerke vedomostí sa taktiež stretáme s rôznymi skutočnosťami. Niekedy jeden žiak dokáže na položenú otázku zodpovedať presne podľa našich predstáv (tu sa často kopíruje metóda preberaného učiva v predchádzajúcich vyučovacích hodinách). Inokedy zase iný, aj keď nevie hovoriť súvisle, dokáže odpovedať na kladené čiastkové otázky. Sú aj situácie, keď žiak odpovedá vzhľadom na preverovanú problematiku presne naopak. Hodnotenie zo strany učiteľa v tomto prípade nebýva pozitívne. Tento jav opačného zvládnutia preberanej problematiky zo strany žiaka môže učiteľ vhodne využiť v praxi – napríklad zapracovať do vyučovacej hodiny protiklady takým spôsobom, že sa využije ich porovnávanie.

Ako príklad sme si vybrali predmet včelárstvo. V rámci neho je uvedená téma týkajúca sa rojenia včiel a dvoch najzávažnejších chorôb. Z popisov, ktoré sú prezentované v tabuľkách, je možné vyčítať viac protikladov. Tabuľky sme zostrojili najmä z dôvodu, že spájame videné s počutým, aby protiklady boli chápané viacerými zmyslami súčasne. Využili sme ešte i tú skutočnosť, že popis problému v stĺpcoch sme žiakom ihneď nepredostreli, ale nechali sme ich uvažovať, so súčasným upozornením, že pri úvahe a riešení problému majú žiaci využiť protiklad. Táto forma výučby žiakov motivuje nielen k tomu, aby uvažovali, ale zároveň stimuluje ich poznávanie a osvojovanie si problematiky. Ak je pri preverovaní vedomostí z učiva, ktoré bolo prebrané na báze protikladov, žiak upozornený na chybu, dokáže ju rýchle odstrániť.

Príklad, ktorý sme uviedli, je možné modifikovať i v rámci iných odborných predmetov, napr. pri porovnávaní niektorých plemien hospodárskych zvierat (skúste zostrojiť model porovnania arabského a anglického plnokrvníka, niektorých plemien psov alebo úžitkových typov hydiny), skupín krmív, chorôb iných druhov zvierat a pod.

Niekedy stačia malé podnety a zistíme, že optimálne uplatnené protiklady sa neprejavia v extrémoch hodnotenia výborný – nedostatočný, ale v upevnení vedomostí, ktoré sa demonštrujú nielen pri klasifikovaní, ale aj v profile absolventa.

Tabuľka 1: Rozdiely u rojov včiel

Sledovaný znak	Prvoroj	Ďalšie roje
Vzdialenosť od úľa	blízko	ďaleko
Výška usadenia sa	nízko	vysoko
Hustota	riedky	hustý (strapec)

Tabuľka 2: Porovnanie dvoch nákazlivých chorôb včiel

Ukazovateľ choroby	Hniloba včelieho plodu	Mor včelieho plodu
Etiológia	polybakteriálne ochorenie	monobakteriálne ochorenie
Napadnutie plodu	nezaviečkovaný	v štádiu viečkovania
Zmena larvy na hmotu	kašovitá, neťahajúca sa	mazľavá, ťahajúca sa
Zápach	viac druhov – kyslý, fekálny, ale môže byť aj nevýrazný	len jeden druh – zreteľný, kostnoglejovitý
Príškvar po odumretej larve	ľahko sa odlupuje	neodlupuje sa
Plochy uhynutého plodu	medzerovité	mapovité
Likvidácia úľov a náradia	selektívna, podľa veterinárnych nariadení	úplná

Ľudovít ŠKRABÁK, Ján PIEŠŤANSKÝ,
SOŠ poľnohospodárstva a služieb
na vidieku v Trnave

Marketingové aktivity školy sú spojené s jej existenciou

ROZHOVOR

Hovoríme s Ing. Štefanom Krištínom, riaditeľom Strednej priemyselnej školy elektrotechnickej v Košiciach.

Pri profilových rozhovoroch s vedúcimi pracovníkmi škôl sprievodne uverejňujeme aj stručné profily nosných študijných alebo učebných odborov. Myslím, že pri vašej škole by sme mohli upozorniť na technické lýceum. Ba nutká ma začať práve ním aj v úvodnej všeobecnejšej otázke. Technické lýceá vo viacerých štátoch majú už dlhoročnú tradíciu, nemali sme ich zavádzať podstatne skoršie aj u nás?

Školský systém na Slovensku sa za posledných niekoľko desiatok rokov nejako výrazne nemenil, až do času, keď vstúpil do platnosti nový školský zákon. Na rozdiel od niektorých krajín Európy je náš systém pomerne prehľadný. Po skončení základnej školy majú žiaci možnosť pokračovať v štúdiu v tzv. učebných (nematuritných) odboroch na stredných odborných školách, kde sa štúdium končí záverečnou skúškou a absolvent získava výučný list. Ďalšou možnosťou je štúdium v študijných odboroch, ktoré sa končia maturitnou skúškou. Niektoré stredné odborné školy umožňujú svojim žiakom získať počas stredoškolského štúdia spolu s výučným listom aj maturitné vysvedčenie.

Za posledných niekoľko rokov, keď stredné školy na Slovensku vrátane gymnázií akútne pociťujú nedostatok žiakov, sú otvárané nové zaujímavé študijné odbory. Jedným z nich je aj technické lýceum. Je to určitá alternatíva medzi štúdiom na gymnáziu a strednej odbornej škole. Gymnaziálne štúdium je všeobecnou prípravou študentov na štúdium na univerzitách. Gymnáziá spravidla ponúkajú širokú paletu predmetov, na základe ktorých sa žiak môže profilovať. Stále však platí, že po skončení gymnázia získa žiak spolu s maturitou všeobecné stredoškolské vzdelanie, no na svoj ďalší profesijný rast by mal pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu. Na rozdiel od toho absolvent strednej priemyselnej školy, ktorý študoval v študijnom odbore technické lýceum, získava okrem poznatkov zo všeobecnovzdelávacích predmetov aj profesijnú kvalifikáciu – konkrétne v prípade našej školy odborné kompetencie zamerané na informačné technológie i ekonomiku a základy podnikania. Znamená to, že aj keď takýto absolvent nepokračuje vo vysokoškolskom štúdiu, získa maturitou odbornú kvalifikáciu, v čom je zásadný rozdiel medzi gymnaziálnym štúdiom a štúdiom v strednej odbornej škole.

Chcem tým len poukázať na výhodu štúdia v strednej odbornej škole, pokiaľ žiak nemá ambíciu pokračovať vo vysokoškolskom štúdiu. Dôraz, ktorý kladieme na prípravu našich budúcich absolventov, dáva záruky úspešného zvládnutia univerzitného štúdia technického zamerania.

Do školského vzdelávacieho programu vašej školy ste technické lýceum zaviedli síce iba pred niekoľkými rokmi, príprava na takýto závažný krok však trvá podstatne dlhšie. Kedy ste začali uvažovať o odbore osobne vy ako riaditeľ školy?

Ako som už spomenul, zložitá situácia pri získavaní a prijímaní nových žiakov na stredoškolské štúdium – nedostatok žiakov v stredných školách spôsobuje najmä vysoký počet stredných škôl, či už štátnych, alebo neštátnych – núti stredné školy ponúkať nové atraktívne, ale najmä zamestnávateľmi akceptované študijné odbory. Myšlienku otvoriť v našej škole študijný odbor technické lýceum som prvýkrát vyslovil na pôde školy pred viac ako piatimi rokmi. Najprv to boli naše prieskumy – aký je záujem o takýto študijný odbor, čo tak-

VIZITKA

Ing. Štefan Krištín (1960) maturoval na Strednej priemyselnej škole elektrotechnickej v Košiciach, v tomto meste vyštudoval elektrotechniku na Elektrotechnickej fakulte Vysokej školy technickej. Na Strednej priemyselnej škole elektrotechnickej v Košiciach začal vyučovať v školskom roku 1987/1988, od roku 2004 je jej riaditeľom. Je členom odbornej komisie pri Štátnom inštitúte odborného vzdelávania v Bratislave pre skupinu študijných odborov 26. Zároveň pracuje ako expert pre Národnú agentúru Programu celoživotného vzdelávania - SAAIC Bratislava pre podprogramy Leonardo da Vinci a Comenius.

kéto štúdium ponúka, ako to „funguje“ v iných stredných školách na Slovensku, ale najmä aké je uplatnenie absolventov tohto študijného odboru.

A kedy takpovediac dozreli okolnosti na oficiálne rozhodnutie vo vedení, v pedagogickom zbore školy?

Po dlhých diskusiách, analýzach i konzultáciách so zamestnávateľmi sme sa roku 2010 rozhodli, samozrejme, s patričnými súhlasmi, otvoriť od školského roku 2010/2011 v prvom ročníku jednu triedu technického lýcea. Odvtedy máme v škole v každom ročníku jednu triedu žiakov študujúcich v tomto študijnom odbore a s radosťou konštatujem, že záujem oň z roka na rok narastá. Tým sa len potvrdila správnosť rozhodnutia ponúknuť niečo nové, niečo iné.

Ako to býva pri takejto príprave alebo podobne vážnych koncepčných zámeroch medzi kolegami v školách podobného odborného zamerania? Konzultujete otvorene, vymieňate si žičlivo skúsenosti a poznatky, alebo je „najistejšie spoliehať sa predovšetkým na seba samého“?

Vzhľadom na konkurenčný boj medzi strednými školami sú vzájomné konzultácie len vo veľmi všeobecnej rovine. Do úvahy skôr prichádzajú rozhovory so školami v iných regiónoch Slovenska, prípadne so školami v zahraničí, s ktorými máme dlhodobé partnerstvá. Konečné rozhodnutia však vychádzajú zvnútra, po diskusiách s pedagogickou radou, so zástupcami rodičov a zamestnávateľov.

Prevažovali medzi dôvodmi na zriadenie odboru vnútorné ambície školy, vyvolali ich snahy zatraktívniť jej študijné ponuky, alebo to bola najmä potreba zaviesť technické lýceum ako momentálne hodnotovo najvyšší imperatív pri poskytovaní čo najkvalitnejšej odbornej prípravy žiakov?

Áno, išlo nám aj o zatraktívnenie ponuky študijných odborov, samozrejme, v tesnej súvislosti s potrebami praxe. Oslovila nás tiež požiadavka združenia Košice IT Valley, ktorého členom sme od roku 2007. IT Valley Košice združuje mnohé spoločnosti a firmy podnikajúce v oblasti IT priemyslu vrátane dvoch košických univerzít, zástupcov mesta či kraja. V našom regióne z roka na rok rastie potreba kvalifikovanej pracovnej sily v oblasti IT a práve technické lýceum by mohlo byť istým riešením, ako získať požadované vzdelanie pre tento sektor.

Všeobecne sa technické lýceum prirovnáva ku gymnaziálnej výučbe. S akou technickou výbavou si pri príprave absolventov vystačia gymnáziá – a bez čoho by technické lýceá neobstáli už pri schvaľovacom procese, keď sa o takúto „licenciu“ uchádzajú?

Takéto prirovnanie je len teoretické. Je pravda, že v technickom lýceu je vyššia dotácia hodín v cudzích jazykoch, v matematike či vo fyzike, avšak netrúfam si kvalifikovane porovnávať vzdelávanie v gymnáziách s týmto študijným odborom. Zostaňme pri konštatovaní, že technické lýceum je študijný odbor v odbornej škole, ktorá by mala predovšetkým pripravovať svojich študentov do praxe. Nechcem tým však povedať, že absolventi nemôžu úspešne študovať na technických univerzitách. Skôr naopak, vzhľadom na obsah vzdelávania by im štúdium na technických univerzitách nemalo robiť problémy.

Čoho dostanú žiaci počas lyceálneho štúdia viac – odborných vedomostí a technických zručností na výkon povolania požadovaného od maturantov alebo kvalitnú vedomostnú prípravu na prijímacie pohovory na vysokú školu?

Ako som už spomenul, predovšetkým ide o súbor odborných vedomostí a technických zručností, ktoré im umožňujú priamo vstúpiť na trh práce, najmä v oblasti informačno-komunikačných technológií.

Ak vychádzame z toho, že charakteristika výučby v technickom lýceu je kvalitatívne porovnateľná s prípravou žiakov v našich gymnáziách, nemôže sa lyceálny odbor perspektívne formovať s ambíciami na priznanie štatútu samostatnej školy?

Technické lýceum máme v našej škole zatiaľ ani nie tri roky, preto je podľa môjho názoru predčasné vyjadriť sa k vašej otázke jednoznačne. Určite je potrebné získať výrazne viac skúseností s takýmto študijným odborom. V povedomí verejnosti je ešte pomerne neznámy, preto si takáto prípadná zmena – teda priznanie štatútu samostatnej školy – bude vyžadovať pravdepodobne ešte veľa času.

V súčasnej situácii charakteristickej klesajúcou populáciou a nízkym záujmom žiakov o technické vzdelanie je potrebná premyslená náborová stratégia škôl vášho typu. Čo je pre vás pri propagácii študijných odborov dôležitejšie: reálne prísľuby zaujímavých zamestnaní po absolvovaní školy alebo jej technické vybavenie?

Marketingové aktivity školy sú dnes už neodmysliteľne spojené s jej existenciou. Chceme najmä pružne reagovať na potreby trhu práce a podľa toho sa aj snažíme usmerňovať naše marketingové aktivity. Kvalitné technické vybavenie školy by už malo byť samozrejmosťou.

Ako by ste charakterizovali pedagogický kolektív vašej školy? Ste – obrazne povedané – v pozícii trénera, ktorý má na všetkých významných postoch spoľahlivých hráčov?

Zostavou nášho pedagogického zboru sa môžem pochváliť. Všetci pedagogickí zamestnanci školy sú plne kvalifikovaní, čo je veľkým plusom. Dovolím si povedať, že aj veková štruktúra pedagogického zboru je priaznivá, priemerný vek našich učiteľov je tesne pod hranicou 48 rokov.

Ostaňme ešte pri tejto terminológii a zafantazírujme si: v zborovni by ste mali niečo ako lavičku náhradníkov. Na ktorých postoch začnete striedať „za čerstvé sily“ (a z akých zásadných dôvodov urobíte zmeny)?

Ako som už povedal pri prechádzajúcej otázke, plná kvalifikovanosť ani veková štruktúra ma momentálne nenúti uvažovať nad zásadnými zmenami v našom pedagogickom zbore. Samozrejme, aj v našom kolektíve sú učitelia viac či menej aktívni, avšak s týmto tímom, povedané vašou terminológiou, „dokážeme úspešne hrať a vyhrávať “.

Pred časom odzneli v médiách vyjadrenia o „vyhorených“ učiteľoch. Ako to u nás zvyčajne chodí, po urazených reakciách sa podstata zahrala do autu. Neuvažovali ste s kolegami napríklad o možnosti vysielať kvalitných pedagógov odborného vzdelávania na dlhodobejšie stáže povedzme do podnikov s výrobou úzko súvisiacou s obsahom predmetov, ktoré prednášajú?

Už od roku 1998 sa naša škola intenzívne venuje medzinárodným projektom, najmä v programoch Leonardo da Vinci a Comenius. Vďaka nim sme desiatky našich učiteľov, ale i žiakov vyslali na niekoľkotýždňové odborné stáže do firiem a podnikov v zahraničí. Dlhodobo máme rozvinutú spoluprácu so školami vo Fínsku, v Belgicku, Holandsku, Nemecku, Poľsku, Slovinsku, Česku i v Maďarsku.

Začali sme témou technického lýcea, pristavme sa na chvíľu ešte pri študijnom odbore elektrotechnika. V histórii vašej školy by sme ho mohli nazvať „erbovým“.

ŠTUDIJNÝ ODBOR

3918 M technické lýceum

Názov školského vzdelávacieho programu:
Informačné technológie v podnikovej praxi
Dĺžka štúdia: 4 roky
Forma štúdia: denné štúdium pre absolventov základnej školy

Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:
- podmienky prijatia na štúdium ustanovuje vykonávací predpis o prijímacom konaní na stredné školy,
- zdravotná spôsobilosť uchádzača o štúdium.

Spôsob ukončenia štúdia: maturitná skúška
Doklad o dosiahnutom vzdelaní: vysvedčenie o maturitnej skúške
Poskytnutý stupeň vzdelania:
- úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 3A,
- možnosť získať celosvetovo uznávaný certifikát o absolvovaní kurzov v rámci programu Cisco Networking Academy.

Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:
- absolvent má v treťom ročníku možnosť voľby špecializácie štúdia na informatiku alebo ekonomiku,
- absolvovaním informatického smeru získa základné odborné vedomosti a zručnosti, prostredníctvom ktorých sa môže uplatniť ako kvalifikovaný technický zamestnanec prevádzkového charakteru v oblasti informatiky, napr. prevádzkový programátor, správca databáz, odborný a technický zamestnanec v oblasti informatiky a výpočtovej techniky,
- absolvovaním ekonomického smeru získa základné odborné vedomosti a zručnosti, prostredníctvom ktorých sa môže uplatniť ako riadiaci, resp. administratívny zamestnanec v organizáciách zameraných na dodávku zariadení a služieb z oblasti elektrotechniky a informatiky, napr. ako obchodný manažér, asistent manažéra, ekonóm, príp. programátor či testovač ekonomických aplikácií.

Nadväzná odborná príprava (ďalšie vzdelávanie):
- pomaturitné špecializačné štúdium,
- bakalárske štúdium technického a ekonomického zamerania,
- inžinierske štúdium technického a ekonomického zamerania.

Akú pozíciu má v súčasnosti v meste, akú v košickom regióne?
Dnes si už asi málokto vie predstaviť každodenný život bez elektriny, počítačov, telefónov či automatov. A práve študijný odbor elektrotechnika umožňuje prípravu našich budúcich absolventov v týchto oblastiach. Záujem o tento študijný odbor je dlhodobo stabilný, a preto v najbližšej budúcnosti ani neuvažujeme o jeho výraznej zmene.

Akú perspektívu majú absolventi tohto odboru?
Mnohí naši absolventi, a je ich takmer 90 %, pokračujú v štúdiu na technických univerzitách. A tí, čo v štúdiu nepokračujú, majú vďaka tomuto študijnému odboru niekoľko príležitostí zamestnať sa, a to aj napriek momentálne zložitej situácii na trhu práce.

Ako sa držia vaši žiaci napríklad pri testovaní svojich vedomostí v celoslovenských súťažiach?
Tu si nedovolím vysloviť jednoznačnú odpoveď. Každý rok máme rôznych študentov, lepších i horších. Dlhodobo sa zapájame do množstva vedomostných súťaží, na ktorých sa naši žiaci umiestňujú na popredných miestach. Spomeniem len minuloročnú celosvetovú súťaž XPLORE New Automation Award 2012, ktorá sa konala v Nemecku. Súťažilo sa v oblasti automatizácie vytvorením a prezentovaním vlastného projektu. Naši žiaci sa v nej spomedzi viac ako 300 prihlásených projektov prebojovali až do finále, a to aj napriek tomu, že v každej kategórii súťažili tímy stredoškolákov i vysokoškolákov.

Podľa interného kalendára vašej školy majú žiaci a pedagógovia viacero príležitostí získavať skúsenosti v partnerských európskych školách. Ktoré považujete pre ich odborný rast za najdôležitejšie?
Už som hovoril o medzinárodnej spolupráci našej školy. Tejto oblasti venujeme veľkú pozornosť, pretože tu vidíme príležitosť pre žiakov i učiteľov vycestovať do našich partnerských škôl, stretnúť sa s rovesníkmi v zahraničí, porovnať našu školu i naše možnosti so školami v cudzine. Tieto pobyty nepochybne zlepšujú komunikáciu v cudzom – najmä anglickom – jazyku, umožňujú tiež spoznávať kultúru iných národov, krajinu, prírodu, ale aj vidieť vyspelé firmy, ktorých návštevu nám naši zahraniční partneri počas pobytu zabezpečujú. Aj v uplynulých dňoch boli dve skupiny našich žiakov pod vedením dvoch učiteľov na dvojtýždňových stážach v belgickom meste Gent a u našich západných susedov v Prahe.

Aké je európske školstvo z vášho pohľadu a poznania, čo z neho je – alebo by mohlo, malo byť – obohacujúce pre slovenské a ktoré kvalitatívne pozície si trvalo udržiava to naše?
Počas svojho dlhoročného pôsobenia v tejto škole som mal možnosť navštíviť mnohé naše partnerské stredné odborné školy v zahraničí. Môžem konštatovať, že dávajú väčší dôraz na praktickú prípravu. Vo viacerých krajinách EÚ mi ich systém pripomína naše bývalé „učňovské“ školstvo, veľmi kvalitne vybavené aj z materiálno-technickej stránky. Je však veľmi náročné na takomto malom priestore porovnávať európske školy s našimi, keďže každá krajina má svoj vlastný školský systém a úrovne vzdelávania. Jednoznačne najbližšie k nám majú české a poľské školy, i keď, bohužiaľ, musím konštatovať, že mnohé z nich sú z technickej stránky modernejšie a lepšie vybavené.
Svetlou stránkou slovenských škôl sú realizované projekty s podporou Európskeho sociálneho fondu, vďaka čomu školy získavajú materiálne vybavenie aj zlepšujú podmienky na vzdelávanie. Mám na mysli najmä vzdelávanie učiteľov, vytváranie elearningových portálov pre študentov, ktoré sú postupne „napĺňané“ vzdelávacími materiálmi.

Dušan MIKOLAJ
Foto archív školy

Prvýkrát za hranicami všedných dní

SOŠ ROŽŇAVA

Vďaka iniciatívnym a oduševneným pedagógom, medzi ktorých nepochybne patrí i zástupkyňa riaditeľa Strednej odbornej školy (SOŠ) v Rožňave Ing. Helena Zubková, sa prostredníctvom projektov naskytajú snaživým žiakom príležitosti zúčastniť sa stáží v štátoch EÚ. V polovici tohto školského roka sa po prvýkrát v histórii školy realizoval projekt v rámci grantového programu Mobilita Leonardo da Vinci.
Po dôkladnom výbere vyrazilo 15 žiakov v dvoch klimatizovaných mikrobusoch na trojtýždňovú výpravu. Pred odchodom všetci absolvovali jazykovú, kultúrnu, orientačnú a psychologickú prípravu. Preštudovali si stavebnú a elektrotechnickú odbornú terminológiu v anglickom a talianskom jazyku, mali prehľad aj o programe Mobilita Leonardo da Vinci. Získali informácie

o hosťujúcich organizáciách v Maďarsku a Taliansku, o pracovnom programe, pracovnej morálke a organizácii práce v podnikoch, o tom, ako sa budú prepravovať na pracoviská. Prvá výprava siedmich žiakov odboru mechanik-elektrotechnik smerovala do Budapešti v susednom Maďarsku. Sprevádzal ich Ing. Ladislav Ligárt. Ďalších osem žiakov odborov staviteľstvo, technické a informatické služby v staviteľstve cestovalo do druhého najväčšieho mesta Talianska, Milána. Sprevádzal ich Mgr. Richard Kron.

Miláno je očarujúce a čisté mesto

V Miláne sa stáž konala v Istituto italiano per il Calcestruzzo (IIC). Teoretická výučba, semináre, prednášky odznievali v anglickom jazyku a praktická výučba v moderne vybavenom laboratóriu a na externom stavenisku. Inštitút sa špecializuje na betón, ktorý sa volá *eternum* – večný. Žiaci v ňom na svoje veľké prekvapenie pracovali v bielych plášťoch. Získali nové vedomosti a praktické zručnosti o betóne ako najpoužívanejšom stavebnom materiáli, využívanom v rôznych typoch stavebných konštrukcií. Spoznávali jeho vlastnosti, jednotlivé zložky, formy spracovania, kontroly, riešili problémové úlohy. Súčasťou praxe bola návšteva kameňolomu v Bisentrate. Spoznávali architektúru mesta, budovy a mosty, pri ktorých boli využité technológie IIC.

Vysielajúca SOŠ z Rožňavy sa snažila v spolupráci s hostiteľskou organizáciou Evolvo S.r.l. v Taliansku zamerať pracovný program stáže predovšetkým na oblasti, v ktorých nie je schopná zabezpečiť kvalitnú odbornú prax žiakom, čo sa aj podarilo. Škole chýba dielňa na odbornú prax aj moderné laboratórium, kde by žiaci mohli vykonávať skúšky materiálov, napr. nasiakavosť kameniva. Prvýkrát si v Miláne mohli v praxi overiť vedomosti z predmetov stavebné materiály a stavebné konštrukcie. Dni teoreticko-praktického charakteru organizované IIC a exkurzie v spoločnosti Cave Rocca, lom, betonárka, staveniská spoločnosti Fimer, betonárske práce pri výstavbe ciest v centre mesta, inovácie v energeticko-ekologickej oblasti rozšírili poznatky žiakov. Raz ich dozaista budú môcť aplikovať v praxi.

Geograficky blízka Budapešť

Žiaci, ktorí absolvovali mobilitu v Budapešti, získali a prehĺbili si vedomosti a zručnosti z rôznych oblastí elektrotechniky (autoelektroniky, zabezpečovacej elektroniky, plošných spojov a i.). V Maďarsku bola prijímacím partnerom Első Közép Európai Önsegítő Egyesület (EKEÖE). Vo firmách Radar-Tronic a ElektroMont sa zamerali na výrobu plošných spojov. Vyskúšali si riadenie osadzovacích zariadení, naučili sa meniť zásobníky súčiastok. Vo firme Vonala sa zaoberali zabezpečovacou elektronikou a realizáciou kamerových systémov. V autoservise Bosch spoznali prístroje na diagnostiku vozidiel VW. V centrále na riadenie dopravy sa oboznámili s prenosom dát z jednotlivých snímačov na križovatkách. Navštívili firmu Bosch v Miškovci, kde videli prácu poloautomatických liniek. Pozreli si aj Ústredný fyzikálny výskumný ústav KFKI a oboznámili sa v ňom s princípom činnosti jadrového reaktora. Nevynechali ani prehliadku starých automobilov-veteránov a múzeí.
Geografická blízkosť Maďarska umožňuje naďalej rozvíjať spoluprácu s hostiteľskou organizáciou či inými maďarskými partnermi, s ktorými škola nadviazala kontakt prostredníctvom projektu. Ten umožnil niektorým žiakom rozvinúť ich komunikačné schopnosti aj v maďarskom jazyku. Prostredníctvom maďarských internetových stránok majú možnosť získavať ďalšie vedomosti a odborné informácie, môžu sa zapájať do regionálnych súťaží, nadviazať spoluprácu s rovesníkmi študujúcimi v rovnakých odboroch. Naskytá sa im možnosť absolvovať prax, prípadne v budúcnosti pracovať v maďarských podnikoch.

Aktuálne skúsenosti, perspektíva

Trojtýždňová stáž umožnila žiakom SOŠ v Rožňave vo voľných chvíľach aj rozptýlenie, pretože súčasťou programu boli exkurzie, návštevy katedrál, historických budov, kultúrnych pamiatok, galérií a múzeí. Získali nové poznatky, prehĺbili si vedomosti a zručnosti vo svojom študijnom odbore, zdokonalili sa v cudzom jazyku, nadobudli schopnosť pracovať ako člen medzinárodného tímu samostatne, resp. plniť stanovené pracovné úlohy v spolupráci s ďalšími účastníkmi stáže. Pobyt mal veľký vplyv na ďalší rozvoj ich osobností. Získané certifikáty a Europasy Mobilita všetkých potešili a určite sa im v budúcnosti zídu. Sprevádzajúci učitelia kladne hodnotili správanie, prístup k práci a povinnostiam svojich žiakov v cudzom prostredí.
No a samotní žiaci? Tí si nesmierne vážia, že mali možnosť využiť danú príležitosť. Je príjemné sledovať, s akým nadšením sa delia o získané vedomosti a zážitky so svojimi spolužiakmi v triede aj so žiakmi celej školy.

Mgr. Richard KRON
Foto archív školy

Kone, psíky, ryby...

(dokončenie zo strany 17)

dium v odboroch poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo a pre absolventov stredných škôl s maturitou pomaturitné štúdium zamerané na chov koní a jazdectvo. Od budúceho školského roka otvárajú v škole odbor služby v cestovnom ruchu so zameraním na poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka.

Súčasťou školy je stredisko odbornej praxe, ktorého vybudovaním sa podstatne zlepšili podmienky na praktické vyučovanie žiakov školy.

Pestré ponuky so spoločným základom

Spojená škola v Ivanke pri Dunaji mala na začiatku školského roku 570 žiakov. Na odbornú prípravu má laboratórium

Riaditeľka Spojenej školy v Ivanke pri Dunaji Ing. Katarína Kubišová.

na vyučovanie chémie, biológie, tri odborné učebne na výučbu výpočtovej techniky a informatiky s pripojením na internet, dve na strojopis, jazykové učebne, odborné učebne farmárstva, rybárstva, kynológie (canis centrum), chovu koní a jazdectva, sieň rybárskej techniky, akvaristické centrum, telocvičňu, posilňovňu, športový areál, spoločenskú miestnosť, školské internáty. Škola má vlastnú autoškolu. Pedagogický kolektív tvorí riaditeľka Ing. Katarína Kubišová, jej zástupkyňa pre praktické vyučovanie Ing. Tatiana Vošáhliková, zástupkyňa pre teoretické vyučovanie Ing. Ingrid Kopšová, zástupkyňa pre školský internát Mgr. Viera Findurová, vedúci strediska odbornej praxe Ing. Radoslav Bognár, 69 učiteľov odborných a všeobecnovzdelávacích predmetov, štyria majstri odbornej výchovy, osem vychovávateľov. „Kolektív sa snažíme chápať ako spoločný. Pre učiteľov je prínos, že môžu získavať a prenášať skúsenosti z jednej školy na druhú," hovorí riaditeľka Spojenej školy v Ivanke pri Dunaji. Za pedagogické činnosti školy v Bernolákove zodpovedá vedúca pedagogického úseku. Stredná odborá škola J. A. Gagarina v Bernolákove poskytuje úplné stredné odborné vzdelanie v štvorročných maturitných odboroch: mechanizácia pôdohospodárstva so zameraním na mechanizáciu poľnohospodárskej výroby, technické služby na vidieku a techniku a prevádzku dopravy, odbor technické a informatické služby so zameraním na mechanizáciu a dopravu v pôdohospodárstve, odbor bioenergetika a služby v cestovnom ruchu.

V stredisku odbornej praxe v jazdeckom centre Zálesie sa pripravujú žiaci v odbore agropodnikanie – chov koní a jazdectvo. Majú tam ustajnených 20 koní a päť poníkov. V školskej stajni si môžu ustajniť svoje koníky aj žiaci (prirodzene, s podmienkou, že sa o ne sami starajú). O zvieratá v Zálesí sa starajú žiaci a zamestnanci školy. Zamestnancami školy sú aj jej bývalí absolventi, ktorí sa po absolvovaní vysokoškolských štúdií vrátili do školy ako pedagógovia, čo možno vnímať ako sympatickú odozvu na ich „žiacke roky".

V Strednej odbornej škole v Ivanke pri Dunaji sa vyučuje aj odbor agropodnikanie so zameraním na kynológiu. Keďže vlastných psov škola nemá, uzavrela dohodu s Prezídiom Policajného zboru, odbor kynológie a hipológie. Zbor zabezpečuje kŕmenie zvierat a veterinárnu starostlivosť o ne, zo svojej chovnej stanice v Moravskom sv. Jáne dáva škole šteniatka na socializáciu. S nimi pracujú prváci a druháci. Žiaci tretích a štvrtých ročníkov praxujú so svojimi psíkmi. Osvedčilo sa to, a tak rovnaká požiadavka vzišla aj od žiakov nižších ročníkov. Pre psov žiakov, ktorí sú ubytovaní v školskom internáte, majú 15 kotercov priamo v areáli školy, v Zálesí si svojpomocne vybudovali druhé canis centrum s kotercami pre 20 psov. Starostlivosť o psíkov je na žiakoch, škola im na chov finančne neprispieva.

Vo Veľkom Blahove má Stredná odborná škola Ivanka pri Dunaji tri rybníky s rozlohou 72 hektárov. Kŕmenie a ochranu objektov zabezpečuje správca – zamestnanec školy. V škole pripravujú žiakov aj v učebných odboroch lesokrajinár a mechanizátor lesnej výroby, nadstavbovým štúdiom pre absolventov je odbor lesné hospodárstvo. Tu sú organizačným partnerom školy pri odbornej príprave žiakov Štátne lesy Smolenice.

Podobnej na Slovensku niet

Viacerí vnímajú školu ako „spojenú", riaditeľka Ing. Katarína Kubišová dodáva, že sa snaží pokračovať v činnosti jej predchodkýň v celom zábere a školu chce naďalej rozvíjať. Pritom má na zreteli, aby dominoval pôvodný poľnohospodársky charakter školy. Pri súčasnom nízkom záujme o túto významnú spoločenskú oblasť nemožno očakávať, že sa podarí naplniť triedu žiakmi tak, ako to hravo zvládajú na gymnáziách. Je nemysliteľné, žeby v nej sedelo 30 žiakov, ktorí chcú byť mechanizátormi lesnej výroby či opravármi poľnohospodárskych strojov.

Odbory, ktoré tvoria celistvý profil Spojenej školy v Ivanke pri Dunaji, si pri zabezpečení praktického vyučovania žiadajú značné finančné náklady. „Hlavné špecifikum je v tom," hovorí jej riaditeľka, „že v každom odbore učitelia a žiaci pracujú s biologickým materiálom alebo využívajú techniku." Strediská odbornej praxe si navyše žiadajú stavebnú údržbu. „Podarilo sa nám prebudovať stredisko v Zálesí, kde máme ustajnené kone. Lenže ani to nám nestačí na zabezpečenie celej odbornej praxe, musíme využívať aj pracoviská so zmluvnými partnermi."

Ak sa hovorí o školách „pod jednou strechou", Spojená škola v Ivanke pri Dunaji má zákonite viaceré špecifiká, a tie kladú značné nároky na vybavenie technických odborov a odbornej praxe. A aj na každodenný chod. „Máme starosti s dopravou žiakov na pracoviská odbornej prípravy. Zálesie je síce takmer súčasťou Ivanky pri Dunaji, no aj tak je to od školy štyri kilometre. Do Bernolákova je šesť kilometrov, ale Veľké Blahovo je až pri Dunajskej Strede, zmluvné pracoviská na odborný výcvik a odbornú prax nie sú v katastri Ivanky pri Dunaji. Všade treba žiakov dopraviť, vozový park je zastaraný. A neprevážajú ich iba na odbornú prax cez vyučovanie. Poobede majú koničkárske, kynologické a rybárske krúžky, o program majú záujem najmä žiaci ubytovaní v školskom internáte," dodáva K. Kubišová.

Pedagógovia

Ing. Katarína Kubišová sa dostala na pozíciu riaditeľky školy na základe výberového konania pred rokom, 1. januára 2012. Pracuje v nej však od roku 1996, bola na pozícii vedúcej predmetovej komisie, potom zástupkyne riaditeľa školy pre praktické i teoretické vyučovanie. Vyznáva sa: „Poznám školu, žijem s ňou a prežívam v nej mnoho zo svojho voľného času, často odchádzam domov až večer. Poobedia trávievam v našom stredisku v Zálesí. Som koničkárka, jedna z tréneriek voltižného jazdenia. Vediem tiež krúžok jazdenia žiakov v teréne."

Nie je osamotená, v škole je viacero učiteľov, ktorí sa po skončení vyučovania venujú žiakom v krúžkoch. „Máme plne kvalifikovaný pedagogický zbor. Škola sa zapája a aj v minulosti zapájala do projektov, ako napríklad programy Leonardo da Vinci, Socrates, Program pridružených škôl UNESCO, rozvojový projekt ministerstva školstva Jazykové laboratórium. Osobitne významným bol pre školu projekt podporený Európskym sociálnym fondom *Hipoterapia vo výchove a vzdelávaní*. Nadväzne naň škola získala akreditáciu na vzdelávaciu aktivitu *Inštruktor na výcvik koní na hipoterapiu*. Najnovšie aktualizujeme projekt Otvorená škola."

Príťažlivosť odbornej praxe

Sústredenie viacerých odborov pôvodných škôl si žiada popri spoločnom financovaní riešiť investície do zariadení. Do priestorov v Zálesí, kde je najväčšie pracovisko (sú tam ustajnené kone, vyučujú tam časť odboru farmárstvo a mechanizácia, kynológiu), začalo zatekať. Keď sme pri koňoch, na jazdectvo majú

krytú kruhovú jazdiareň. Je však malá, nemôžu v nej robiť širšie prezentácie ani súťaže, a tak škola dostala darom štúdiu na jazdeckú halu. Tá je nevyhnutná, ak sa chce škola rozvíjať v tejto oblasti celoročne.

Hneď s príchodom pravého jarného počasia sa začína séria súťaží. V škole organizujú súťaže o Cenu Spojenej školy v Ivanke pri Dunaji v drezúre, parkúre. Majú voltižnú skupinu, nedávno sa stali členom Slovenskej voltižnej komisie a jedna zo súťaží Slovenského voltižného pohára sa uskutoční v jazdeckom centre školy. Každoročne škola usporadúva špecializované detské letné tábory zamerané na chov koní a jazdectvo a rybárstvo, o ktoré je zo strany detí veľmi veľký záujem.

Vzťah žiakov ku koňom a psom je podobný, kynológia je o niečo príťažlivejší odbor. Pre niektorých je rozhodujúca materiálna otázka, pre iných širšia perspektíva ďalšieho štúdia. „Školský vzdelávací program je nastavený tak, že žiaci majú posilnenú výučbu chémie, biológie, čo je predpoklad na vysokoškolské štúdium veterinárstva buď v Brne, alebo v Košiciach, kde zaviedli aj bakalárske štúdium tohto odboru. Niektorí absolventi pokračujú na prírodovedeckých fakultách," hovorí Katarína Kubišová.

Hneď nato zdôrazňuje, že ambíciou viacerých je ísť na policajnú akadémiu. Chcú byť psovodi. Podobný záujem prejavujú aj koničkári, ktorí majú možnosť pripravovať sa v študijnom aj učebnom odbore, k čomu je navyše aj pomaturitné štúdium.

O tieto odbory majú záujem žiaci z rozličných častí Slovenska. Orientácia žiakov sa mení pri odboroch ekonomického zamerania. Už sú menej „vychytené" ako pred povedzme desaťročím. Hlásia sa na ne žiaci z blízkeho okolia, nanajvýš z oblasti Záhoria. „Robíme opatrenia, aby sme zvýšili záujem aj o tieto odbory. Konkrétne dobré ponuky dáva škola pre odbory logistika v doprave a technika a prevádzka dopravy," dodáva riaditeľka školy. Škole sa podarilo nadviazať dobré kontakty so zamestnávateľmi v najbližšom okolí, ktorí budú garantovať odbornú prípravu žiakov (popri praktickej i výučbu niektorých teoretických odborných predmetov) s perspektívnymi možnosťami zamestnať sa u nich po absolvovaní školy: „Prechádzame na model, keď potenciálny zamestnávateľský zväz alebo združenie by spolupracovalo so školou čo najústretovejšie."

Mimochodom (ale nezanedbateľne): školy s podobným odborným zameraním súbežne s výučbou majú na zreteli podnikateľskú činnosť. Ivanská škola má s podnikaním dlhodobejšie skúsenosti. Medzi jej aktivity mimo vyučovania patria kurzy celoživotného vzdelávania. K praktickej činnosti sa aktivizujú pri „predaji z dvora". Práve nasádzali morky, žiaci sa starajú o hydinu, po jej vykŕmení ju predávajú na miestnych trhoch. Tým sú žiaci vedení k preferovaniu zdravej výživy, napríklad aj chovom japonských prepelíc.

Kapacity vlastnej autoškoly využívajú externí záujemcovia o kurzy na získanie vodičského oprávnenia všetkých skupín.

Centrum odborného vzdelávania a prípravy

Spojená škola v Ivanke pri Dunaji je od 15. februára 2012 Centrom odborného vzdelávania a prípravy s celoslovenskou pôsobnosťou v oblastiach chov koní a jazdectvo, kynológia, rybárstvo, farmárstvo. Centrom odborného vzdelávania a prípravy pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka s pôsobnosťou pre Bratislavský kraj sa stala 1. septembra 2012. Toto rozhodnutie predchádzala potreba splniť viaceré kritériá. Značné plus získali akreditovanými odbornými vzdelávacími aktivitami pre verejnosť v rámci celoživotného vzdelávania. Vo vzdelávacej aktivite *Chov koní a jazdectvo* majú akreditované tri moduly – *Základy chovu a ošetrovania koní, Učiteľ jazdy na koni* a *Inštruktor pre výcvik koní na hipoterapiu*. A akreditáciu rozširujú o *Prirodzenú komunikáciu* a *Westernové jazdenie*. V rybárstve majú sedem akreditovaných modulov a rybárstvo rozšírili o chov okrasných akváriových rýb. Veľký záujem zo strany odbornej verejnosti je o kurzy rybárskej stráže a rybárskych hospodárov. Rozpracovaná je nová aktivita pre kynológov, na akreditačnom posudzovaní chov a výcvik psov. Ďalej v škole ponúkajú v rámci celoživotného vzdelávania kurzy v oblasti farmárstva, lesného hospodárstva, ekonomiky a účtovníctva.

Partnermi centra odborného vzdelávania a prípravy v Ivanke pri Dunaji sú zamestnávateľské zväzy a združenia na národnej úrovni: Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, Zväz chovateľov koní na Slovensku, Slovenská jazdecká federácia, Slovenská kynologická jednota, Slovenský rybársky zväz. Škola s nimi spolupracuje napríklad pri príprave podkladov na akreditácie a pri realizácii kurzov (každú akreditáciu uznáva príslušný zväz). Na odbornom vedení akreditovaných kurzov sa podieľajú aj odborníci zo spomínaných organizácií. Spolupracujú s pedagógmi školy, tí získavajú pri nich praktické skúsenosti a aktuálne odborné poznatky.

Medzinárodné skúsenosti

Ak sa vrátime k pôvodným rozhodnutiam vedúcim k podobnému spájaniu škôl na Slovensku, na začiatku sa charakterizovalo ako revitalizácia stredného odborného školstva. Odvtedy naše školy získali bohaté skúsenosti v medzinárodných kontaktoch realizovaných a podporovaných cez európske vzdelávacie programy. Spojená škola v Ivanke pri Dunaji má partnerstvá so školami v mnohých európskych štátoch. Začínali s rakúskou školou v Schlierbachu, pokračovali s maďarskou v Tate. Priam príbuzenským je partnerstvo so školou s podobnou historickou skúsenosťou – Českou poľnohospodárskou akadémiou v Humpolci, kde takisto vyučujú viacero odborov s poľnohospodárskym zameraním. Táto škola je pre Ivanku najbližším partnerom v programe Leonardo da Vinci a pri výmennej praxi žiakov. I v nej došlo k zoskupeniu viacerých podobných typov škôl, má o niečo viac žiakov a podstatne dlhšiu, viac ako storočnú tradíciu. Dobré kontakty má ivanská škola s rybárskou školou vo Francúzsku. Pri porovnávaní technického vybavenia školy je francúzska ďaleko pred ňou, podobne ako ďalší partner v Nórsku.

Začína lákať Nórsko

Význam medzinárodnej spolupráce sa potvrdzuje v súčasnosti – o absolventov viacerých odborov poľnohospodárskych škôl je na európskom trhu značný záujem. Vlani na jeseň prišla zaujímavá ponuka z nórskej firmy Marine Harvest, jedného z najväčších producentov lososovitých rýb na svete. Firma škole sprostredkovala kontakt na rybársku školu v meste Froi. Od nej dostali pozvanie, aby sa zoznámili s prostredím a poznali podmienky, v ktorých by žiaci absolvovali prax.

Škola v Nórsku je podstatne menšia ako v Ivanke, dalo by sa povedať: rodinného typu. Zato ponuky sú vskutku lákavé. Násobia sa tým, že žiaci by v nórskej škole mohli zložiť i kvalifikačné skúšky, dokonca sa ponúka perspektíva zamestnania. A to nielen na pracoviskách, kde sa ryby spracovávajú či balia. Šikovnejší majú možnosť uplatniť sa na pozíciách s kvalifikovanejšou zodpovednosťou – v odchovni rýb, pri ich rozmnožovaní a pod.

Prvé kontakty sú sľubné. Školy si vymenili základnú pedagogickú dokumentáciu, učebné osnovy, vzdelávací program. Preštudovali si ich, niektoré témy od seba prebrali, zjednotili predstavu. Nóri sa sústreďujú väčšmi ako u nás na globálnejšie praktické rybárstvo, osobitne chovom lososovitých rýb. Sústreďujú sa na odbor spracovanie rýb. Ivanská škola plánuje po prvý raz rozšíriť doterajšie odborné stáže svojich žiakov v zahraničí o letné prázdninové pobyty.

Poľnohospodárstvo je prednostné

Uvažovanie riaditeľky SOŠ v Ivanke pri Dunaji Ing. Kataríny Kubišovej o perspektívach je aj na pozadí vyššie spomenutých skutočností realistické: „Ak sa nám podarí v budúcom školskom roku otvoriť a naplniť triedy, ako sme si naplánovali, budeme spokojní. Pri výučbe odborných predmetov nám štátny vzdelávací program dáva priestor na to, aby sme si nosné odbory uchovali a naplno cez ne garantovali potrebnú šírku vzdelania. Prirodzene, vychádzame zo štátnych vzdelávacích programov. Školské vzdelávacie programy sme vypracovali tak, aby v nich bola zabezpečená odbornosť. Všetky odbory, aj ekonomické, smerujeme k príprave absolventov na prácu a služby v poľnohospodárstve a na vidieku."

Pri nedávnom Dni otvorených dverí prichádzali do školy žiaci základných škôl a najväčší záujem mali o chov koní, jazdectvo, kynológiu. Potešil aj záujem o rybárstvo. K pestrosti školských vzdelávacích ponúk prispievajú aj sprievodné podujatia. Na začiatku školského roka škola organizovala druhý ročník finále Westernovej Hobby ligy. V januári Deň sv. Vincenta, patróna lesníkov. V rámci školy súťažili triedy v poznávaní drevín a v zručnostiach. Potom prišli preteky o Cenu Spojenej školy v Ivanke pri Du-

naji v parkúre a drezúre pre žiakov školy, pre partnerské školy s podobným zameraním na Slovensku, pre širokú verejnosť, teda deti a mládež. Vlani mali na parkúre prihlásených 87 dvojíc koní a jazdcov. Pre žiakov sú niekoľko rokov organizované súťaže Športom proti drogám a súčasne výtvarné návrhy tejto témy na tričko. Pre psičkárov chcú zaviesť tradíciu pod názvom Ivanská labka. Žiaci odboru kynológia navštevujú so psíkmi materské školy, pravidelne sú v kontakte so školou s menej mobilnými deťmi. Na budúci mesiac, 17. až 19. apríla, pripravujú v škole a na rybníkoch vo Veľkom Blahove medzinárodnú súťaž rybárskych škôl.

No povedzte, neoddá sa prísť sem študovať?

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

ŠTUDIJNÉ A UČEBNÉ ODBORY

Stredná odborná škola Ivanka pri Dunaji

Študijné odbory

Denné štvorročné štúdium:

- 3760 6 prevádzka a ekonomika dopravy – logistika v doprave
- 4210 6 04 agropodnikanie – farmárstvo
- 4210 6 17 agropodnikanie – chov koní a jazdectvo
- 4210 6 18 agropodnikanie – kynológia
- 4215 6 rybárstvo
- 4246 6 bioenergetika
- 6352 6 obchod a podnikanie
- 6355 6 služby v cestovnom ruchu

Učebné odbory

Denné trojročné štúdium:

- 4524 2 agromechanizátor-opravár
- 4565 2 lesokrajinár
- 4575 2 mechanizátor lesnej výroby
- 4580 2 02 chovateľ – chov koní a jazdectvo

Nadstavbové štúdium pre absolventov trojročných učebných odborov:

- 4512 4 poľnohospodárstvo
- 4521 4 lesné hospodárstvo

Denné kvalifikačné pomaturitné štúdium:

- 4210 6 17 agropodnikanie – chov koní a jazdectvo

Stredná odborná škola J. A. Gagarina Bernolákovo

- 3765 6 technika a prevádzka dopravy
- 3917 6 technické a informatické služby
- 4243 6 mechanizácia pôdohospodárstva

Knižničné centrum je v Petržalke

SPGK

Slovenská pedagogická knižnica (SPGK) je jednou z centrálnych inštitúcií sídliacich v petržalskej časti Bratislavy. Ak ju chcete navštíviť osobne, zorientujete sa poľahky, pretože sa nachádza na Hálovej ulici č. 6, čo je v bezprostrednom susedstve Múzea školstva a pedagogiky (to je na Hálovej 16). SPGK má štatút vedeckej knižnice s celoštátnou pôsobnosťou, odborne sa zameriava na oblasť výchovy, vzdelávania, školstva a príbuzných vedných odborov. „Svojou činnosťou zabezpečuje slobodný prístup k informáciám šíreným na všetkých druhoch nosičov, napomáha uspokojovanie kultúrnych, informačných, vedeckovýskumných a vzdelávacích potrieb, podporuje celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj. Plní funkciu metodického centra knižnično-informačného systému rezortu školstva. Je koordinačným, výskumným, metodickým, vzdelávacím a poradenským pracoviskom knižničného systému školstva, zhromažďuje, odborne spracúva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje domáce a zahraničné vedecké a odborné knižničné dokumenty, poskytuje komplexné knižnično-informačné služby podporujúce rozvoj vedy, kultúry a vzdelávania, plní funkciu depozitnej a konzervačnej knižnice, koordinuje tvorbu bibliografie,

Otváracie hodiny počas školského roka

Pondelok	9.00 - 18.00
Utorok	9.00 - 18.00
Streda	9.00 - 19.00
Štvrtok	9.00 - 18.00
Piatok	9.00 - 16.00

{ SLOVENSKÁ PEDAGOGICKÁ KNIŽNICA

utvára a sprístupňuje databázu v oblasti svojej špecializácie.“

Uvedomujeme si, že k tejto základnej charakteristike sa žiada pridať informácie, ktoré skonkrétnia odbornú činnosť SPGK, poprípade pomôžu čitateľom pri orientácii v mnohorakých ponukách. Po nedávnej návšteve sme sa dohodli s jej riaditeľom PhDr. Vladimírom Grigarom na rozhovore pre UN. Ak máte konkrétne otázky, radi mu ich položíme s našimi. A v tomto čísle prinášame anotácie niektorých stredoškolských učebníc, ktoré pribudli do knižničného fondu SPGK v prvej polovici februára.

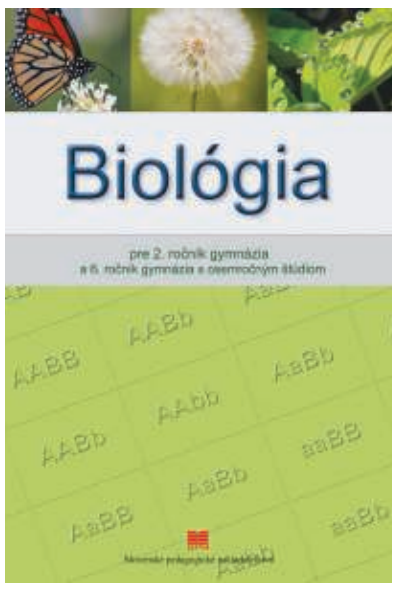

■ PhDr. Jana Višňovská, PhD., doc. RNDr. Katarína Ušáková, PhD., RNDr. Eliška Gálová, PhD., a RNDr. Andrea Ševčovičová, PhD., sú autorkami učebnice *Biológia pre 2. ročník gymnázia a 6. ročník gymnázia s osemročným štúdiom*. Tematicky s ňou súvisia dva zväzky praktických cvičení a seminárov *Biológia pre gymnáziá*. V úvode učebnice sú charakterizované všeobecné vlastnosti živých sústav, nasleduje časť *Stavba a organizácia tela organizmov*, po nej *Životné prejavy organizmov* a stručná kapitola *Dedičnosť a premenlivosť*. Na záver je uverejnená metodická pomôcka J. Višňovskej *Ako tvoriť a prezentovať samostatnú prácu z biológie*.

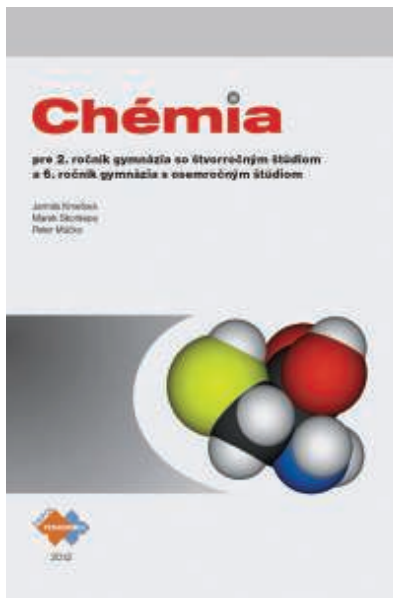

■ Doc. RNDr. Jarmila Kmeťová, PhD., RNDr. Marek Skoršepa, PhD., a Ing. Peter Mäčko sú autormi učebnice *Chémia pre 2. ročník gymnázia so štvorročným štúdiom a 6. ročník gymnázia s osemročným štúdiom*. Prvá časť je venovaná anorganickej chémii (prvky), zostavila ju J. Kmeťová. M. Skoršepa je autorom väčšiny príspevkov v časti *Organická chémia* (látky a ich väzby, reakcie zlúčenín). Samostatnou kapitolou je *Názvoslovie alifatických uhľovodíkov*.

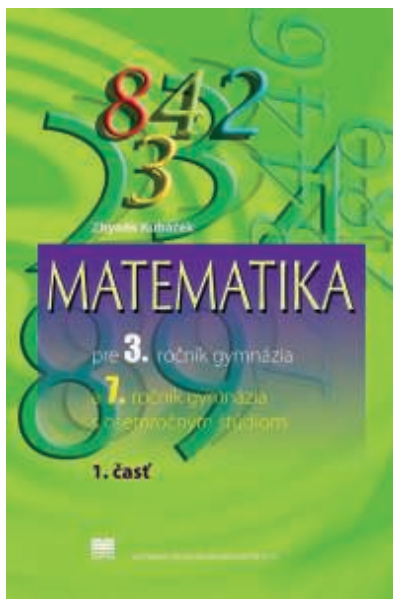

■ Doc. RNDr. Zbyněk Kubáček, PhD., je autorom učebnice *Matematika pre 3. ročník gymnázia a 7. ročník gymnázia s osemročným štúdiom – 1. časť*. Po úvodnej kapitolke *Niekedy je odpoveďou súbor údajov* nasledujú časti: *Modus, medián a aritmetický priemer*, *Rozptyl a štandardná odchýlka* a *Od pravouhlého trojuholníka ku goniometrickým funkciám*.

Pedagogické a rodinné odkazy

ARCHITEKTÚRA

Vydavateľstvo Perfekt pred časom vydalo v edícii predstavujúcej významné osobnosti Slovenska publikáciu *Majstri architektúry*. Kolektív autorov zaradil medzi tvorcov 20. storočia aj **prof. Ing. arch. Martina Kusého** (* 14. november 1916 Dobroč – † 24. február 1989 Bratislava). Študoval na Českom vysokom učení technickom v Prahe a Vysokej škole technickej vo Viedni.

V rokoch 1964 – 1986 pedagogicky pôsobil na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Bol „majstrom proporcie, hľadačom výslednej harmónie hmôt a priestorov“. Tvoril architektúru vo všetkých jej typologických podobách: urbanizmus sídel, krajiny, parkov, domy na bývanie rodinné i kolektívne, školy, administratívne budovy, historické rekonštrukcie, domy pre vedu, ambasády, múzeum, priehrady, pamätníky, hrobky a náhrobky. V Bratislave projektoval napr. budovu Strojníckej fakulty STU, administratívnu budovu Danubiaprintu, budovu Ústavu stavebníctva a architektúry SAV na Patrónke, obchodnú a administratívnu budovu Omnia na Dunajskej ulici, internáty v Nitre a Liptovskom Hrádku, československé veľvyslanectvo v kórejskom Pchjongjangu, Múzeum Slovenských národných rád v Myjave.

Je po ňom pomenovaná cena za najlepšie slovenské vedecké a populárno-vedecké práce o architektúre. Za jeho autorské dielo *Architektúra na Slovensku* ho nazvali prvým historikom slovenskej architektúry. Do náročnej práce sa pustil v zrelom veku, prvý diel trilógie (obdobie rokov 1918 – 1945) napísal roku 1971, v druhom sa venoval povojnovému obdobiu do roku 1975, tretí venoval aktuálnemu času a vyšiel až po jeho smrti. Vydania sa ujal jeho syn Ing. arch. Martin Kusý ml. – jeden zo súčasných slovenských architektov.

Oravský priehradný múr.

Symbolické prepojenie práce otca a syna sa konkretizuje v Bratislave na architektúre Strojníckej fakulty STU a susednej Národnej banky Slovenska. Autorom prvej je prof. Martin Kusý, na projektovaní novšej sa podieľal jeho syn Martin Kusý ml.

Materiály A. Ondrejkoviča

STOLÁR

Ing. Augustín Ondrejkovič (spolupracovník UN a aktívny podporovateľ technického vzdelávania žiakov od základnej školy) vydal ešte roku 2004 *Materiály pre 1. ročník SOU učebný odbor stolár* a *Materiály pre 2. ročník SOU učebný odbor stolár* (reedícia v roku 2012). Tejto problematike sa venuje aj Janka Rybárová v publikácii *Technológia 2: pre 2. ročník učebného odboru 3355 2 stolár* (2012).

Absolvent trojročného učebného odboru stolár je kvalifikovaný robotník schopný uplatniť sa vo výrobných činnostiach nábytkárskej a stavebno-stolárskej výroby priemyselného a individuálneho charakteru. Po ukončení štúdia samostatne zvládne jednoduchú a zložitú obsluhu drevoobrábacích strojov (rezanie, hobľovanie, frézovanie, vŕtanie). Vie zhotoviť jednoduché nábytkárske a stavebno-stolárske výrobky (okná, dvere, obklady, rebríky), dodržiavať a uplatňovať pracovné technologické postupy výroby a montáže. Zvláda technológiu povrchovej úpravy výrobkov: morenie, brúsenie, nanášanie tmelov a lakov. Vie uplatňovať získané vedomosti a zručnosti pri kusovej i sériovej výrobe. Je schopný čítať technické výkresy, zobrazovať a označovať materiály. Vie sa orientovať v základných vzťahoch svojho odvetvia výroby k životnému prostrediu a v zásadách ochrany pred možnými negatívnymi vplyvmi. Nájde uplatnenie v štátnych alebo súkromných podnikoch ako samostatný podnikateľ v jednotlivých profesiách zaoberajúcich sa výrobou, montážou alebo obnovou stavebno-stolárskych, nábytkárskych výrobkov.

KALENDÁRIUM

Ľudovít Bakoš

(✻ 9. október 1919 Pukanec – † 15. február 1974 Bratislava) – vysokoškolský pedagóg, verejný činiteľ. Absolvoval filozofiu a klasickú filológiu na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. Krátko vyučoval na gymnáziách v Žiline a v Banskej Štiavnici. Od roku 1946 pedagogicky pôsobil na vysokých školách v Bratislave, zároveň v rokoch 1959 – 1972 bol riaditeľom Ústavu pre učiteľské vzdelávanie UK. Zaoberal sa dejinami filozofie, neskôr teoreticky i prakticky problematikou ďalšieho vzdelávania učiteľov, teóriou výchovy a morálkou rodinnej výchovy. Je autorom základných kapitol vysokoškolskej učebnice *Teória výchovy*.

Ferdinand Gabaj

(✻ 17. december 1908 Liptovská Porúbka – † 12. júl 1974 Bratislava) – učiteľ a spisovateľ. Celý život pôsobil ako učiteľ, najprv v Smrečanoch, potom v Ladzanoch, v dnešnom Sliači, v Dunajskej Strede a od roku 1934 v Bratislave. Ako spisovateľ vynikol najmä románmi z dedinského prostredia a rodinnými kronikami. Osobitnú skupinu tvoria knihy spomienok a zápisky dlhoročného učiteľa určené pre rodičov a vychovávateľov. Venoval sa i tvorbe pre deti a mládež, o súčasnom živote detí písal rozprávky bizarných nápadov, fantázie, vtipu, hravosti a humoru.

Ladislav Sára

(✻ 9. február 1913 Podbrezová-Lopej – † 19. február 1945 Melk) – pedagóg, protifašistický bojovník, rozhlasový hlásateľ. Vyučovať začal roku 1933 v Hradišti (dnešné Zemplínske Hradište), po roku na ľudovej škole v Trebišove zakotvil v meštianskej škole v Brezne. Od roku 1939 vyučoval slovenský jazyk, dejepis a zemepis na Vyššej priemyselnej škole v Banskej Bystrici. Po vypuknutí SNP roku 1944 bol prvým hlásateľom Slobodného slovenského vysielača v Banskej Bystrici. Po zajatí na Starých Horách 31. októbra 1944 bol väznený. Zahynul počas náletu amerických stíhačiek na nacistický transport do koncentračného tábora.

Ervín Hrachovina

(✻ 1. august 1958 Bratislava – † 20. február 1990 Bratislava) – matematik a pedagóg. Študoval na Prírodovedeckej a Matematicko-fyzikálnej fakulte UK v Bratislave odbor matematika, špecializácia matematická štatistika. Už ako študent dosiahol úspešné výsledky v matematickej analýze a teórii pravdepodobnosti. Po absolvovaní vysokej školy pokračoval v bádaní v teórii pravdepodobnosti a v ergodickej teórii. Od roku 1982 pôsobil na Katedre teórie pravdepodobnosti a matematickej štatistiky Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave. Spolupracoval aj s priemyselnými a energetickými podnikmi a inštitúciami (potravinársky priemysel, jadrová energetika).

Peter Capek

(✻ 19. jún 1946 Bratislava – † 21. február 1991 Bratislava) – matematik a pedagóg. Študoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Pracoval ako asistent na jej katedre matematickej analýzy. Popri odborných a vedeckých úlohách sa značnou mierou podieľal na pedagogickej činnosti najmä v oblasti matematickej analýzy a matematiky pre prírodovedné odbory. Participoval aj na príprave celoštátnej vysokoškolskej učebnice matematiky pre geológov. Vedecky pracoval v oblasti matematickej analýzy a jej matematických aplikácií.

Michal Ferianc

(✻ 25. február 1931 Važec – † 16. november 1998 Bratislava) – fyzik a pedagóg. Na Prírodovedeckej fakulte UK vyštudoval špecializáciu vysokofrekvenčná fyzika. Na tejto fakulte pracoval od roku 1959 až do odchodu do dôchodku. Zaoberal sa analýzou podmienok kryštalizácie, fázových prechodov a vplyvom prímesných iónov na fyzikálne vlastnosti elektrooptických monokryštálov, vyšetrovaním prímesných centier iónov v monokryštáloch binárnych zložiek metódou EPR. Experimentálne overoval model monokryštálu sulfidu kademnatého na základe superhyperjemných interakcií.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ

Uplatnenie absolventov stredných škôl v praxi (I.)

Sezóna 2011/2012

Aký je rozsah nezamestnanosti a aké je jej riziko pre absolventa strednej školy? Ako sa vyvíja situácia v uplatnení sa na trhu práce, kde sa zlepšuje, kde sa zhoršuje? Ako mladú populáciu zasahuje dopad ekonomickej krízy? Ktoré študijné alebo učebné odbory sú „perspektívnejšie“?

Takéto a ďalšie otázky si kladie a v rámci dostupných údajov a svojich metód sa na ne snaží odpovedať predkladaná kvantitatívna analýza.

Vývoj nezamestnanosti absolventov stredných škôl má sezónny charakter a prebieha v pravidelných cykloch od júna do mája nasledujúceho roku. Začína sa príchodom čerstvých absolventov na trh práce, z ktorých časť sa zamestná hneď, časť si hľadá pracovné miesta, a to aj prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, a dostáva sa do ich evidencie. V septembri počet evidovaných absolventov stredných škôl zvyčajne kulminuje. Dynamika ďalej pokračuje postupnou absorpciou nezamestnaných trhom práce, keď počet evidovaných klesá a uzatvára sa na minimálnej hodnote spravidla v máji.

Objektom analýzy sú nezamestnaní absolventi stredných odborných škôl a gymnázií. Vzhľadom na heterogénnosť odborného školstva, ktorá vznikla z ich rozdielneho zamerania a funkcie v minulosti, sú absolventi stredných odborných škôl rozdelení do troch skupín:

1. absolventi študijných odborov (bývalých SOŠ),
2. absolventi študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním (maturitné odbory bývalých SOU),
3. absolventi učebných odborov (predtým nematuritné odbory SOU).

Úloha bola riešená metódou kvantitatívnej analýzy relevantných štatistických ukazovateľov a indikátorov nezamestnanosti. Počty evidovaných, prírastky a úbytky poukazujú na rozsah javu, miera nezamestnanosti a dĺžka evidencie odrážajú intenzitu nezamestnanosti. Index absorpcie meria schopnosť trhu práce „pohlcovať“ nezamestnaných absolventov. Analýza je primárne zameraná na sezónu 2011/2012. V niektorých prípadoch sa využívajú medziročné porovnania, prípadne dlhodobejší vývoj ukazovateľa.

Materiál využíva bohatý zdroj dát o nezamestnanosti, ktoré zhromažďuje Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), a údajov o absolventoch škôl z Ústavu informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ). Relevantné ukazovatele sú vykazované v pravidelných časových (mesačných, štvrťročných alebo polročných) intervaloch podľa jednotnej metodiky. Dáta sú teda časovo kompatibilné, je možné ich porovnávať, a získavať tak spoľahlivé informácie o dynamike a trendoch vývoja.

1. Absolventi škôl a celková nezamestnanosť

1.1 Uchádzači o zamestnanie a nezamestnanosť podľa veku

Počet **ekonomicky aktívneho obyvateľstva** v Slovenskej republike sa od roku 2006 zvýšil z 2,558 milióna na súčasných 2,702 milióna. Trh práce sa tak v pomerne krátkom čase zväčšil o 144-tisíc osôb, t. j. o 5,6 % nových potenciálnych uchádzačov. K tomu pribudol nemalý počet občanov pracujúcich v zahraničí, ktorí sa s nástupom ekonomickej krízy začali vracať domov. Kríza u nás sa zároveň začala prejavovať redukciou existujúcich a nevytváraním nových pracovných miest.

Od roku 2009 sa nerovnováha medzi prebytkom pracovnej sily a ponukou voľných miest začala premietať do celkového zvyšovania počtu uchádzačov o zamestnanie (UoZ) a tým aj nezamestnaných absolventov škôl, tvoriacich jeho rizikový segment. Počet **uchádzačov o zamestnanie** v sezóne 2011/2012 prevažne rástol, od júna 2011 sa zvýšil z 383-tisíc na 411 800 vo februári 2012. V medziročnom porovnaní je počet v priemere o 4 % vyšší, čo svedčí o pretrvávaní efektov ekonomickej krízy na trhu práce (graf 1).

Najmenej (21 700) **nových** uchádzačov pribudlo do evidencie úradov práce v marci 2012, najviac (41 900) v septembri 2011, a to najmä v dôsledku prítoku nezamestnaných absolventov stredných škôl. Druhé maximum prítokov nastúpilo ako zvyčajne v januári nasledujúceho roka.

Najviac uchádzačov **ubudlo** z evidencie v mesiacoch apríl a máj 2012 (37 600, resp. 36 800), vyššia hodnota bola aj v septembri 2011. Najnižší odtok bol zaznamenaný v decembri 2011 (tab. 1).

Najpočetnejšou **vekovou skupinou** v štruktúre uchádzačov o zamestnanie sú mladí ľudia. V septembri 2011 tvorili 20- až 29-roční takmer jednu tretinu (30,3 %) z celkového počtu nezamestnaných. Ostatné kategórie (30-, 40- a 50-roční) sa pohybovali na úrovni 22 % (graf 2).

Zaujímavé je porovnanie vekovej štruktúry uchádzačov o zamestnanie s predkrízovým septembrom 2008. K najvyššiemu nárastu v tomto období došlo práve u mladej populácie. Podiel nezamestnaných vo veku 20 až 29 rokov sa odvtedy zvýšil až o 3,2 pb. V prípade tridsiatnikov to bolo len 0,7 pb, u 40-ročných sa dokonca znížil o 2,2 pb a u päťdesiatnikov o 1,5 pb.

Nezamestnaní vo veku do 25 rokov tvorili v septembri 2011 18,1 %. Podiel najmladších (15-až 19-ročných) bol 2,1 %, z toho mladiství (15- až 18- roční) sa na údaji podieľali necelým jedným percentom (tab. 2). Z 3 634 mladistvých malo 31,5 % neukončenú základnú školu, 66,1 % ukončilo len základnú školu a marginálny podiel z nich (2,4 %) predstavovali vyučení.

1.2 Nezamestnaní absolventi škôl

Podľa definície vymedzenej zákonom č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov je **absolventom školy** *„občan mladší ako 25 rokov veku, ktorý skončil sústavnú prípravu na povolanie v dennej for-*

Tab. 1: Evidovaní uchádzači o zamestnanie

Mesiac/rok	Uchádzači o zamestnanie	Medziročný index UoZ	Prítok UoZ	Medziročný index prítokov UoZ	Úbytok UoZ	Medziročný index úbytkov UoZ
6/2011	382 984	1,02	28 946	0,99	25 978	0,94
7/2011	386 307	1,03	27 438	1,11	24 115	0,93
8/2011	384 220	1,04	22 236	1,04	24 323	0,92
9/2011	390 559	1,04	41 867	0,99	35 528	0,99
10/2011	390 125	1,04	30 066	1,14	30 500	1,05
11/2011	393 122	1,05	29 913	1,17	26 916	1,06
12/2011	399 800	1,05	26 756	1,04	20 078	1,07
1/2012	408 874	1,04	35 313	0,99	26 239	1,04
2/2012	411 801	1,04	26 164	0,98	23 237	1,01
3/2012	408 404	1,04	21 699	0,84	25 096	0,87
4/2012	397 912	1,03	27 119	1,19	37 611	1,22
5/2012	392 293	1,03	31 164	1,18	36 783	1,19

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. 2: Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku (september 2011)

Vek	Počet	%
15	0	0,0
16	2	0,0
17	1 150	0,3
18	2 482	0,6
19	4 761	1,2
15 – 19	8 395	2,1
20 – 24	62 428	16,0
25 – 29	55 947	14,3
30 – 34	44 461	11,4
35 – 39	45 003	11,5
40 – 44	38 748	9,9
45 – 49	41 505	10,6
50 – 54	43 566	11,2
55 – 59	41 977	10,7
nad 60	8 529	2,2
spolu	**390 559**	**100,0**

Zdroj: ÚPSVaR

me štúdia pred menej ako dvomi rokmi a nezískal svoje prvé pravidelne platené zamestnanie“.

Podiel **nezamestnaných absolventov škôl** (stredných a vysokých spolu) na evidovanom počte uchádzačov o zamestnanie sa pohyboval v rozpätí od 6,2 % do 8,7 % V porovnaní s predchádzajúcou sezónou sa nezmenil.

Nezamestnanosť **absolventov stredných škôl** kulminovala v septembri a októbri 2011. V októbri bol dosiahnutý maximálny počet 27 910 (o 2 % nižší ako roku 2010). Do marca 2012 sa hodnoty držali na vysokej úrovni 26 300 nezamestnaných stredoškolákov. K výraznejšiemu poklesu došlo až v mesiacoch apríl a máj.

Vzhľadom na heterogénnosť odborného školstva sú absolventi stredných odborných škôl v tejto analýze rozdelení do troch skupín:

- *absolventi študijných odborov (bývalých SOŠ),*
- *absolventi študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním (predtým odbory SOU s maturitou),*
- *absolventi učebných odborov (predtým nematuritné odbory SOU).*

Najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných absolventov stredných škôl tvorili absolventi študijných odborov. Ich počet sa pohyboval od 6 362 do 11 014. Potom nasledovali absolventi študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním (4 244 až 8 859) a absolventi učebných odborov (3 010 až 5 833).

Najmenej evidovaných bolo gymnazistov (1 794 až 2 965), pretože značná časť z nich pokračuje v štúdiu na vysokých školách. Na rozdiel od odborných škôl je zaujímavé, že kulminácia gymnázií prebiehala aj na konci sezóny.

Z týchto skupín mali najvyššiu **absorpciu** nezamestnaných trhom práce absolventi študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním (28 %), potom absolventi učebných odborov (18 %) a študijných odborov (14 %). V prípade gymnazistov nedochádzalo k poklesu nezamestnaných, naopak, od októbra do mája sa ich počet zvýšil o 30 % (záporný AB index). Najvyšší AB index mali vysokoškoláci, od júna 2011 do apríla 2012 sa ich počet znížil o 74 % (tab. 3).

Krivky sezónneho vývoja nezamestnaných absolventov všetkých stredných škôl mali v predkrízovom období ustálený tvar, absorpčná fáza, začínajúca sa v októbri, sa až do mája nasledujúceho roku pohybovala po výrazne klesajúcej trajektórii.

Vplyvom pretrvávajúcej krízy dochádza k nízkej absorpcii nezamestnaných trhom práce a trajektórie v tejto fáze klesajú mierne (študijné odbory), prípadne sú prevažne stacionárne (učebné odbory). Počet nezamestnaných gymnazistov v tejto fáze dokonca rástol (graf 3).

V porovnaní s predchádzajúcou sezónou 2010/2011 bolo v evidencii úradov práce v priemere o 1 % nezamestnaných absolventov menej, platí to tak pre stredné, ako aj vysoké školy. O 4 % sa medziročne zvýšil počet nezamestnaných absolventov študijných odborov a o 2 % gymnazistov. Naopak, o 6 % menej bolo nezamestnaných absolventov učňovských odborov a o 1 % odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním.

Graf 1: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie (2011/2012)

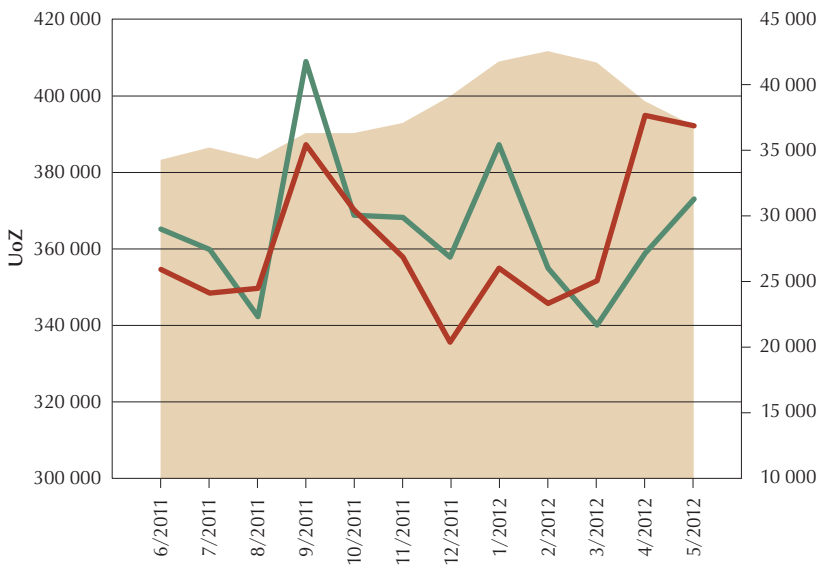

Legenda: uchádzači o zamestnanie, prítok UoZ, úbytok UoZ.

Graf 2: Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku (september 2011)

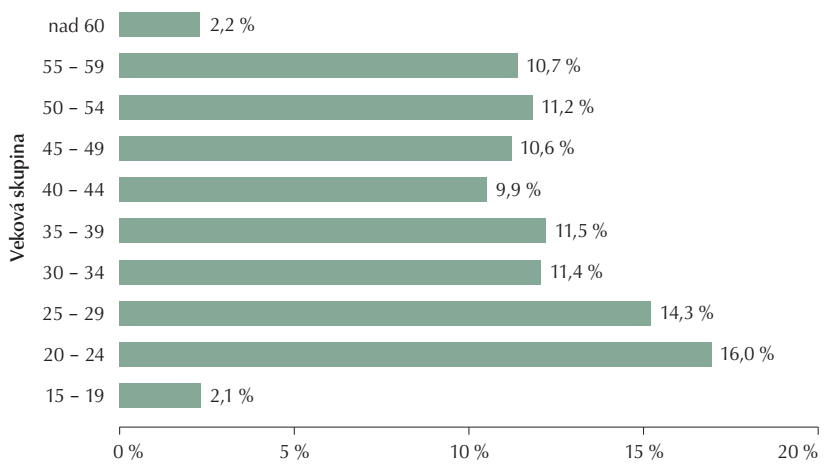

Prítoky absolventov škôl tvoria v mesiacoch september a jún významnú časť novoevidovaných uchádzačov o zamestnanie. V septembri bol vďaka stredným školám podiel zaevidovaných absolventov 39,3 %. V júni 2011, keď prichádzajú do evidencie absolventi vysokých škôl, to bolo 22,9 %, obdobne v máji 2012 vyskočil podiel na 13,5 % (tab. 4).

Prítoky novozaevidovaných absolventov stredných škôl sa sústreďujú na mesiac september. V porovnaní s augustom sa ich počet v septembri 2011 zvýšili 8,4-násobne, a to na 15 736. Najvyšší septembrový skok (10,2-násobný) bol u absolventov študijných odborov s RPV. Najnižšie prírastky do evidencie boli v mesiaci júl (graf 4).

Najvyššie úbytky absolventov zaznamenali úrady práce v mesiacoch august a september 2011. V septembri bolo vyradených celkovo 6 302 absolventov, z toho 3 932 stredoškolákov a z nich najviac (1 795) absolventov študijných odborov.

Graf 3: Počet nezamestnaných absolventov stredných škôl v sezóne 2011/2012

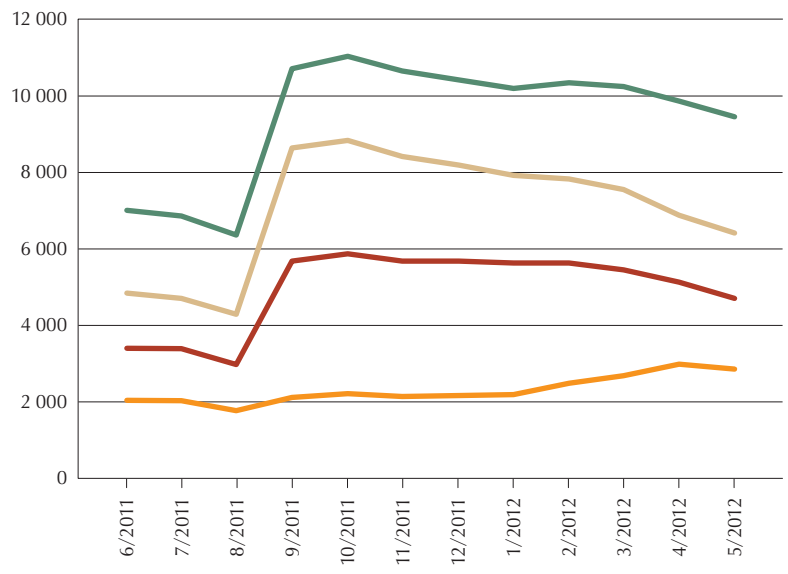

Legenda: absolventi študijných odborov, absolventi študijných odborov s RPV, absolventi učebných odborov, absolventi gymnázií.

Tab. 3: Počet nezamestnaných absolventov stredných a vysokých škôl v sezóne 2011/2012

Mesiac/rok	Absolventi študijných odborov	Absolventi študijných odborov s RPV	Absolventi učebných odborov	Absolventi gymnázií	Absolventi stredných škôl spolu	Medziročný index absolventov SŠ	Absolventi vysokých škôl	Absolventi škôl spolu	% absolventov z UoZ
6/2011	6 990	4 874	3 390	2 069	17 323	1,04	9 663	**26 986**	7,0
7/2011	6 832	4 723	3 330	1 985	16 870	1,05	9 570	**26 440**	6,8
8/2011	6 362	4 244	3 010	1 794	15 410	1,00	8 462	**23 872**	6,2
9/2011	10 724	8 664	5 713	2 113	27 214	0,95	6 811	**34 025**	8,7
10/2011	11 014	8 859	5 833	2 204	27 910	0,98	5 826	**33 736**	8,6
11/2011	10 617	8 430	5 715	2 130	26 892	0,98	5 035	**31 927**	8,1
12/2011	10 395	8 212	5 659	2 125	26 391	0,98	4 407	**30 798**	7,7
1/2012	10 177	7 946	5 610	2 169	25 902	0,98	3 784	**29 686**	7,3
2/2012	10 331	7 824	5 596	2 459	26 210	0,99	3 377	**29 587**	7,2
3/2012	10 205	7 570	5 490	2 674	25 939	0,99	2 842	**28 781**	7,0
4/2012	9 854	6 903	5 112	2 965	24 834	0,99	2 518	**27 352**	6,9
5/2012	9 437	6 409	4 766	2 858	23 470	1,16	4 916	**28 386**	7,2
priemer	**9 412**	**7 055**	**4 935**	**2 295**	**23 697**	**1,01**	**5 601**	**29 298**	**7,4**
AB index	**0,14**	**0,28**	**0,18**	**-0,30**	**0,16**	•	**0,74**	•	•

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. 4: Mesačné prítoky nezamestnaných absolventov stredných a vysokých škôl

Mesiac/rok	Absolventi študijných odborov	Absolventi študijných odborov s RPV	Absolventi učebných odborov	Absolventi gymnázií	Absolventi stredných škôl spolu	Medziročný index prítoku absolventov SŠ	Absolventi vysokých škôl	Absolventi spolu	% absolventov z prítokov UoZ
6/2011	424	320	252	120	1 116	0,95	5 510	**6 626**	22,9
7/2011	368	307	268	131	1 074	1,00	911	**1 985**	7,2
8/2011	791	511	356	212	1 870	0,76	509	**2 379**	10,7
9/2011	6 157	5 228	3 120	1 231	15 736	0,92	719	**16 455**	39,3
10/2011	1 208	947	648	344	3 147	1,20	441	**3 588**	11,9
11/2011	732	512	405	165	1 814	1,09	243	**2 057**	6,9
12/2011	573	464	340	160	1 537	1,01	161	**1 698**	6,3
1/2012	738	551	424	205	1 918	0,98	202	**2 120**	6,0
2/2012	877	555	372	424	2 228	1,01	266	**2 494**	9,5
3/2012	582	405	292	337	1 616	0,79	145	**1 761**	8,1
4/2012	426	347	264	154	1 191	0,90	161	**1 352**	5,0
5/2012	566	350	223	152	1 291	1,05	2 928	**4 219**	13,5
medián	**658**	**488**	**349**	**186**	**1716**	•	**348**	**2249**	•

Zdroj: ÚPSVaR

Graf 4: Vývoj mesačných prítokov nezamestnaných absolventov stredných škôl (sezóna 2011/2012)

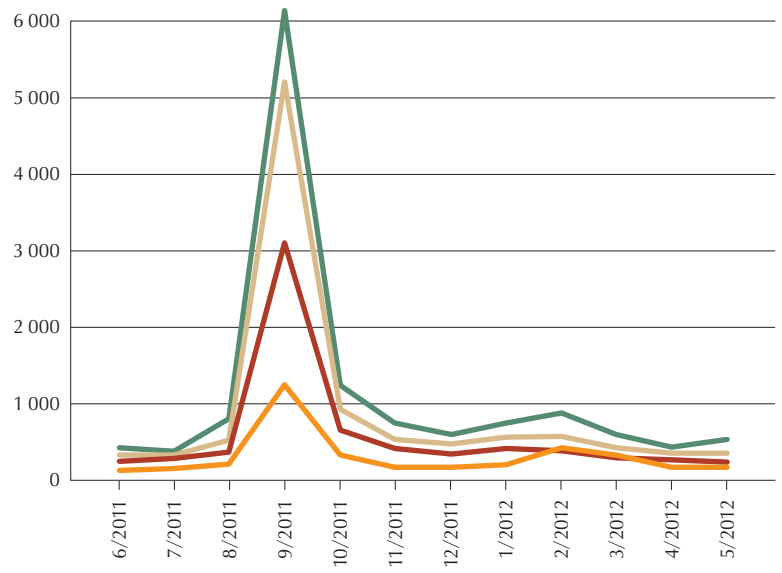

Legenda: absolventi študijných odborov, absolventi študijných odborov s RPV, absolventi učebných odborov, absolventi gymnázií.

1.3 Miera evidovanej a absolventskej nezamestnanosti

Počet uchádzačov o zamestnanie odráža extenzívny aspekt nezamestnanosti. Jeho **intenzitu** vyjadruje **miera nezamestnanosti**. Tá je vyjadrená podielom počtu nezamestnaných k príslušným referenčným skupinám ekonomicky aktívneho obyvateľstva, resp. počtu absolventov končiacich daný druh školy.

Z počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie a ekonomicky aktívneho obyvateľstva je odvodená **evidovaná miera nezamestnanosti** (EMN). Táto kvantifikuje celkovú nezamestnanosť a významným spôsobom ovplyvňuje aj výšku absolventskej miery nezamestnanosti (AMN).

Evidovaná miera nezamestnanosti dlhodobo klesala. Ešte v októbri 2008 dosahovala 7,5 %. V ďalších mesiacoch začala narastať a v priebehu roka vzrástla na 12,4 %.

V sezóne 2011/2012 ukazovateľ rástol až do februára 2012, od júna 2011 sa zvýšil o 0,8 pb, z 13 % na 13,8. Ostatné tri mesiace klesal, v máji dosiahol 13,2 % (tab. 5).

Evidovaná miera nezamestnanosti dosahovala najvyššie hodnoty v Banskobystrickom (priemer 19,5 %) a Prešovskom kraji (18,8 %). Najnižšia bola v Trnavskom (8,8 %) a Bratislavskom kraji (5,3 %).

Referenčnou skupinou pre **absolventskú mieru nezamestnanosti** sú absolventi denného štúdia počas dvoch rokov od ukončenia sústavnej prípravy na povolanie. Pre druh školy, stupne vzdelania, odbory vzdelávania, regióny sa výpočet prispôsobuje relevantnej skupine absolventov.

Miera nezamestnanosti absolventov **stredných škôl** sa pohybovala na úrovni 19,3 % (medián), bola o 0,4 pb nižšia ako v predchádzajúcej sezóne. Z dlhodobej-

Tab. 5: Evidovaná miera nezamestnanosti (v %)

Mesiac/rok	EMN
6/2011	13,0
7/2011	13,2
8/2011	13,1
9/2011	13,4
10/2011	13,3
11/2011	13,3
12/2011	13,6
1/2012	13,7
2/2012	13,8
3/2012	13,7
4/2012	13,4
5/2012	13,2

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. 6: Absolventská miera nezamestnanosti v sezóne 2011/2012 (v %)

Mesiac/rok	Absolventi študijných odborov	Absolventi študijných odborov s RPV	Absolventi učebných odborov	Absolventi gymnázií	Absolventi stredných škôl spolu	Medziročný rozdiel AMN(SŠ)	Absolventi vysokých škôl	Absolventi spolu
6/2011	14,1	18,4	16,8	5,5	12,9	0,7	11,3	**12,3**
7/2011	13,8	17,8	16,5	5,2	12,6	0,7	11,2	**12,0**
8/2011	12,9	16,0	14,9	4,7	11,5	0,1	9,9	**10,9**
9/2011	21,7	32,6	28,3	5,6	20,3	-0,9	8,0	**15,5**
10/2011	22,2	33,4	28,9	5,8	20,8	-0,3	6,8	**15,4**
11/2011	21,4	31,8	28,3	5,6	20,1	-0,1	5,9	**14,5**
12/2011	21,0	30,9	28,0	5,6	19,7	-0,1	5,1	**14,0**
1/2012	20,6	29,9	27,8	5,7	19,3	-0,2	4,4	**13,5**
2/2012	20,9	29,5	27,7	6,5	19,5	-0,1	3,9	**13,5**
3/2012	20,6	28,5	27,2	7,1	19,3	-0,1	3,3	**13,1**
4/2012	19,9	26,0	25,3	7,8	18,5	0,0	2,9	**12,5**
5/2012	19,1	24,1	23,6	7,6	17,5	2,6	5,7	**12,9**
medián	**20,6**	**29,0**	**27,4**	**5,7**	**19,3**	•	**5,8**	**13,3**

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Graf 5: Evidovaná miera nezamestnanosti a absolventská miera nezamestnanosti SŠ a VŠ v sezóne 2011/2012

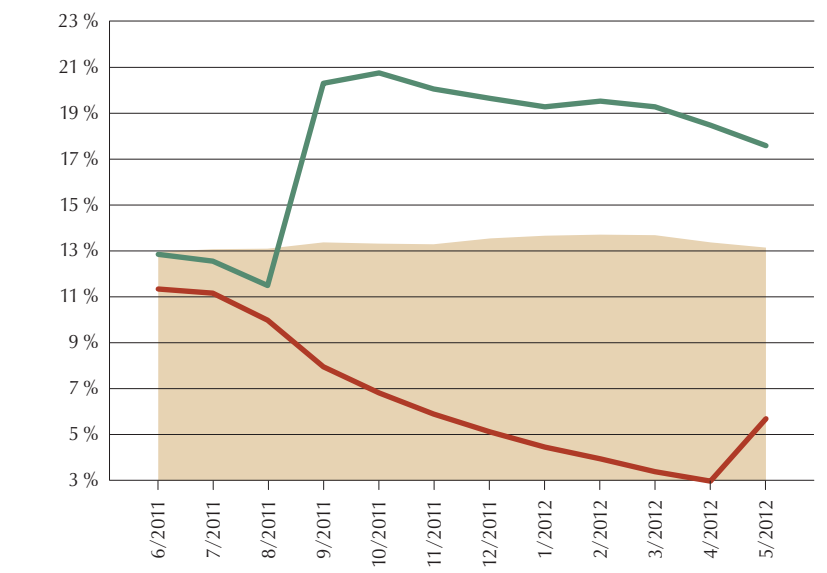

Legenda: EMN, AMN(SŠ), AMN(VŠ).

Graf 6: Miera nezamestnanosti absolventov stredných škôl v sezóne 2011/2012

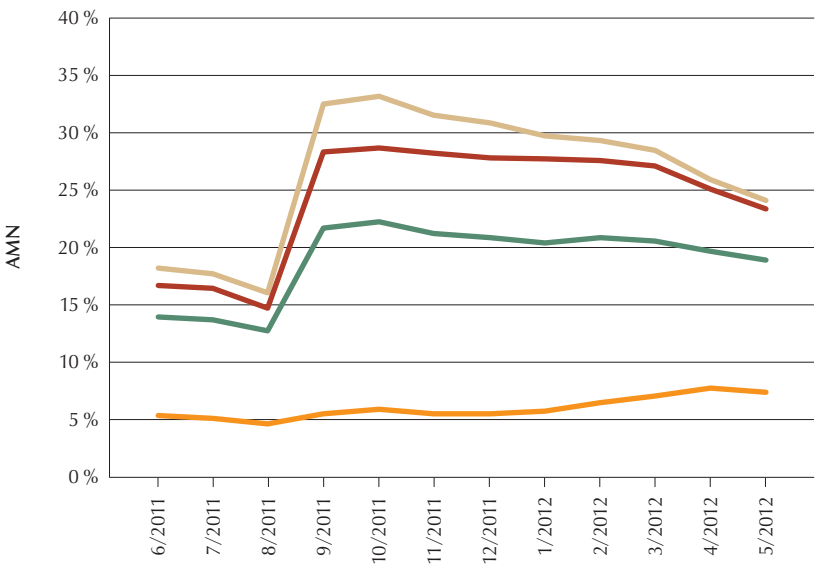

Legenda: absolventi študijných odborov, absolventi študijných odborov s RPV, absolventi učebných odborov, absolventi gymnázií.

Graf 7: Dlhodobý vývoj priemernej miery nezamestnanosti absolventov SŠ v rokoch 2003 – 2012

Legenda: ŠO, ŠO s RPV, UO, G.

Graf 8: Dlhodobý vývoj absolventskej miery nezamestnanosti v rokoch 2003 až 2013

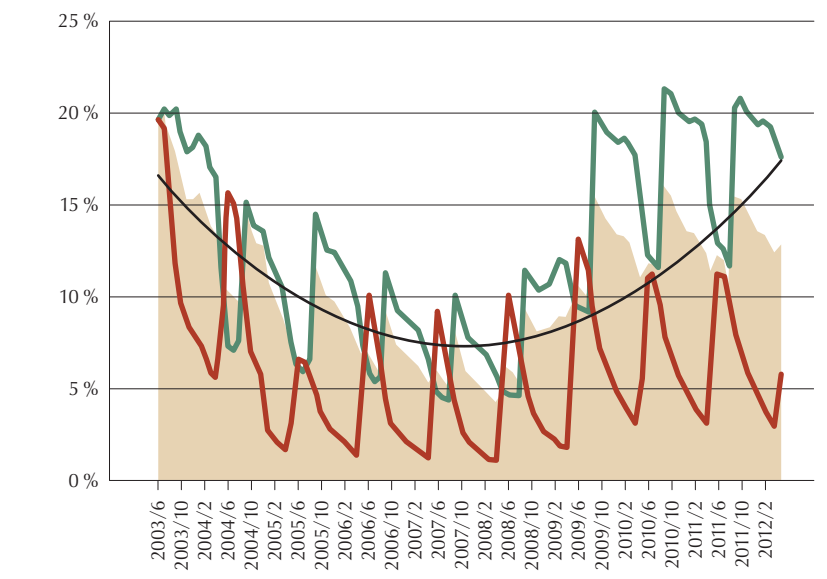

Legenda: AMN celkove, AMN(SŠ), AMN(VŠ), Poly. (AMN celkove).

šieho pohľadu sú dosiahnuté hodnoty porovnateľné so sezónou 2003/2004.
Ukazovateľ kulminoval v októbri 2011, keď dosiahol 20,8 %, do mája poklesol na 17,5 % (graf 5). V rámci **odborných škôl** bolo najvyššie riziko nezamestnanosti u absolventov v študijných odboroch s RPV (október 2011 – 33,4 %), potom nasledovali učebné odbory (28,9 %) a študijné odbory s 22,2 % (tab. 6).
Výrazne najnižšia je absolventská miera nezamestnanosti **gymnazistov**, kulminovala v apríli 2012, keď dosiahla 7,8 % (graf 6). Nízka nezamestnanosť je, samozrejme, spôsobená prechodom prevažnej časti gymnazistov na vysokoškolské štúdium. Ak by sme eliminovali tento faktor, bolo v apríli 2012 riziko nezamestnanosti absolventov gymnázií, ktorí nešli na VŠ, až 29,5 %.
Dlhodobý vývoj priemerných sezónnych hodnôt miery nezamestnanosti absolventov stredných škôl je znázornený na grafe 7. Najvyššie riziko nezamestnanosti bolo v študijných odboroch bývalých SOU, nasledujú učebné odbory, študijné odbory SOŠ a výrazne najnižšie bolo v gymnáziách.
Dlhodobý priebeh mesačných hodnôt absolventskej miery nezamestnanosti (za stredné, vysoké školy a celkove) od júna 2003 do mája 2012 zobrazuje graf 8. Vo vývoji je zreteľný nástup krízových efektov od roku 2009, ktoré sa prejavili v náraste hodnôt, v zmene tvaru absorpčnej fázy ukazovateľa nezamestnanosti a vo zväčšovaní rozdielu medzi strednými a vysokými školami.

1.4 Doba nezamestnanosti absolventov škôl

V septembri 2010 boli nezamestnaní absolventi stredných škôl v evidencii úradov práce v priemere 4,4 mesiaca. Do mája 2011 sa tento čas zvýšil na 7,4 mesiaca. Prehľad vývoja strednej doby nezamestnanosti je uvedený v tab. 7.
Najnižšia septembrová hodnota bola roku 2008 (2,9 mesiaca). Najvyššia bola roku 2003 (4,9 mesiaca) a roku 2011 (4,6 mesiaca). Priemer v sledovaných rokoch bol 3,8 mesiaca. Májové hodnoty ukazovateľa sa pohybovali od 5,8 (roku 2009) do 7,4 mesiaca (roku 2011), priemerný čas nezamestnanosti dosiahol 6,8 mesiaca (graf 9).
Dlhodobou nezamestnanosťou sa rozumie stav, keď je absolvent v evidencii úradu práce viac ako 1 rok. Septembrový podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných absolventov stredných škôl klesal do roku 2008 zo 14 % na 7,3 %. Odvtedy sa z dôvodu krízy zvýšil na súčasných 19,2 %.
Májové hodnoty klesali do roku 2009 z 15,4 % na 4,9 %. Do roku 2011 však dlhodobá nezamestnanosť stredoškolákov opätovne vzrástla, na 11,1 % (tab. 8 a graf 10).
Podiely dlhodobo nezamestnaných vysokoškolákov sú výrazne nižšie, v máji 2011 to bolo 4,3 % a v septembri 2011 1,5 % absolventov. Hodnoty v časovom rade od roku 2003 nepresahovali 7 %.

Tab. 7: Stredná doba nezamestnanosti absolventov stredných škôl (v mesiacoch)

Rok	September	Máj	Sezónny nárast
2003	4,9	6,7	•
2004	3,7	7,1	2,3
2005	3,7	7,3	3,6
2006	3,5	6,8	3,1
2007	3,2	6,6	3,1
2008	2,9	6,1	2,9
2009	3,7	5,8	2,9
2010	4,4	7,3	3,6
2011	4,6	7,4	3,0
priemer	3,8	6,8	•

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Tab. 8: Podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných absolventov stredných škôl (v %)

Rok	Máj	September
2003	15,4	14,0
2004	14,4	10,7
2005	9,5	13,2
2006	8,1	11,7
2007	9,1	9,1
2008	7,7	7,3
2009	4,9	11,1
2010	10,2	18,3
2011	11,1	19,2

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. 9: Voľné pracovné miesta pre absolventov v krajoch SR

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	451	542	941	282	152	184	245	38	2 835
7/2011	613	434	466	239	205	202	259	72	2 490
8/2011	626	418	521	349	226	218	244	81	2 683
9/2011	546	659	551	399	276	281	280	100	3 092
10/2011	519	518	538	495	407	204	406	61	3 148
11/2011	533	358	485	370	707	239	384	49	3 125
12/2011	454	151	406	254	374	243	231	33	2 146
1/2012	442	111	312	253	155	191	111	233	1 808
2/2012	453	93	252	136	159	242	112	232	1 679
3/2012	285	81	262	223	159	215	166	130	1 521
priemer	492	337	473	300	282	222	244	103	2 453

Zdroj: ÚPSVaR

Graf 9: Stredná doba nezamestnanosti absolventov SŠ v rokoch 2003 – 2011

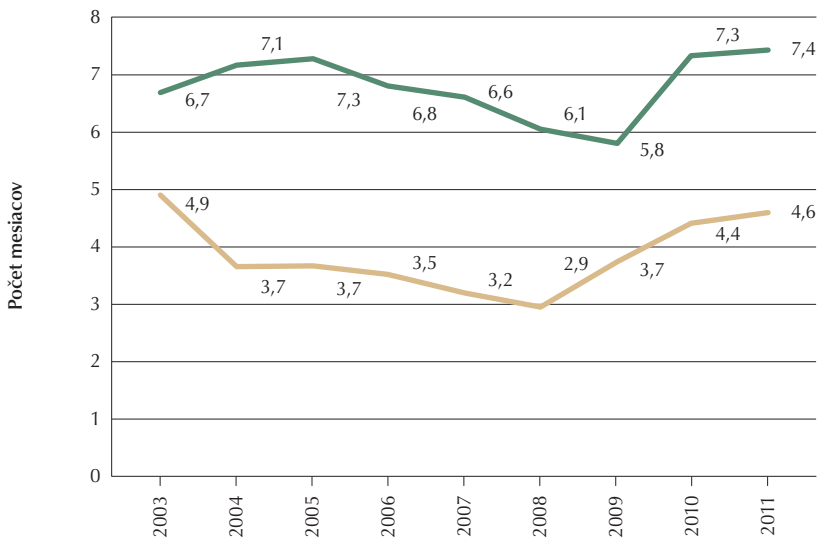

Legenda: máj, september.

Graf 10: Podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných absolventov SŠ v rokoch 2003 – 2011

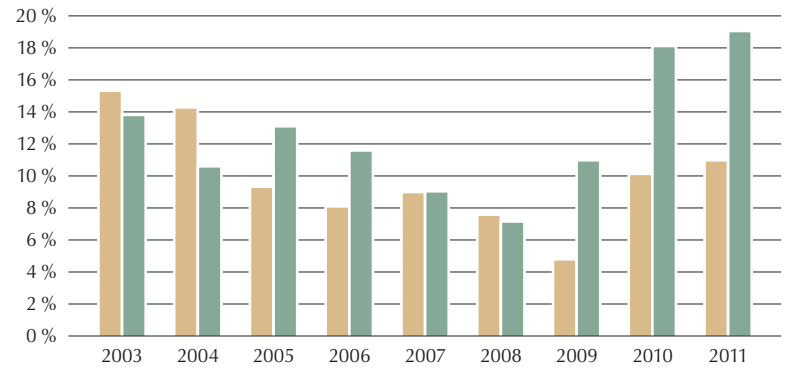

Legenda: máj, september.

1.5 Voľné pracovné miesta pre absolventov

Počet **voľných pracovných miest** pre absolventov stredných a vysokých škôl v minulom roku rástol, od júna 2011 sa zvýšil z 2 800 na 3 100 v novembri 2011. V ďalších mesiacoch však výrazne klesal, do marca 2012 sa znížil o polovicu, na 1 500 (tab. 9).
Najvyššia ponuka miest pre absolventov (PMA) bola v Bratislavskom (mesačný priemer 492) a Trenčianskom kraji (473). Výrazne najnižší počet ponúkaných miest (103) bol v Košickom kraji.
Na jedno voľné absolventské miesto pripadalo v sezóne 2011/2012 od 9 do 19 nezamestnaných absolventov. Najlepšia situácia bola v auguste 2011, potom sa počet zvyšoval až do marca 2012 (tab. 10).

Tab. 10: Počet nezamestnaných absolventov na jedno absolventské miesto

Mesiac/rok	NA/PMA
6/2011	10
7/2011	11
8/2011	9
9/2011	11
10/2011	11
11/2011	10
12/2011	14
1/2012	16
2/2012	18
3/2012	19

Zdroj: ÚPSVaR

2. Nezamestnanosť absolventov študijných odborov stredných odborných škôl

Absolventi študijných odborov stredných odborných škôl získavajú úplné stredné odborné vzdelanie. Dokladom o získanom stupni vzdelania a zároveň o kvalifikácii je vysvedčenie o maturitnej skúške. Do tejto skupiny patria aj absolventi, ktorí získali vyššie odborné vzdelanie, dokladom je vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom*.*

* Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2.1 Nezamestnaní absolventi študijných odborov

Počet absolventov študijných odborov sa od roku 2004 znížil z 27 668 na 24 439, t. j. o 11,7 %. Očakáva sa, že do roku 2015 by mal poklesnúť ešte o štvrtinu, na 18 400. Podiel tejto skupiny v rámci odborných škôl rástol, postupne sa zvyšoval zo 47,6 % (roku 2004) na súčasných 51,5 %. Roku 2011 išlo priamo na vysoké školy 43 % absolventov tohto typu škôl, percento sa v ostatných rokoch znižuje.
V evidencii úradov práce bolo v priemere 9 412 absolventov študijných odborov, najmenej (6 362) v auguste a najviac (11 014) v októbri 2011. V porovnaní s ostatnými skupinami absolventov odborných škôl je rozsah nezamestnanosti tejto skupiny najvyšší. V porovnaní s predchádzajúcou sezónou sa počty evidovaných výraznejšie nemenili.
Najvyšší počet nezamestnaných mal Prešovský (priemer 1 812) a Košický kraj (1 689), najmenej (534) ich bolo v Bratislavskom kraji (graf ŠO1).
Najvyššiu hodnotu **absorpcie** nezamestnaných trhom práce dosahoval Trnavský a Bratislavský kraj (AB index zhodne 25 %). Výrazne najnižšiu ju mal Prešovský kraj (len 3 %), ktorému ako jedinému z krajov vzrástli počty nezamestnaných aj v závere sezóny, maximum dosiahol v apríli 2012 (tab. ŠO1).
Podľa **medziročného indexu** počet nezamestnaných absolventov študijných odborov bol vyšší v priemere len o 3 %. Najvyšší index mal Nitriansky (nárast o 9 pb) a Prešovský kraj (o 8 pb). Medziročný pokles zaznamenal Trnavský kraj o 10 pb a Bratislavský kraj o 4 pb (tab. ŠO2).
Maximálny **prírastok** absolventov (6 157) zaevidovali na úradoch práce v septembri 2011. Prírastky kulminovali vo všetkých krajoch rovnako. Najmenej (368) nezamestnaných absolventov pribudlo v júli 2011. Najväčší prírastok mal Prešovský kraj, najmenší Bratislavský kraj (tab. ŠO3).
Najvyšší **úbytok** absolventov (1 795) bol dosiahnutý v septembri 2011, vysoké boli aj augustové a novembrové hodnoty. Najnižší (526 absolventov) zaznamenali úrady práce v júli 2011.

Graf ŠO1: Priemerný počet nezamestnaných absolventov študijných odborov v krajoch SR (2011/2012)

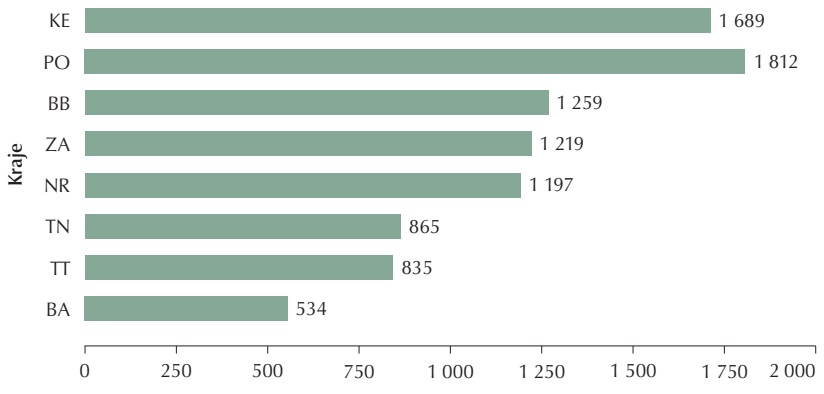

2.2 Miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov

Priemerná **miera nezamestnanosti absolventov** študijných odborov bola 19 %. O 1,4 pb prekročila úroveň predchádzajúcej sezóny. Absolventská miera nezamestnanosti dosiahla maximum (22,2 %) v októbri a minimum (12,9 %) v auguste 2011. V porovnaní s ostatnými skupinami absolventov odborných škôl je intenzita nezamestnanosti v tejto skupine najnižšia (tab. ŠO4).
Najvyššiu priemernú mieru nezamestnanosti mal Prešovský (24,9 %) a Banskobystrický kraj (23,3 %) najnižšia (9,7 %)

Tab. ŠO1: Počet nezamestnaných absolventov študijných odborov (jún 2011 – máj 2012)

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	468	661	622	871	825	911	1 372	1 260	6 990
7/2011	459	634	593	860	826	892	1 338	1 230	6 832
8/2011	345	608	546	814	836	880	1 149	1 184	6 362
9/2011	578	1 044	1 043	1 338	1 416	1 404	1 942	1 959	10 724
10/2011	667	1 005	1 034	1 448	1 441	1 466	1 956	1 997	11 014
11/2011	637	939	978	1 382	1 402	1 432	1 953	1 894	10 617
12/2011	584	919	975	1 361	1 358	1 393	1 931	1 874	10 395
1/2012	537	875	952	1 324	1 327	1 377	1 951	1 834	10 177
2/2012	548	876	984	1 318	1 343	1 399	2 010	1 853	10 331
3/2012	559	855	951	1 293	1 371	1 378	1 996	1 802	10 205
4/2012	529	823	870	1 206	1 276	1 315	2 110	1 725	9 854
5/2012	499	785	833	1 149	1 212	1 266	2 039	1 654	9 437
priemer	534	835	865	1 197	1 219	1 259	1 812	1 689	9 412
AB index	0,25	0,25	0,20	0,21	0,16	0,14	0,03	0,17	0,14

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. ŠO2: Medziročné indexy nezamestnaných absolventov študijných odborov

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	1,12	1,03	1,05	1,24	1,02	1,02	1,16	1,17	**1,11**
7/2011	1,07	1,07	1,03	1,27	1,04	1,04	1,15	1,16	**1,11**
8/2011	0,93	0,98	0,98	1,14	1,02	1,00	1,07	1,14	**1,05**
9/2011	0,78	0,85	0,93	0,97	0,96	0,92	0,97	1,02	**0,94**
10/2011	0,93	0,85	0,94	1,03	0,99	0,96	1,00	1,04	**0,98**
11/2011	0,98	0,84	0,98	1,05	1,03	0,96	1,02	1,02	**0,99**
12/2011	0,96	0,84	0,99	1,04	1,05	0,96	1,01	1,02	**0,99**
1/2012	0,96	0,83	0,99	1,04	1,02	0,97	1,03	1,01	**0,99**
2/2012	0,94	0,82	1,03	1,05	1,02	0,99	1,04	1,00	**1,00**
3/2012	0,96	0,82	1,05	1,06	1,05	0,99	1,04	0,97	**1,00**
4/2012	0,92	0,84	1,01	1,03	1,03	0,98	1,13	0,96	**1,00**
5/2012	1,00	1,07	1,18	1,26	1,34	1,34	1,38	1,26	**1,26**
g-priemer	**0,96**	**0,90**	**1,01**	**1,09**	**1,04**	**1,01**	**1,08**	**1,06**	**1,03**

Zdroj: ÚPSVaR, prepočet

Tab. ŠO3: Mesačné prírastky nezamestnaných absolventov študijných odborov (jún 2011 – máj 2012)

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	37	34	38	41	38	79	77	80	**424**
7/2011	30	41	33	41	50	42	85	46	**368**
8/2011	22	80	71	74	125	120	149	150	**791**
9/2011	402	622	670	709	797	767	1 160	1 030	**6 157**
10/2011	135	69	123	146	116	203	219	197	**1 208**
11/2011	46	80	72	82	91	95	170	96	**732**
12/2011	21	59	75	72	75	76	100	95	**573**
1/2012	45	77	72	104	75	84	165	116	**738**
2/2012	56	88	101	95	106	111	167	153	**877**
3/2012	43	55	52	62	86	87	113	84	**582**
4/2012	25	37	34	47	43	55	92	93	**426**
5/2012	38	66	60	66	56	72	118	90	**566**
medián	**41**	**68**	**72**	**73**	**81**	**86**	**134**	**96**	**657**

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. ŠO4: Miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov (jún 2011 – máj 2012, v %)

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	8,5	13,2	12,0	13,2	12,3	16,8	18,9	16,2	**14,1**
7/2011	8,3	12,7	11,5	13,0	12,3	16,5	18,4	15,8	**13,8**
8/2011	6,3	12,2	10,5	12,3	12,4	16,3	15,8	15,2	**12,9**
9/2011	10,5	20,9	20,1	20,2	21,0	25,9	26,7	25,1	**21,7**
10/2011	12,1	20,1	20,0	21,9	21,4	27,1	26,9	25,6	**22,2**
11/2011	11,6	18,8	18,9	20,9	20,8	26,5	26,8	24,3	**21,4**
12/2011	10,6	18,4	18,8	20,6	20,2	25,7	26,5	24,0	**21,0**
1/2012	9,7	17,5	18,4	20,0	19,7	25,4	26,8	23,5	**20,6**
2/2012	9,9	17,6	19,0	19,9	20,0	25,8	27,6	23,8	**20,9**
3/2012	10,1	17,1	18,4	19,6	20,4	25,5	27,4	23,1	**20,6**
4/2012	9,6	16,5	16,8	18,2	19,0	24,3	29,0	22,1	**19,9**
5/2012	9,1	15,7	16,1	17,4	18,0	23,4	28,0	21,2	**19,1**
priemer	**9,7**	**16,7**	**16,7**	**18,1**	**18,1**	**23,3**	**24,9**	**21,7**	**19,0**
medziročný rozdiel	**1,2**	**-0,8**	**-0,1**	**1,5**	**1,6**	**1,3**	**1,6**	**2,7**	**1,4**

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Tab. ŠO5: Dlhodobý vývoj miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov

Mesiac	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
jún	19,4	7,4	6,2	6,1	5,0	4,8	9,1	12,0	14,1
júl	19,2	7,1	6,0	5,6	4,7	4,9	9,0	11,7	13,8
august	18,8	8,2	6,6	5,7	4,6	4,9	9,0	11,6	12,9
september	18,3	17,9	15,0	12,5	11,0	12,2	19,8	21,7	21,7
október	16,7	16,3	13,7	11,0	9,5	11,3	19,1	21,5	22,2
november	15,7	15,7	12,7	9,8	8,2	10,5	18,2	20,4	21,4
december	15,8	15,5	12,4	9,5	7,8	10,4	17,8	20,0	21,0
január	16,0	13,7	11,7	9,1	7,5	10,4	17,5	19,6	20,6
február	15,7	12,8	11,3	8,9	7,3	11,0	17,8	19,8	20,9
marec	14,7	12,1	10,8	8,4	7,0	11,6	17,8	19,5	20,6
apríl	14,1	10,7	9,8	7,4	6,3	11,4	16,8	18,7	19,9
máj	8,1	7,9	6,6	5,8	5,0	9,4	13,0	14,3	19,1
priemer	**16,0**	**12,1**	**10,2**	**8,3**	**7,0**	**9,4**	**15,4**	**17,6**	**19,0**

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Graf ŠO2: Miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov (v sezónach 2010/2011 a 2011/2012)

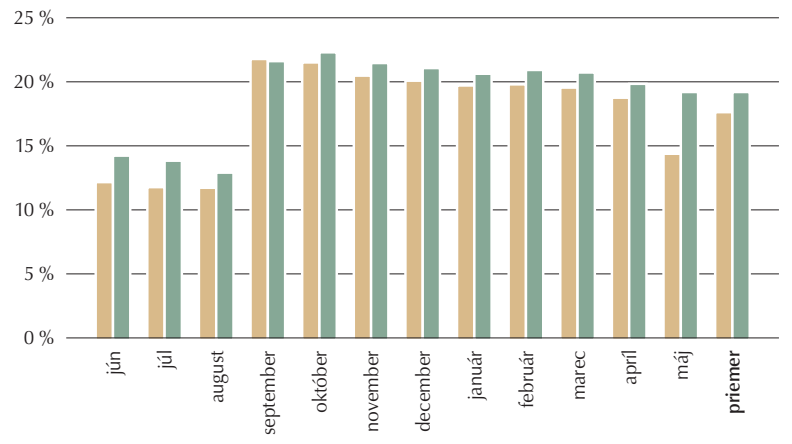

Legenda: 2010/2011, 2011/2012.

Graf ŠO3: Vývoj priemernej miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov v rokoch 2003 – 2012

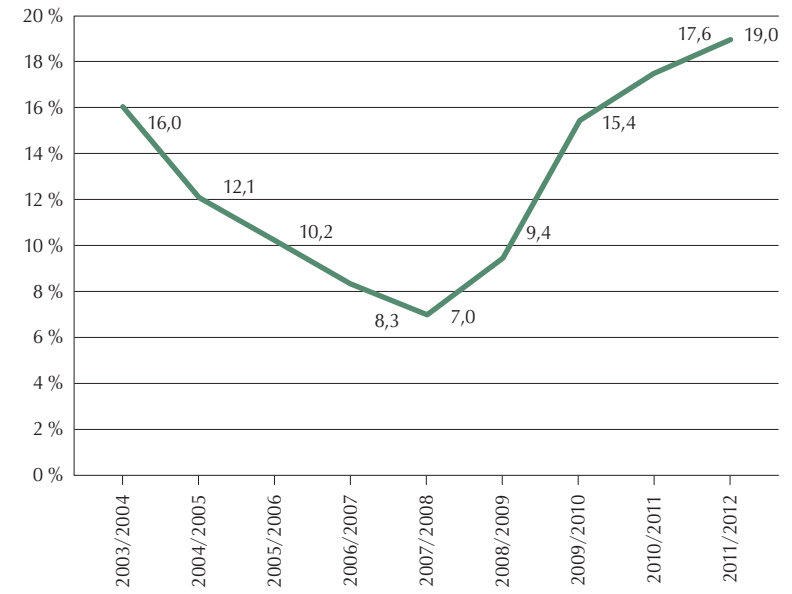

bola v Bratislavskom kraji. Medziročne sa najviac zvýšila v Košickom (o 2,7 pb), Prešovskom a Banskobystrickom kraji (zhodne o 1,6 pb). V dvoch krajoch (Trnavskom a Trenčianskom) došlo k jej miernemu poklesu.

Graf ŠO2 ukazuje porovnanie miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov v sezónach 2010/2011 a 2011/2012.

V **dlhodobejšom** pohľade klesala priemerná absolventská miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov do roku 2008 v postupnosti hodnôt 16 %, 12,1 %, 10,2 %, 8,3 % a 7,0 %. Následne vplyvom krízy vzrástla v štyroch sezónach za sebou z 9,4 % na súčasných 19 % (tab. ŠO5 a graf ŠO3).

2.3 Dĺžka nezamestnanosti absolventov študijných odborov

Najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných (66,5 %) tvorili v septembri 2011 absolventi evidovaní 3 mesiace a menej. Vysoký (18,7 %) bol aj podiel nezamestnaných 12 až 15 mesiacov. Dlhodobo nezamestnaní (nad jeden rok) tvorili 19,1 % (tab. ŠO6), čo je o 2,2 pb viac ako v septembri 2010. Podiel evidovaných viac ako jeden rok za mesiac máj sa do roku 2009 znižoval zo 14,5 % na 3,3%. V nasledujúcich rokoch sa vplyvom krízy opäť zvýšil, a to na 6,1 % a 7,2 %.

Podiel **dlhodobo nezamestnaných** za mesiac september klesal do roku 2008, a to z 15,0 % na 6,4 %. V ďalších troch rokoch vzrástol na 19,1 % (graf ŠO4).

Májové hodnoty **strednej doby nezamestnanosti** sa pohybovali v rozpätí od 5,5 (roku 2009) do 7,1 mesiaca (2011), priemer dosahoval 6,3 mesiaca (graf ŠO5).

Najnižšia septembrová hodnota bola nameraná roku 2008, a to 2,9 mesiaca. Najvyššia bola roku 2003 (5,1 mesiaca), vysoká bola aj v rokoch 2010 a 2011 (4,2, resp. 4,6 mesiaca). Priemer v sledovanom období bol 3,8 mesiaca.

Tab. ŠO6: Nezamestnaní absolventi študijných odborov podľa dĺžky evidencie (k 30. 9. 2011)

Dĺžka nezamestnanosti	Počet absolventov	%
do 3 mesiacov	7 023	66,5
3 – 6 mesiacov	617	5,8
6 – 9 mesiacov	562	5,3
9 – 12 mesiacov	338	3,2
12 – 15 mesiacov	1 970	18,7
15 – 18 mesiacov	45	0,4
18 – 21 mesiacov	1	0,0
21 – 24 mesiacov	6	0,1
spolu	**10 562**	**100,0**
z toho dlhodobo	2 022	19,1

Zdroj: ÚPSVaR

Graf ŠO4: Vývoj dlhodobej nezamestnanosti absolventov študijných odborov v rokoch 2003 – 2011

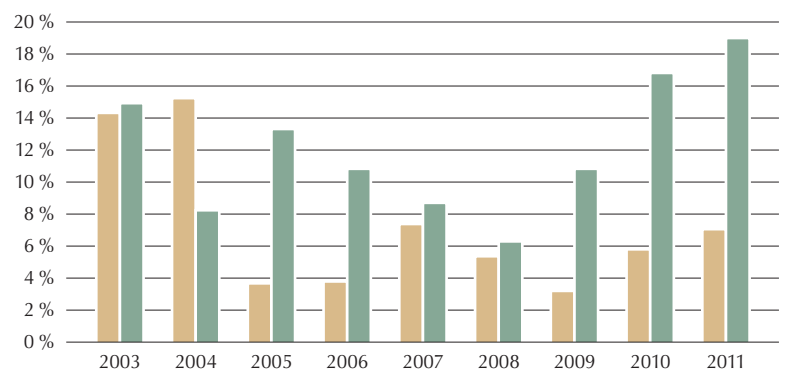

Legenda: máj, september.

Graf ŠO5: Vývoj strednej doby nezamestnanosti absolventov študijných odborov v rokoch 2003 – 2011

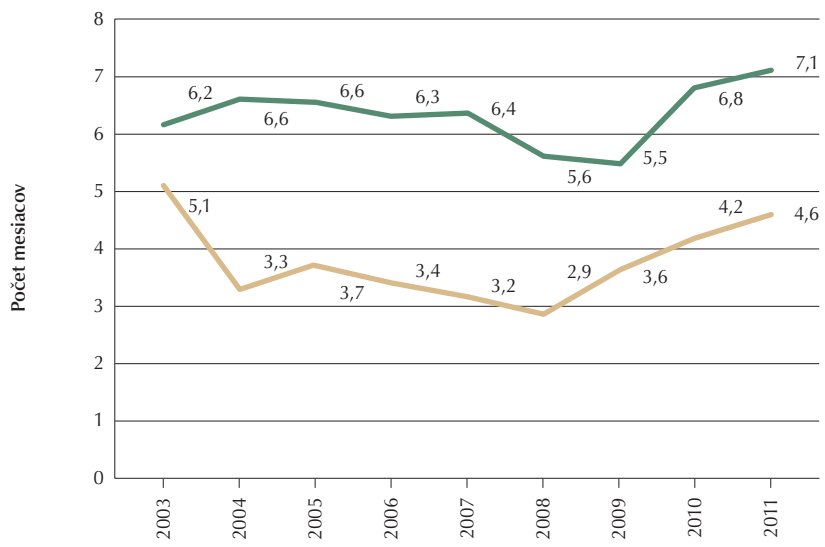

Legenda: máj, september.

2.4 Nezamestnanosť absolventov študijných odborov podľa skupín odborov vzdelávania

Nezamestnanosť absolventov je významne diferencovaná aj z pohľadu ukončeného odboru vzdelávania. V septembri 2011 dosiahli najvyšší počet (5 963) nezamestnaní absolventi **spoločenských odborov a služieb**, v porovnaní s rokom 2010 bol o 5 % nižší. Do mája nasledujúceho roku ich počet klesol na 4 745, čo zodpovedalo indexu absorpcie 20 %. V skupine dominovali odbory skupiny 63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I s 5 424 nezamestnanými (tab. ŠO7).

Graf ŠO6: Vývoj miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov v rokoch 2006 – 2011 podľa oblastí odborov vzdelávania

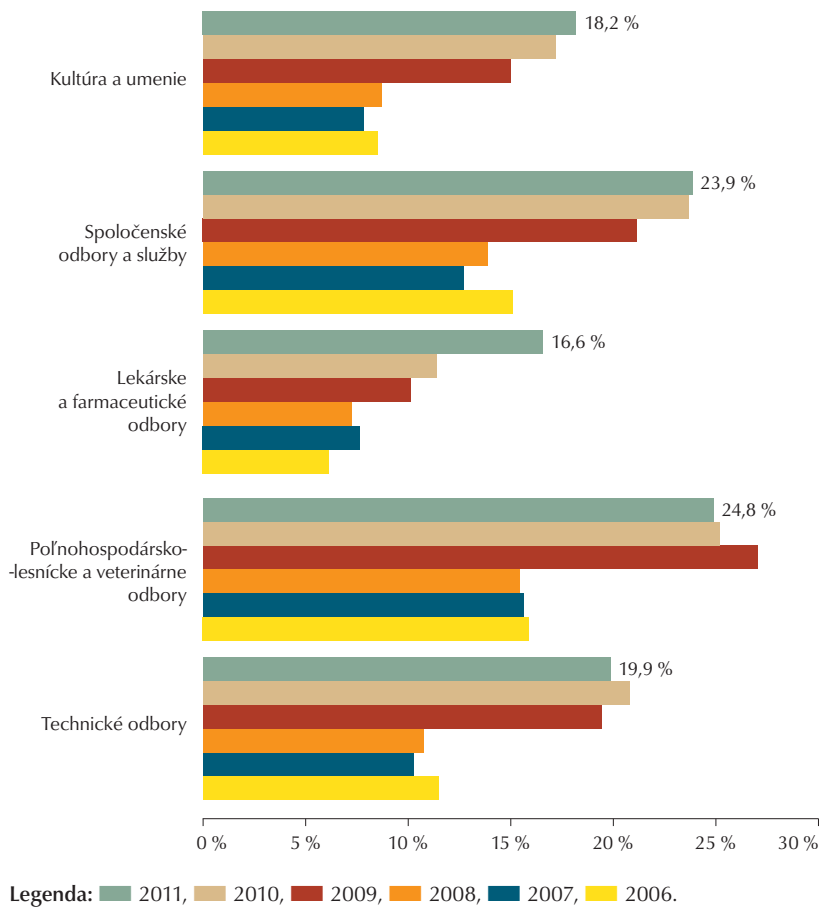

Legenda: 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006.

Tab. ŠO7: Počet evidovaných a miera nezamestnanosti absolventov ŠO podľa skupín odborov vzdelávania (september 2011 a máj 2012)

č.	Skupina odborov vzdelávania	Evidovaní absolventi 09/2011	AMN 09/2011 (v %)	Evidovaní absolventi 05/2012	AMN 05/2012 (v %)	Rozdiel NA (05-09)	AB index
2, 3	**Technické odbory**	**2 970**	**19,9**	**2 534**	**17,0**	**-436**	**0,15**
22	Hutníctvo	70	29,8	63	26,8	-7	0,10
23	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba I	230	14,3	344	21,3	114	-0,50
26	Elektrotechnika	659	16,4	587	14,6	-72	0,11
28	Technická a aplikovaná chémia	85	22,5	79	21,0	-6	0,07
29	Potravinárstvo	34	18,5	40	21,7	6	-0,18
31	Textil a odevníctvo	15	25,9	10	17,2	-5	0,33
33	Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	106	38,8	75	27,5	-31	0,29
34	Polygrafia a médiá	15	25,4	12	20,3	-3	0,20
36	Stavebníctvo, geodézia a kartografia	411	19,9	387	18,7	-24	0,06
37	Doprava, pošty a telekomunikácie	626	27,5	409	18,0	-217	0,35
39	Špeciálne technické odbory	719	19,2	528	14,1	-191	0,27
4	**Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory**	**532**	**24,8**	**423**	**19,7**	**-109**	**0,20**
42	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	474	26,5	369	20,6	-105	0,22
43	Veterinárske vedy	58	16,5	54	15,3	-4	0,07
5	**Lekárske a farmaceutické odbory**	**522**	**16,6**	**326**	**10,4**	**-196**	**0,38**
53	Zdravotnícke odbory vzdelávania na stredných zdrav. školách	522	16,6	326	10,4	-196	0,38
6, 7	**Spoločenské odbory a služby**	**5 963**	**23,9**	**4 745**	**19,0**	**-1218**	**0,20**
62	Ekonomické vedy	23	35,9	157	245,3	134	-5,83
63	Ekonomika a organizácia, obchod a služby I	5424	24,4	4152	18,7	-1272	0,23
68	Právne vedy	25	26,9	32	34,4	7	-0,28
72	Publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie	57	20,5	52	18,7	-5	0,09
76	Učiteľstvo	434	18,9	352	15,3	-82	0,19
8	**Kultúra a umenie**	**575**	**18,2**	**488**	**15,4**	**-87**	**0,15**
82	Umenie a umeleckoremeselná výroba I	575	18,2	488	15,4	-87	0,15

Tab. ŠO8: Vývoj miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov v rokoch 2006 – 2011 podľa oblastí a skupín študijných odborov (v %)

č.	Skupina odborov vzdelávania	2006	2007	2008	2009	2010	2011
2, 3	**Technické odbory**	**11,5**	**10,3**	**10,8**	**19,5**	**20,8**	**19,9**
21	Baníctvo a banícka geológia	•	26,7	•	•	•	•
22	Hutníctvo	19,8	10,4	11,2	24,9	23,7	29,8
23	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba I	9,6	9,6	9,0	15,2	16,1	14,3
26	Elektrotechnika	7,7	7,4	8,3	16,3	16,3	16,4
27	Technická chémia silikátov	52,4	23,8	•	•	•	•
28	Technická a aplikovaná chémia	8,2	11,4	10,8	16,1	22,5	22,5
29	Potravinárstvo	13,1	12,7	17,4	24,2	20,2	18,5
31	Textil a odevníctvo	15,6	16,1	18,9	37,1	44,3	25,9
32	Spracúvanie kože, plastov a gumy a výroba obuvi	18,2	0,0	•	•	•	•
33	Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	18,3	12,7	13,5	32,5	41,6	38,8
34	Polygrafia a médiá	7,4	11,4	12,1	18,6	26,5	25,4
36	Stavebníctvo, geodézia a kartografia	9,2	8,9	8,1	17,3	19,9	19,9
37	Doprava, pošty a telekomunikácie	15,9	13,7	14,4	25,5	27,3	27,5
39	Špeciálne technické odbory	12,6	10,8	11,7	20,2	21,8	19,2
4	**Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory**	**15,9**	**15,6**	**15,4**	**27,1**	**25,2**	**24,8**
42	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	16,2	16,1	16,0	28,1	26,3	26,5
43	Veterinárske vedy	10,5	8,9	7,9	16,5	17,5	16,5
5	**Lekárske a farmaceutické odbory**	**6,1**	**7,7**	**7,2**	**10,1**	**11,4**	**16,6**
53	Zdravotnícke odbory vzdelávania na stredných zdrav. školách	6,1	7,7	7,2	•	•	16,6
6,7	**Spoločenské odbory a služby**	**15,1**	**12,7**	**13,9**	**21,1**	**23,7**	**23,9**
62	Ekonomické vedy	25,3	53,5	19,2	26,7	37,7	35,9
63	Ekonomika a organizácia, obchod a služby I	15,4	12,8	14,3	22,0	24,6	24,4
68	Právne vedy	15,5	13,4	14,9	10,9	7,0	26,9
72	Publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie	14,7	16,2	14,9	16,2	16,1	20,5
75	Pedagogické vedy	8,7	13,2	•	0,0	0,0	•
76	Učiteľstvo	10,9	9,8	10,9	14,2	17,2	18,9
8	**Kultúra a umenie**	**8,5**	**7,9**	**8,7**	**14,9**	**17,2**	**18,2**
82	Umenie a umeleckoremeselná výroba I	8,5	7,9	8,7	14,9	17,2	18,2

Poznámka: Do skupín odborov nie sú zarátané vojenské a bezpečnostné náuky.

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Druhú najvyššiu nezamestnanosť mali **technické odbory**, v septembri bolo evidovaných 2 970 a v máji 2 534 ich absolventov, absorpčný pokles bol 15 %. Z nich najviac (719) nezamestnaných mala skupina odborov 39 Špeciálne technické odbory, nasledovala 26 Elektrotechnika (659) a 37 Doprava, pošty a telekomunikácie (626). Počet nezamestnaných v technických odboroch bol medziročne nižší o 7 %.

Nezamestnanosť vo zvyšných troch oblastiach (**poľnohospodárstvo, lekárstvo, kultúra**) sa pohybovala na úrovni 543 evidovaných absolventov. Z nich do mája 2011 najviac ubudlo v lekárskych a farmaceutických odboroch (38 %).

Najvyššiu **mieru nezamestnanosti** mala tradične oblasť **poľnohospodársko-lesníckych a veterinárnych** odborov. V septembri 2010 bola nezamestnanosť jej absolventov 24,8 %, v porovnaní s predchádzajúcim rokom mierne poklesla.

Druhá najvyššia miera nezamestnanosti (23,9 %) bola dosiahnutá v **spoločenských odboroch a službách**, medziročne sa takmer nezmenila.

Oblasť **technických odborov** dosiahla v septembri 19,9-% mieru nezamestnanosti, v nej najhoršia situácia bola v skupine odborov 33 Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov (38,8 %) a 37 Doprava, pošta a telekomunikácie (27,5 %). Relatívne najlepšie boli na tom strojári (14,3%) a elektrotechnici (16,4 %). Medziročne sa absolventská miera v tejto oblasti mierne znížila, najvýraznejšie si polepšila skupina odborov 31 Textil a odevníctvo (pokles o 18,4 pb).

Trvale najnižšiu mieru nezamestnanosti mali **lekárske a farmaceutické** odbory (16,6 %).

Dlhodobejší vývoj absolventskej miery nezamestnanosti v agregátoch skupín odborov vzdelávania zachytáva graf ŠO6. Hodnoty sa vzťahujú k septembru daného roku, keď dosahovali v rámci sezónneho cyklu maximum.

Vo všetkých oblastiach odborov vzdelávania s výnimkou lekárskych nastal roku 2009 zreteľný skok. V predkrízovom období miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov oscilovala okolo pevných hodnôt. V krízovej fáze aj naďalej rástla v oblastiach Spoločenské odbory a služby a v Kultúra a umenie. Technické a poľnohospodárske odbory sa stabilizovali na úrovni 20, resp. 26 % (tab. ŠO8).

3. Nezamestnanosť absolventov študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním v stredných odborných školách

*Absolventi študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním (odbory vzdelávania bývalých SOU) získavajú úplné stredné odborné vzdelanie, dokladom o získanom stupni vzdelania a zároveň o kvalifikácii je vysvedčenie o maturitnej skúške, v určitých prípadoch dokladom o získanej kvalifikácii môže byť aj výučný list.**

* Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

3.1 Nezamestnaní absolventi študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním

Počet absolventov študijných odborov s RPV sa v priebehu šiestich rokov znížil z 15 699 na súčasných 13 207, čo predstavuje pokles o 15,9 %. Podľa anticipácie by sa mal do roku 2015 znížiť ešte o pätinu, na 10 500 absolventov. Podiel tejto skupiny v rámci odborných škôl zostáva stabilný (priemer 27,2 %). Roku 2011 išlo priamo na vysoké školy 12,2 % absolventov tejto skupiny.

Priemerný mesačný počet nezamestnaných v študijných odboroch s RPV bol 7 055 absolventov. Najviac (8 859) ich bolo evidovaných v októbri a najmenej (4 244) v auguste 2011 (tab. RPV1). Rozsah nezamestnanosti v tejto skupine absolventov bol takmer totožný s minuloročným. Celkový priemer sa od minuloročného líšil len o mínus 35 nezamestnaných.

Graf RPV1: Priemerný počet nezamestnaných absolventov študijných odborov s RPV v krajoch SR (2011/2012)

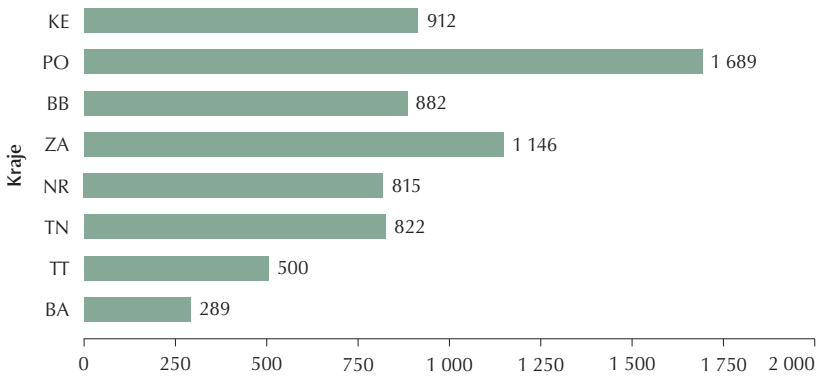

Graf RPV2: Miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV (v sezónach 2010/2011 a 2011/2012)

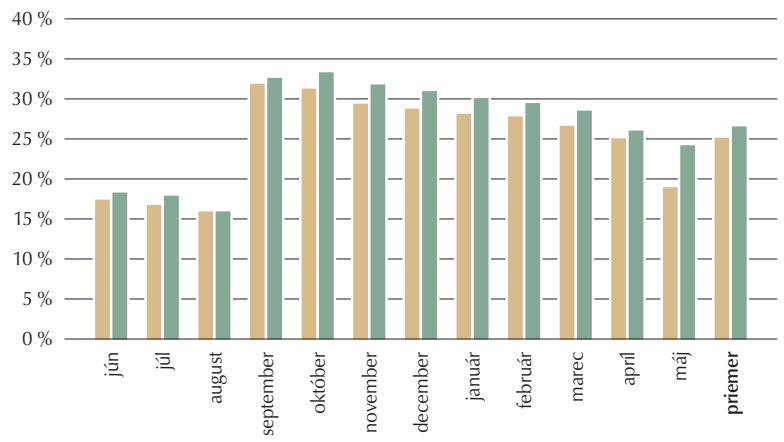

Legenda: 2010/2011, 2011/2012.

Graf RPV3: Vývoj priemeru miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV v rokoch 2003 – 2012

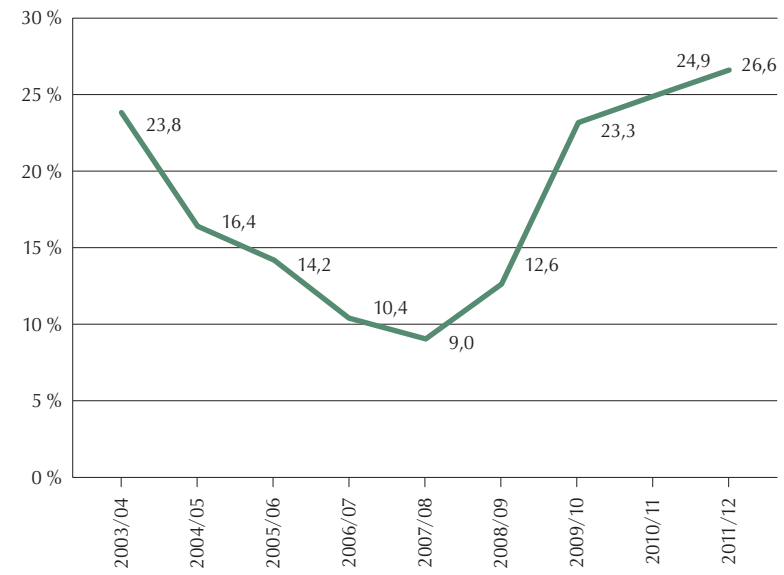

Graf RPV4: Vývoj dlhodobej nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV v rokoch 2003 – 2011

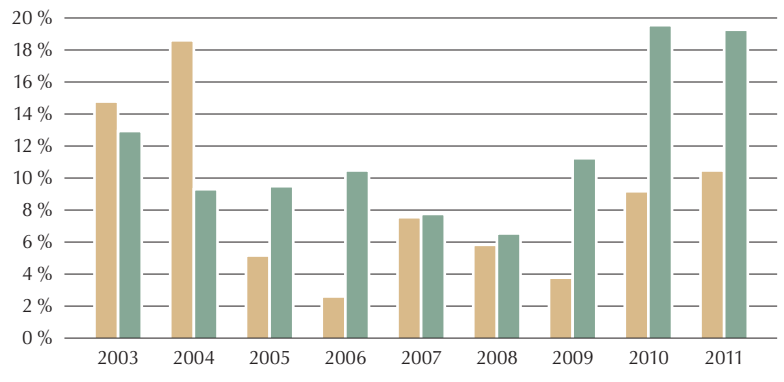

Legenda: máj, september.

Tab. RPV1: Počet nezamestnaných absolventov študijných odborov s RPV (jún – máj 2012)

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	202	366	549	532	722	599	1 251	653	**4 874**
7/2011	192	341	540	531	706	578	1 209	626	**4 723**
8/2011	156	306	492	485	663	548	1 011	583	**4 244**
9/2011	356	694	1 070	989	1 417	1 038	1 984	1 116	**8 664**
10/2011	399	663	1 073	1 025	1 448	1 085	2 011	1 155	**8 859**
11/2011	372	596	991	991	1 402	1 040	1 941	1 097	**8 430**
12/2011	339	567	968	983	1 369	1 021	1 909	1 056	**8 212**
1/2012	324	532	939	950	1 312	997	1 875	1 017	**7 946**
2/2012	310	528	916	926	1 324	981	1 852	987	**7 824**
3/2012	310	515	868	858	1 304	952	1 797	966	**7 570**
4/2012	264	463	760	786	1 093	900	1 775	862	**6 903**
5/2012	245	431	695	728	986	845	1 651	828	**6 409**
priemer	**289**	**500**	**822**	**815**	**1 146**	**882**	**1 689**	**912**	**7 055**
AB index	**0,39**	**0,38**	**0,35**	**0,29**	**0,32**	**0,22**	**0,18**	**0,28**	**0,28**

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. RPV2: Medziročné indexy nezamestnaných absolventov študijných odborov s RPV

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	0,95	0,88	0,87	1,00	0,95	0,84	1,10	1,06	**0,97**
7/2011	0,97	0,88	0,90	1,06	0,99	0,85	1,11	1,03	**0,99**
8/2011	1,01	0,80	0,92	0,93	0,94	0,82	1,01	0,99	**0,93**
9/2011	0,89	0,85	0,90	0,98	0,99	0,88	1,00	1,04	**0,95**
10/2011	0,95	0,86	0,97	1,04	1,02	0,93	1,04	1,06	**1,00**
11/2011	0,97	0,83	0,98	1,09	1,03	0,92	1,04	1,05	**1,00**
12/2011	0,96	0,83	0,99	1,11	1,04	0,94	1,03	1,01	**1,00**
1/2012	0,99	0,81	0,98	1,09	1,06	0,94	1,00	0,98	**0,99**
2/2012	0,98	0,82	0,97	1,06	1,08	0,95	0,99	0,97	**0,99**
3/2012	1,01	0,85	0,97	1,06	1,14	0,92	0,98	0,99	**0,99**
4/2012	0,94	0,85	0,92	1,02	1,02	0,93	1,02	0,92	**0,97**
5/2012	1,08	1,09	1,11	1,22	1,24	1,28	1,16	1,13	**1,18**
g-priemer	**0,97**	**0,86**	**0,96**	**1,05**	**1,04**	**0,93**	**1,04**	**1,02**	**1,00**

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ prepočet

Tab. RPV3: Mesačné prírastky nezamestnaných absolventov študijných odborov s RPV (jún 2011 – máj 2012)

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	6	30	47	21	48	35	81	52	**320**
7/2011	12	21	47	35	46	42	70	34	**307**
8/2011	18	44	65	47	80	76	114	67	**511**
9/2011	247	467	715	550	845	590	1 179	635	**5 228**
10/2011	63	52	137	106	128	151	197	113	**947**
11/2011	22	36	80	47	67	68	130	62	**512**
12/2011	11	42	69	45	79	58	112	48	**464**
1/2012	24	42	82	60	76	68	122	77	**551**
2/2012	33	49	73	58	80	76	111	75	**555**
3/2012	23	46	55	32	51	46	95	57	**405**
4/2012	14	23	39	32	65	60	77	37	**347**
5/2012	15	30	39	28	50	47	83	58	**350**
medián	**20**	**42**	**67**	**46**	**72**	**64**	**112**	**60**	**488**

Zdroj: ÚPSVaR

Tab. RPV4: Miera nezamestnanosti nezamestnaných absolventov študijných odborov s RPV (jún 2011 – máj 2012, v %)

Mesiac/rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR spolu
6/2011	10,5	15,2	15,3	15,3	17,3	20,4	24,0	23,1	**18,4**
7/2011	10,0	14,1	15,0	15,2	16,9	19,7	23,2	22,2	**17,8**
8/2011	8,1	12,7	13,7	13,9	15,9	18,7	19,4	20,7	**16,0**
9/2011	18,5	28,8	29,8	28,4	34,0	35,4	38,1	39,5	**32,6**
10/2011	20,7	27,5	29,9	29,4	34,7	37,0	38,6	40,9	**33,4**
11/2011	19,3	24,7	27,6	28,4	33,6	35,5	37,3	38,9	**31,8**
12/2011	17,6	23,5	26,9	28,2	32,8	34,8	36,7	37,4	**30,9**
1/2012	16,8	22,1	26,1	27,3	31,5	34,0	36,0	36,0	**29,9**
2/2012	16,1	21,9	25,5	26,6	31,8	33,5	35,6	35,0	**29,5**
3/2012	16,1	21,4	24,2	24,6	31,3	32,5	34,5	34,2	**28,5**
4/2012	13,7	19,2	21,2	22,6	26,2	30,7	34,1	30,5	**26,0**
5/2012	12,7	17,9	19,3	20,9	23,6	28,8	31,7	29,3	**24,1**
priemer	**15,0**	**20,8**	**22,9**	**23,4**	**27,5**	**30,1**	**32,4**	**32,3**	**26,6**
medziročný rozdiel	**1,7**	**-0,4**	**0,4**	**0,8**	**0,6**	**-0,5**	**2,3**	**7,7**	**1,7**

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Tab. RPV5: Dlhodobý vývoj miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV (v %)

Mesiac	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
jún	28,2	12,5	7,4	7,4	5,7	5,6	12,7	17,6	18,4
júl	26,8	11,9	7,2	6,7	5,4	5,5	12,3	16,7	17,8
august	25,7	12,7	8,4	7,0	5,4	5,6	12,5	16,0	16,0
september	26,7	23,8	21,8	16,7	15,2	16,4	30,4	31,9	32,6
október	24,5	21,8	19,9	14,3	13,3	15,3	30,0	31,2	33,4
november	23,2	20,8	18,3	12,8	11,5	14,3	29,0	29,6	31,8
december	23,8	21,0	18,1	12,3	10,8	14,4	28,3	28,8	30,9
január	25,9	18,2	17,0	11,6	9,9	14,8	27,5	28,1	29,9
február	24,4	16,9	15,8	10,9	9,1	15,3	27,3	27,8	29,5
marec	22,1	15,5	14,7	9,9	8,3	15,8	26,4	26,7	28,5
apríl	22,2	13,4	13,0	8,6	7,4	15,5	24,5	25,1	26,0
máj	11,8	8,8	9,1	6,7	5,9	13,0	19,2	19,1	24,1
priemer	**23,8**	**16,4**	**14,2**	**10,4**	**9,0**	**12,6**	**23,3**	**24,9**	**26,6**

Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ

Tab. RPV6: Nezamestnaní absolventi študijných odborov s RPV podľa dĺžky evidencie (k 30. 9. 2011)

Dĺžka nezamestnanosti	Počet absolventov	%
do 3 mesiacov	5 856	67,6
3 – 6 mesiacov	463	5,3
6 – 9 mesiacov	419	4,8
9 – 12 mesiacov	250	2,9
12 – 15 mesiacov	1 628	18,8
15 – 18 mesiacov	42	0,5
18 – 21 mesiacov	0	0,0
21 – 24 mesiacov	6	0,1
spolu	8 664	100,0
z toho dlhodobo	1 676	19,3

Zdroj: ÚPSVaR

Graf RPV5: Vývoj strednej doby nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV v rokoch 2003 – 2011

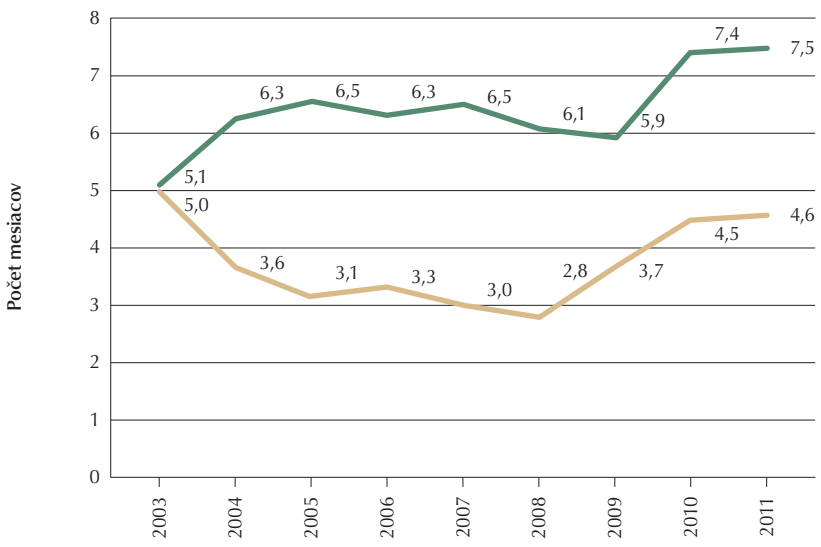

Legenda: máj, september.

Najvyššiu priemernú hodnotu dosahoval Prešovský (1 689) a Žilinský kraj (1 146), najnižšiu (289 absolventov) Bratislavský kraj (graf RPV1).

Negatívnym faktom je, že najnižšiu **absorpciu** trhu práce mal kraj s najvyšším počtom nezamestnaných absolventov. Index absorpcie Prešovského kraja dosahoval len 18 %. Naopak, najvyššiu absorpciu (39 %) mal Bratislavský kraj.

Priemerná hodnota **medziročného indexu** bola jeden, o niečo nižšia bola na začiatku sezóny, naopak, vyššia v máji 2012. Medziročne sa zhoršila situácia v Nitrianskom (nárast o 5 %), Žilinskom a Prešovskom (zhodne o 4 %). Výraznejšie (o 14 %) sa znížil počet nezamestnaných v Trnavskom kraji (tab. RPV2).

Najvyšší **prírastok** (5 228) absolventov zaevidovali na úradoch práce v septembri 2011. V porovnaní s predchádzajúcim rokom to bolo o 242 menej. Prírastky kulminovali vo všetkých krajoch rovnako, najviac v Prešovskom (1 179) a Žilinskom (845) kraji (tab. RPV3).

Maximálny **úbytok** (1 014) absolventov bol dosiahnutý v apríli 2012, najnižší (458) v júli 2011.

3.2 Miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním

Miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV bola zo všetkých skupín absolventov stredných škôl najvyššia, priemerná hodnota bola až 26,6 %, a o 1,7 pb prekročila úroveň z predchádzajúcej sezóny. Maximum (33,4 %) dosiahla v októbri a minimum (16,0 %) v auguste 2011. Do mája 2012 absolventská miera nezamestnanosti klesla na 24,1 % (tab. RPV4).

Najvyššiu mieru nezamestnanosti mal Prešovský (priemer 32,4 %) a Košický kraj (32,3 %), v nich došlo aj k najväčšiemu medziročnému zvýšeniu (o 2,3, resp. 7,7 pb). Najnižšia miera nezamestnanosti (15 %) bola v Bratislavskom kraji, tu sa však tiež medziročne zvýšila, o 1,7 pb.

Graf RPV2 ukazuje porovnanie miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RVP v sezónach 2010/2011 a 2011/2012.

Z pohľadu **dlhodobého vývoja** najvyššiu priemernú mieru nezamestnanosti (26,6 %) dosahujú absolventi študijných odborov s RPV práve v súčasnosti (tab. RPV5). Od roku 2003 do roku 2007 hodnota klesala z 23,8 % na 9,0 %. Od sezóny 2008/2009 sa vplyvom krízy zvyšovala na 12,6 %, 23,3 %, 24,9 % až na terajšie maximum 26,6 % (graf RPV3).

Graf RPV6: Vývoj miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV podľa oblastí odborov vzdelávania v rokoch 2006 – 2011

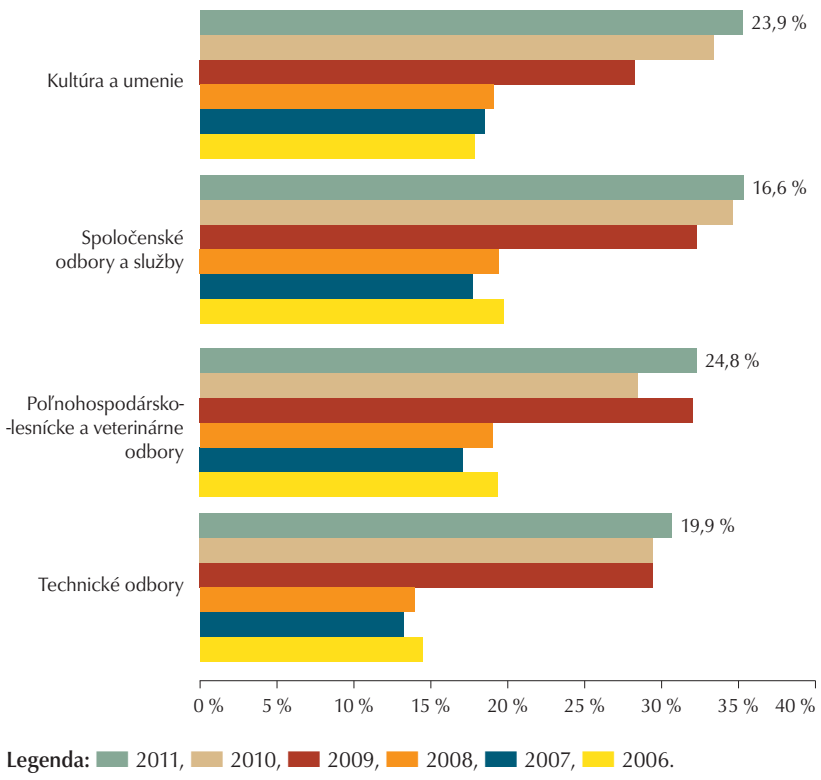

Legenda: 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006.

3.3 Dĺžka nezamestnanosti absolventov študijných odborov s rozšíreným praktickým vyučovaním

Najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných (67,6 %) tvorili v septembri 2011 absolventi evidovaní 3 mesiace a menej. Vysoký (18,8 %) bol aj podiel nezamestnaných 12 až 15 mesiacov. Dlhodobo nezamestnaní (viac ako jeden rok) tvorili 19,3 %, čo je o 0,3 pb menej ako v septembri 2010.

Podiel evidovaných viac ako jeden rok za mesiac máj sa do roku 2009 znižoval zo 14,8 % na 3,9 %. V rokoch 2010 a 2011 sa vplyvom krízy opäť zvýšil na 9,3 % a 10,6 %.

Podiel **dlhodobo nezamestnaných** za mesiac september klesal do roku 2008, a to z 13,0 % na 6,6 %. V ďalších troch rokoch vzrástol na 19,3 % (graf RP4).

Májové hodnoty **strednej doby nezamestnanosti** sa pohybovali od 5,1 (roku 2003) do 7,5 mesiaca (roku 2011), priemer bol 6,4 mesiaca.

Najnižšia septembrová hodnota bola dosiahnutá roku 2008 (2,8 mesiaca), najvyššia roku 2003 (5 mesiacov). Vysoká stredná doba nezamestnanosti bola aj v rokoch 2010 a 2011 (4,5, resp. 4,6 mesiaca). Priemer v sledovanom období bol 3,7 mesiaca (graf RPV5).

3.4 Nezamestnanosť absolventov študijných odborov s RPV podľa skupín odborov vzdelávania

Najvyšší počet (4 288) nezamestnaných evidovali úrady práce v septembri 2011 v skupine absolventov **technických odborov**, čo bolo v porovnaní s rokom 2010 o 2 % menej. Do mája ich počet poklesol na 2 981. Napriek vysokému počtu nezamestnaných mala táto skupina najvyššiu absorpciu trhom práce, za osem mesiacov jej počet poklesol o 30 %.

Početne porovnateľnou skupinou boli nezamestnaní absolventi **spoločenských odborov a služieb**, tvorilo ich 4 047 absolventov. Do mája sa ich počet znížil na 2 950 absolventov, t. j. o 27 %. Skupina medziročne poklesla o 5 pb (tab. RPV7).

Najvyššiu septembrovú mieru nezamestnanosti mali **spoločenské odbory a služby** (35,4 %), keď sa takmer presne zopakovala hodnota spred roka. Porovnateľne vysokú mieru, ale pri nižších absolútnych počtoch, dosiahla oblasť **Kultúra a umenie** (35,3 %), tá sa však medziročne zvýšila o 2 pb.

Nižšiu mieru nezamestnanosti mali **poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory** (32,3 %), tiež s medziročným zvýšením (o 3,7 pb).

Relatívne najnižšie riziko nezamestnanosti dosahovali **technické odbory** (30,6 %). Z nich však skupina odborov Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov mala až 39,2 % nezamestnaných absolventov a Stavebníctvo, geodézia a kartografia 35,6 %.

Dlhodobejší vývoj absolventskej miery nezamestnanosti v sledovaných skupinách odborov vzdelávania zachytáva tab. RPV8.

Hodnoty sa vzťahujú k septembru daného roku, keď dosahovali v rámci sezónneho cyklu maximum. Na grafe RPV6 sú zreteľné krízové skoky absolventskej miery nezamestnanosti v roku 2009.

Tab. RPV7: Počet evidovaných a miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV podľa skupín odborov vzdelávania (september 2011 a máj 2012)

č.	Skupina odborov vzdelávania	Evidovaní absolventi 09/2011	AMN 09/2011 (v %)	Evidovaní absolventi 05/2012	AMN 05/2012 (v %)	Rozdiel NA (05-09)	AB index
2, 3	**Technické odbory**	**4 288**	**30,6**	**2 981**	**21,3**	**-1 307**	**0,30**
22	Hutníctvo	37	25,0	29	19,6	-8	0,22
24	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II	942	28,0	631	18,8	-311	0,33
26	Elektrotechnika	1 736	30,3	1 152	20,1	-584	0,34
27	Technická chémia silikátov	2	10,0	2	10,0	0	0,00
28	Technická a aplikovaná chémia	43	25,9	28	16,9	-15	0,35
29	Potravinárstvo	152	30,6	121	24,3	-31	0,20
31	Textil a odevníctvo	47	21,4	29	13,2	-18	0,38
32	Spracúvanie kože, plastov a gumy, výroba obuvi	0	0,0	0	0,0	•	•
33	Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	273	39,2	214	30,7	-59	0,22
34	Polygrafia a médiá	125	26,9	91	19,6	-34	0,27
36	Stavebníctvo, geodézia a kartografia	349	35,6	246	25,1	-103	0,30
37	Doprava, pošty a telekomunikácie	582	33,7	438	25,3	-144	0,25
4	**Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory**	**252**	**32,3**	**203**	**26,0**	**-49**	**0,19**
45	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	252	32,3	203	26,0	-49	0,19
6, 7	**Spoločenské odbory a služby**	**4 047**	**35,4**	**2 950**	**25,8**	**-1 097**	**0,27**
64	Ekonomika a organizácia, obchod a služby II	4 047	35,4	2 950	25,8	-1 097	0,27
8	**Kultúra a umenie**	**77**	**35,3**	**63**	**28,9**	**-14**	**0,18**
85	Umenie a umeleckoremeselná výroba II	77	35,3	63	28,9	-14	0,18

Poznámka: Do skupín odborov nie sú zarátané vojenské a bezpečnostné náuky. *Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ*

Tab. RPV8: Vývoj miery nezamestnanosti absolventov študijných odborov s RPV v rokoch 2006 – 2011 podľa oblastí a skupín odborov vzdelávania (v %)

č.	Skupina odborov vzdelávania	2006	2007	2008	2009	2010	2011
2, 3	**Technické odbory**	**14,5**	**13,3**	**14,0**	**29,5**	**29,5**	**30,6**
22	Hutníctvo	37,1	15,3	10,0	33,1	27,3	25,0
24	Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II	12,5	11,0	12,5	29,6	27,2	28,0
26	Elektrotechnika	13,0	13,0	13,3	30,1	29,8	30,3
27	Technická chémia silikátov	11,5	5,2	2,3	9,1	10,0	10,0
28	Technická a aplikovaná chémia	13,1	16,5	11,8	20,1	19,7	25,9
29	Potravinárstvo	16,9	15,2	15,9	28,6	24,1	30,6
31	Textil a odevníctvo	18,4	15,1	13,4	21,1	17,9	21,4
32	Spracúvanie kože, plastov a gumy, výroba obuvi	27,1	21,6	18,6	0,0	•	0,0
33	Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	16,3	15,2	18,2	34,7	39,4	39,2
34	Polygrafia a médiá	12,7	8,0	10,1	20,7	28,9	26,9
36	Stavebníctvo, geodézia a kartografia	14,8	13,5	13,8	28,2	32,4	35,6
37	Doprava, pošty a telekomunikácie	16,7	14,7	16,5	32,0	32,0	33,7
4	**Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory**	**19,5**	**17,1**	**19,1**	**32,1**	**28,6**	**32,3**
45	Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	19,5	17,1	19,1	32,1	28,6	32,3
6, 7	**Spoločenské odbory a služby**	**19,7**	**17,8**	**19,5**	**32,4**	**34,7**	**35,4**
64	Ekonomika a organizácia, obchod a služby II	19,7	17,8	19,5	32,4	34,7	35,4
8	**Kultúra a umenie**	**17,9**	**18,6**	**19,1**	**28,3**	**33,3**	**35,3**
85	Umenie a umeleckoremeselná výroba II	17,9	18,6	19,1	28,3	33,3	35,3

Poznámka: Do skupín odborov nie sú zarátané vojenské a bezpečnostné náuky. *Zdroj: ÚPSVaR, ÚIPŠ*

Mgr. Ján HERICH,
odbor metodiky a tvorby informácií ÚIPŠ
Ilustračné foto Ján SÚKUP

(Pokračovanie dokumentu prinesieme v budúcom vydaní Učiteľských novín.)